

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Latviešu valoda tiesu nolēmumos

Rokasgrāmata

Otrā, papildinātā versija

Rīga
2022

Tiesu administrācija

Orehova, A. *Rokasgrāmata "Latviešu valoda tiesu nolēmumos"*.

Otrā, papildinātā versija, 2022

Tiesu administrācija

Eiropas Sociālā fonda projekts "Justīcija attīstībai" (Nr. 3.4.1.0/16/I/001)

Sagatavojusi *Mg. philol.* Anastasija Orehova

© Anastasija Orehova, 2020, 2022

Saturs

Ievads.....	4	2.1.1. <i>Saskaņā ar (ko?)</i>	40
1. Pareizrakstība.....	6	2.1.2. <i>Atbilstoši (kam?)</i>	41
1.1. Atgādinājums par pareizrakstību un vārdu nozīmēm.....	6	2.1.3. <i>Pretēji (kam?)</i>	42
1.2. Lietvārdi	8	2.1.4. Citi gadījumi	42
1.2.1. Atgriezeniskie lietvārdi ar <i>-šanās</i>	8	2.1.5. <i>Tādējādi, turklāt, līdz ar to</i> utt.	44
1.2.2. Ģenitīvs	8	2.1.6. Dažādu apstākļu virknējums	45
1.2.3. Lietvārda saskaņojums	10	2.2. Iespraudumi	46
1.2.4. Dzimte	10	2.2.1. <i>Tas ir un tajā skaitā</i>	48
1.2.5. Lielo sākumburtu lietojums.....	10	2.2.2. <i>inter alia</i>	49
1.3. Īpašības vārdi	11	2.3. Savrupinājums	50
1.3.1. Noteiktā un nenoteiktā galotne	11	2.4. AdreSES pieraksts	53
1.3.2. Īpašības vārdu locīšana.....	12	2.5. Divdabja teiciens.....	56
1.4. Skaitļa vārdi	13	2.6. Citāts, netiešā runa	59
1.4.1. Valūtas pieraksts.....	14	2.6.1. Citāts	59
1.4.2. Normatīvo aktu vienību pieraksts... ..	15	2.6.2. Netiešā runa.....	60
1.5. Vietniekvārdi.....	15	2.7. Palīgteikumi	61
1.5.1. <i>Kas, kurš, kura</i>	15	2.7.1. Apzīmētāja palīgteikumi	62
1.5.2. <i>Šis, šī</i>	16	2.7.2. Salīdzinājuma palīgteikumi.....	63
1.6. Darbības vārdi	16	2.7.3. <i>Tā kā</i>	63
1.6.1. Darbības vārda izteiksmes.....	17	2.7.4. <i>Pat ja</i>	64
1.6.2. Darbības vārda laiki.....	19	2.8. Vienlīdzīgi teikuma locekļi.....	64
1.6.3. Ciešamā un darāmā kārtā	20	2.9. Apkopojums par <i>un, vai</i>	66
1.6.4. Divdabji	20	2.10. Būtiskākās pieturzīmju lietojuma atšķirības	68
1.7. Prievārdi	22	2.10.1.1. Domuzīme (–).....	68
1.7.1. Prievārds <i>uz</i>	22	2.10.1.2. Vienotājdomezīme (–).....	69
1.7.2. Prievārds <i>pie</i>	23	2.10.1.3. Defise (-).....	70
1.7.3. Prievārds <i>no</i>	23	2.10.1.4. Kols.....	71
1.7.4. Prievārds <i>priekš</i>	24	2.10.1.5. Pēdiņas.....	72
1.7.5. Prievārds <i>atpakaļ</i>	25	2.11. Sarežģīti izteikta doma.....	73
1.7.6. Prievārds <i>dēļ</i>	25	3. Teksta kultūra	77
1.7.7. Divi prievārdi blakus	26	3.1. Iespaids par tekstu.....	77
1.8. Izvēle starp līdzīgiem	26	3.2. Nedalāmā (saistītā) atstarpe	79
1.8.1. <i>Esamība un esība</i>	26	3.3. Vārdu secība teikumā.....	79
1.8.2. <i>Papildu un papildus</i>	27	3.4. Liekvārdība	81
1.8.3. <i>Kā un nekā</i>	28	4. Palīgmateriāli.....	85
1.9. Personvārdi.....	29	4.1. Saīsinājumi.....	85
1.9.1. Latviešu valodas personvārdi	29	4.1.1. Vispārlietojamie saīsinājumi.....	85
1.9.2. Citvalodu personvārdu atveide	30	4.1.2. Biežāk lietotie mērvienību apzīmējumi un to saīsinājumi.....	91
1.9.3. Personvārdu locīšana.....	32	4.2. Darbības vārdu izteiksmes un laiki	92
1.10. Tipiskās kļūdas	35	4.3. Divdabju locīšana	93
1.10.1. Pārņemtās izteiksmes	35	4.4. Kopsavilkums par pieturzīmju atšķirību tiesu nolēmumos.....	95
1.10.2. Neprecīzi vai neatbilstoši lietotas izteiksmes	37	Izmantotās literatūras saraksts.....	96
2. Pieturzīmju lietojums.....	40		
2.1. Gadījumi, kuros nevajag pieturzīmes..	40		

Ievads

Ik pa laikam ir vērts atgriezties pie latviešu valodas lietojuma jautājumiem, tos aktualizēt, lai tie būtu atbilstoši vajadzībām. Tāpēc tapusi otrā, papildinātā versija 2020. gada rokasgrāmatai “Latviešu valoda tiesu nolēmumos”. Šī rokasgrāmata ar tādu pašu nosaukumu ir papildināta, pievienotas jaunas apakšnodaļas, skaidrojumi un piemēri, kā arī atjaunota daļa iepriekš piedāvāto piemēru un skaidrojumu. Mazliet mainīts rokasgrāmatas vizuālais noformējums, lai tā būtu pārskatāmāka un ērtāk izmantojama.

Rokasgrāmatas mērķis ir atvieglot latviešu literārās valodas lietojumu tiesu darbā, uzlabot valodas izmantojumu tiesu nolēmumos. Saprotams, ka tiesu nolēmumos galvenā uzmanība tiek pievērsta juridiskajai tehnikai un argumentācijai, tomēr valoda ir svarīga visos tekstveides, arī nolēmumu rakstīšanas, līmeņos.

Mērķauditorija ir tiesneši un tiesu darbinieki – apskatītais valodas lietojums, piemēri, kļūdas un neprecizitātes ir izvēlētas, lai tiesās strādājošajiem būtu ērtāk un vieglāk vienkopus atrast noderīgu informāciju un padomus. Iespējams, rokasgrāmatas materiāls ir noderīgs arī citām tiesībsargājošām iestādēm un juridiskajām profesijām.

Akcentējot pareizu un ieteicamu latviešu literārās valodas lietojumu, autore vēlas uzsvērt, ka ir svarīgi, lai tiesas nolēmumi būtu valodas ziņā nepārprotami un nolēmuma saņēmējam (lasītājam) saprotami.

Mums jāveido teikumi un jāizsaka apgalvojumi tā, lai tie būtu saskaņoti ar valodas un pieņemtajām tās lietojuma normām, jo sarunas partneris var akceptēt tikai tādu viedokli, kas viņam šķiet pareizi veidots.¹

Šis ir tikai viens no vairākiem dažādu jomu zinātnieku, akademiķu un profesionāļu viedokļiem, kas akcentē pareizas valodas nozīmi domas paušanā. Tādējādi rakstīt atbilstoši latviešu literārās valodas normām ir viens no vienkāršākajiem veidiem, kā garantēt, lai nolēmumi un dokumenti netiktu pārprasti nepareizi ielikta komata vai nozīmes ziņā neatbilstoša vārda dēļ.

Svarīgākais šajā rokasgrāmatā ir aplūkot gramatikas neprecizitātes, kuras bieži sastopamas nolēmumos. Apskatītas tikai tās tēmas un tieši tādā kontekstā, kas varētu būt aktuālas tiesu nolēmumu sagatavošanā. Taču ir sniegti piemēri arī tādiem gadījumiem, kas samērā reti sastopami tiesu nolēmumos, tomēr ir gana būtiski, lai būtu vērts tiem pievērst uzmanību. Kā zināms, latviešu literārās valodas zināšanu līmenis visiem latviešu valodas lietotājiem ir atšķirīgs. Tādēļ rokasgrāmatā dots ieskats latviešu literārās valodas jautājumos, kuri, lai arī varētu šķīst mazliet attālināti no lietišķās valodas niansēm, atgādina par latviešu literārās valodas pamatiem.

Rokasgrāmatā izmantotie piemēri nāk no Latvijas rajona (pilsētas) tiesu un apgabaltiesu publiski pieejamiem anonimizētiem nolēmumiem. Atsevišķos gadījumos piemēri ir pielāgoti vai izdomāti, lai izteikums vai vārdu savienojums atbilstu rokasgrāmatas specifikai. Personvārdi, uzņēmumu nosaukumi, adreses un cita informācija par personu vai lietu ir izdomāta.

Izvēlētie piemēri ir izrauti no konteksta, tiem var zust jēga, vai arī tie var būt grūti uztverami, bet juridiskos tekstos arī no konteksta izrautam teikumam ir jābūt saprotamam. Teikumu piemēri ņemti arī no iesaistīto pušu skaidrojumu, liecību, apelācijas sūdzību u. tml. dokumentu atreferējuma, tādēļ tie var būt juridiski nekorekti vai pat acīmredzami aplami.

Rokasgrāmata veidota, lai būtu parocīga tiesu darbā, tādēļ nepretendē uz pilnīgu latviešu literārās valodas normu un likumu izklāstu un aprakstu. Reizēm pat apzināti tika

¹ Apsalons, E. *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 35. lpp.

samazināts valodniecisko terminu slogs vai dažos gadījumos netika izdalītas nianses, kas svarīgas valodniecībā. Tas nenozīmē, ka ir ignorētas latviešu literārās valodas normas. Valodā ir daudz stingru kritēriju, kas noteikti jāievēro, bet ir arī strīdīgi gadījumi, izņēmumi un pieļāvumi, kuri atkarīgi no konteksta, tādēļ nevar apgalvot, ka kāds piemērs ir pareizs vai nepareizs ikvienā situācijā. Tāpat rokasgrāmatā var būt piemēri, kuros nav aprakstīti visi iespējamie pareizie vai ieteicamie varianti.

Valodnieku vidū ir dažādi uzskati, kam un cik daudz ļaut ienākt valodā un cik daudz jācenšas izvairīties no *liekā* un *svešā*. Rokasgrāmatā ir izvēlēta pieeja atsevišķos jautājumos skaidrot dažādu valodnieku viedokļus.

Kvalitatīvai rokasgrāmatas izstrādei sākotnēji tika noteikti vairāki uzdevumi. Iesākumā tika izvērtēti Tiesu administrācijas organizēto mācību “Lietišķā latviešu valoda (padziļinātais kurss)” dalībnieku anketu rezultāti. Pēc tam ar Tiesu administrācijas palīdzību tika apzināti rajonu (pilsētu) un apgabaltiesu tiesneši un tiesu darbinieki, lai noskaidrotu viedokļus par latviešu valodas rokasgrāmatu pirms tās sagatavošanās. Atjaunotās versijas tapšanai izmantota atgriezeniskā saite, izteiktie vajadzību piedāvājumi, kā arī visbiežāk saņemtie jautājumi.

Izmantotie apzīmējumi

Apzīmē nepareizu, neprecīzu piemēru, kuru nav vēlams izmantot

Pasvītrotas un iekrāsotas zilā krāsā ir aktuālās neprecizitātes un kļūdas, bet zaļā – citas, ne tās, par kurām ir piemērs.

Piemērs, kurš parasti nav pareizs vai precīzs, bet noteiktā kontekstā varētu būt iespējams.

Treknrakstā atzīmēti vārdi vai teikuma daļas, kuras tika labotas. Ir piemēri, kuros vārdi vai vārdu savienojumi ir iekrāsoti citās krāsās – tū norādītas to savstarpējās attiecības.

Dažkārt zem piemēriem norādīts skaidrojums labojumiem.

Apzīmē pareizu, precīzu, ieteicamu piemēru vai informāciju

Diskutabls piemērs, kurš parasti nebūtu pareizs vai precīzs, bet noteiktā kontekstā varētu būt iespējams

Tekstā iekļautas hipersaites: tiešā veidā tezaurs.lv un slēptā – [Tēzaurs](#).

1. Pareizrakstība

Nodaļā aplūkotas tās pareizrakstības normas, kurās vērojamas izteiktas neprecizitātes tiesu nolēmumos. Ikdienā **noderīgi resursi** ir vārdnīcas, piemēram, vārdnīcu tīmekļvietnē “Tēzauris” (tezaurs.lv – ‘vārdnīca, kas aptver visus kādas valodas vārdus; ļoti liela, plaša vārdnīca’) un “Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā” (MLVV) – mlvv.tezaurs.lv. Cits noderīgs resurss ir automatizēts vārdu locīšanas rīks, kas atrodams “Letonikas” sadaļā [Vārda analīze](#).

1.1. Atgādinājums par pareizrakstību un vārdu nozīmēm

Novērots, ka tiesu nolēmumos konkrētu terminu pierakstā ir vērojamas neprecizitātes. Pārliecināties par kāda vārda rakstību vai tā nozīmi var minētajās vārdnīcās “[Tēzauris](#)” un “[Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā](#)”. Savukārt [Latvijas Nacionālajā terminoloģijas portālā](#) skaidro dažādus terminus latviešu valodā. Šajā avotā ir atrodami jaunākie termini, kuri pieņemti Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijā.

apelators	Vārda nav vārdnīcās. Jāraksta pēc analogijas ar citiem svešvārdiem (apelēt → apelators; administrēt → administrators; informēt → informators).
darbalaiks	<i>Laika posms, kurā cilvēks strādā algotu darbu. Laika posms, kad iestāde, uzņēmums ir atvērti.² Laiks, kas paredzēts darbam (uzņēmumā, iestādē); darbadienas ilgums.³</i>
darbnespēja	<i>Daļējs vai pilnīgs darbības zaudējums slimības, nelaimes gadījuma vai citu iemeslu dēļ.⁴ MLVV piedāvā arī darba nespēja.⁵</i> Darbnespējas lapa.
datubāze	Rakstāms kopā, ģenitīvā (kā?) – datubāzu. <i>Informācijas kopums ar noteiktu struktūru, kas tiek uzglabāts un ir pieejams elektroniskā sistēmā.⁶</i>
dzīvesvieta	Rakstāms kopā. <i>Vieta, kur kāds dzīvo, ir apmeties uz dzīvi.⁷</i>
ekrānu uzņēmums	<i>Ekrānā attēlotās informācijas grafiskā kopija⁸ (angļu val. screenshot).</i>
kvadrātkods	<i>Mašīnlasāms kvadrātisks laukums, kas sastāv no daudziem divkrāsu neliela izmēra kvadrātiņiem, kuru izvietojums ietver noteiktu informāciju⁹ (angļu val. QR code).</i>

² MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/darbalaiks>

³ Tēzauris. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbalaiks>

⁴ Tēzauris. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbnesp%C4%93ja>

⁵ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/darbnesp%C4%93ja>

⁶ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/datub%C4%81ze>

⁷ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/dz%C4%ABvesvieta>; Tēzauris. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/dz%C4%ABvesvieta>

⁸ Latvijas Nacionālais terminoloģijas portāls. LZA TK ITTEA protokols Nr. 469 (18.12.2015.). Pieejams: <https://termini.gov.lv/kolekcijas/97/skirklis/453795>

⁹ Tēzauris. Pieejams: <https://tezaurs.lv/kvadr%C4%81tkods>

mājaslapa	Rakstāms kopā. Mājaslapa (angļu val. <i>homepage</i>) ir tīmekļvietnes (angļu val. <i>web page</i>) sākumlapa. ¹⁰ Nozīmes ziņā visbiežāk mājaslapas vietā jāraksta tīmekļvietne.
mediji	<i>Plašsaziņas līdzekļi</i> , ¹¹ mediji rakstāms ar īso <i>e</i> . Valodas kultūrā atzīts, ka labāk izmantot <i>plašsaziņas līdzekļi</i> .
tādējādi	Jābūt garajam patskanim <i>ē</i> . ¹²
tīmekļseminārs	Sarunvalodas vārda <i>vebinārs</i> vietā latviešu valodā labāk lietot terminu <i>tīmekļseminārs</i> . ¹³
tērzētava	Sadaļa, kur <i>interesenti var diskutēt tiešā laika režīmā</i> . ¹⁴ Sarunvalodā <i>čats</i> .
zemesgabals	<i>Zemes vienība, kas norobežota ar pastāvīgiem elementiem vai apvidū noteiktām robežām</i> . ¹⁵ Lai arī daudzos likumos termins ir <i>zemes gabals</i> , tomēr, ja netiek tieši citēts likums, latviešu literārajā valodā ir jāizmanto saliktenis.

darb' dien'?

darba diena	<i>Diena, kad persona, iestāde, birojs vai uzņēmums strādā, un tā var būt arī sestdiena vai svētdiena</i> . ¹⁶
darbadiena	<i>Diennakts daļa, kurā cilvēks strādā algotu darbu</i> . ¹⁷ Jaunākajos avotos tiek šķirta nozīme <i>darbadiena</i> un <i>darba diena</i> . Jāievēro šo nozīmju šķīrums.
darbdiena	<i>Nedēļas diena, kas nav svētdiena, sestdiena vai svētku diena</i> . ¹⁸

darbviet'?

darba vieta	<i>Vieta, kur notiek darbs (pie rakstāmgalda)</i> . ¹⁹
darbavieta	<i>Uzņēmums, iestāde, kur (cilvēks) strādā algotu darbu</i> . ²⁰

¹⁰ *Mājaslapa pret tīmekļvietne*. "Skrivanek Baltic". Latviešu valodas padomi. 27.12.2018. Pieejams:

<https://skrivane.lv/majaslapa-pret-timeklvietne/>

¹¹ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/medijs>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/medijs:2>

¹² *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/t%C4%81d%C4%93j%C4%81d%C4%81d%C4%81d>

¹³ *Vai latviešu valodā ir termins vebinārs?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams:

<https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/829>

¹⁴ *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/t%C4%93rz%C4%93tava>

¹⁵ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/zemesgabals>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/zemesgabals>

¹⁶ *Darba diena pret darbadiena pret darbdiena*. "Skrivanek Baltic". Latviešu valodas padomi. 27.05.2020. Pieejams:

<https://skrivane.lv/darba-diena-pret-darbadiena-pret-darbdiena/>

¹⁷ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/darbadiena>

¹⁸ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/darbdiena>; *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbdiena>

¹⁹ Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002, 77. lpp.

²⁰ *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/#/sv/darbavieta>

1.2. Lietvārdi

Lietvārdi ir viena no svarīgākajām valodas krājuma sastāvdaļām.²¹ Turpmāk aprakstīti biežākie jautājumi par lietvārdiem un to locījumiem.

1.2.1. Atgriezeniskie lietvārdi ar *-šanās*

Atgriezeniskos lietvārdus atvasina no darbības vārdiem, parasti izmanto izskaņu *-šanās* (*tikties – tikšanās*). Jāatceras, ka atgriezeniskajiem lietvārdiem **nav visu locījumu**.

	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
Nominatīvs (kas?)	<i>vienošanās/tikšanās</i>	<i>vienošanās/tikšanās</i>
Ģenitīvs (kā?)	<i>vienošanās/tikšanās</i>	<i>vienošanos/tikšanos</i>
Datīvs (kam?)		
Akuzatīvs (ko?)	<i>(ar) vienošanos/tikšanos</i>	<i>(ar) vienošanās/tikšanās</i>
Lokatīvs (kur?)		

Lai izvairītos no neeksistējoša locījuma izmantojuma, jāmeklē iespēja domu pateikt citādi: dažkārt mainot izteikumu un/vai pievienojot paskaidrojošu vārdu.

✘ *Atbildētājs līdz prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā nav veicis nevienu maksājumu atbilstoši noslēgtajai [vienošanās](#) (kam?).*

✔ *Atbildētājs līdz prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā nav veicis nevienu maksājumu **saskaņā ar noslēgto vienošanos** (ko?).*

✘ *Tiesa konstatē, ka minētajā [vienošanās](#) (kur?) nav norādīts tās sastādīšanas datums.*

✔ *Tiesa konstatē, ka minētās **vienošanās** (kā?) **tekstā** nav norādīts tās sastādīšanas datums.*

1.2.2. Ģenitīvs

Latviešu valodā ģenitīvam ir ļoti plašs lietojums – ar ģenitīvu bieži pauž to, ko citās valodās izsaka ar īpašības vārdiem. Mūsdienās ir vērojama tendence, ka dažos gadījumos ģenitīvs konkurē ar citiem locījumiem.²² Proti, šobrīd valodā tiek akceptētas situācijas, kurās var lietot citus locījumus, bet tikai tad, ja tas palīdz labāk uztvert tekstu.

Rūpējoties par latviešu literārās valodas tradīcijām, ir ieteicams lietot ģenitīvu.

²¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 324. lpp.

²² turpat, 345. lpp.

Saistījumā **ar nelokāmiem skaitļa vārdiem** (*desmit, simt, tūkstoš, -padsmit*) locījumu nosaka skaitļa vārda savienojums ar citiem vārdiem un teikuma struktūra – kas ir jāpasaka teikumā. Lietišķajā valodā visbiežāk **jālieto lietvārds daudzskaitļa ģenitīvā**, tomēr citās funkcijās var lietot jebkuru daudzskaitļa locījumu,²³ ja tas ir nepieciešams.

Nominatīvs (kas?)	Ģenitīvs (kā?)	Datīvs (kam?)	Akuzatīvs (ko?)
<i>desmit gadi</i>	<i>desmit gadu</i>	<i>desmit gadiem</i>	<i>desmit gadus</i>

Saistījumā ar apstākļa vārdiem *daudz, maz, vairāk, mazāk, cik, tik, gana, diezgan, žēl jālieto ģenitīvs*. Ar ģenitīvu konkurē nominatīvs,²⁴ kuru izmanto izņēmuma gadījumos.

<i>daudz iespēju</i>	<i>maz laika</i>	<i>gana draugu</i>
<i>vairāk iebildumu</i>	<i>mazāk iesniegumu</i>	<i>diezgan materiālu</i>
<i>cik gadu</i>	<i>tik kolēģu</i>	<i>žēl līdzekļu</i>

Saistījumā ar darbības vārdiem *nebūt (nav, nebija, nebūs), trūkt, netrūkt, pietikt, nepietikt, vajadzēt un nevajadzēt jālieto ģenitīvs*.

<i>nav pienākuma</i>	<i>trūkst pierādījumu</i>	<i>pietika dokumentu</i>
<i>nebija (nebūs) iebildumu</i>	<i>netrūkst argumentu</i>	<i>nepietika norādījumu</i>

Mūsdienās ģenitīvu ar *vajadzēt* un *nevajadzēt* reizēm aizstāj akuzatīvs.²⁵ Sinonīmiski ar akuzatīvu izmanto arī noliegtu pārejošo darbības vārdu (nenoteiksmē galotne *-t*).²⁶

Ģenitīvs (kā?)	Akuzatīvs (ko?)
<i>vajag laika</i>	<i>vajag laiku</i>
<i>nepiešķir līdzekļu</i>	<i>nepiešķir līdzekļus</i>

Saistījumā **ar dubulto noliegumu ir jālieto ģenitīvs**, ar kuru mūsdienās konkurē akuzatīvs.²⁷

Ģenitīvs (kā?)	Akuzatīvs (ko?)
<i>neatrada neviena pierādījuma</i>	<i>neatrada nevienu pierādījumu</i>

²³ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 426. lpp.; arī Skaitļa vārdu saistāmība ar lietvārdiem. *Latviešu valodas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/2/DA84AD8E-51BE-5578-27D0-7BD8AA849857>. Uz: Smiltniece, G. Skaitļa vārda formas un to saistāmība ar citiem vārdiem. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums, Nr. 11.* Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2016, 76.–79. lpp.

²⁴ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 348. lpp.

²⁵ turpat, 349. lpp.

²⁶ turpat, 348. lpp.

²⁷ turpat, 349. lpp.

1.2.3. Lietvārda saskaņojums

Vienlīdzīgi apzīmētāji saskaņojas ar lietvārdu, ko tie paskaidro. Šādos gadījumos paskaidrojošais vārds rakstāms **vienskaitlī**, ja vien nevar rasties pārpratums.²⁸

Brīvības un Tērbatas iela, latviešu, angļu un franču valoda;

Balvu un Gulbenes novadi (ja var rasties pārpratums, ka tas ir viens novads)

Tas attiecināms arī uz diviem vai vairāk kārtas skaitļa vārdiem – **lietvārds lietojams vienskaitlī**.²⁹

✘ *..., pamatojoties uz Civillikuma 1402. pantu, 1425. pantu, 1587., 1590., 1651. pantiem, 1652. panta 3. punktu.*

✓ *..., pamatojoties uz Civillikuma 1402., 1425., 1587., 1590., 1651. pantu, 1652. panta 3. punktu.*

Jāpievērš uzmanība, ka katru reizi nav jāraksta vārds *pants* (atbilstošā locījumā).

1.2.4. Dzimte

Vispārīgā nozīmē (nav minēta konkrēta persona) profesijas, amati un nodarbošanās ir jālieto vīriešu dzimtē. Kad lieto amatu, profesiju vai nodarbošanos kopā ar sievietes vārdu un/vai uzvārdu, **tad arī amats, profesija un nodarbošanās ir jānorāda sieviešu dzimtē**.³⁰

tiesnese Iluta Ezera, tiesneša palīdzē Kate Vērse, zvērināta advokāte I. Biezā, prokurore Velma Asare, notāre J. Lielā, direktore F. Deja, tulce E. Viha

Šis princips ir attiecināms ne tikai uz profesijām vai amatiem, bet ir jāievēro arī visos citos gadījumos.

iesniedzēja SIA "BN", lieciniece AS "f4", atbildētāja H. Vilna, cietusī A. Liepiņa, kandidāte K. Bērziņa, dalībniece Z. Bele, gājēja P. Dilberga

1.2.5. Lielo sākumburtu lietojums

Lielo sākumburtu lietojumam var būt ne tikai gramatiskā, bet arī stilistiskā un jēdzieniskā funkcija. Tiesu nolēmumos, tāpat kā citos juridiskos dokumentos, nereti lietvārdus raksta ar lielo sākumburtu, piemēram, *Iestāde, Līgums, Atbildētāja, Iesniedzējs* utt. Rakstīt šos un citus vārdus tādā veidā ir individuāla izvēle, mērķtiecīga nepieciešamība.³¹

²⁸ Koluža R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003, 47. lpp. (Lai rokasgrāmatas nosaukums nemulsina – tā paredzēta ne tikai skolēniem, to izmanto studenti, latviešu valodas redaktori, Latviešu valodas aģentūra un daudzi citi.)

²⁹ turpat, 26. lpp.

³⁰ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 329. lpp.

³¹ Strautiņa, V., Šulce, Dz. *Latviešu literārās valodas fonētika, ortoēpija un ortogrāfija*. Liepāja, 2004, 89.–91. lpp.

Respektīvi, tiesu nolēmumos un dokumentos pierakstīt atsevišķus lietvārdus ar lielo sākumburtu **ir vērts tikai un vienīgi tad, ja šāda nošķiršana palīdz precīzi uztvert saturu un novērst pārpratumu**. Katram lielo sākumburtu lietojumam stilistiskā vai jēdzieniskā funkcijā ir jābūt pamatotam, nevis pašmērķīgam.

Piemēram, nolēmumā vajadzīgs raksturot dažādus līguma veidus, aprakstīt līguma jēdzienu – lai norādītu tekstā uz svarīgo līgumu, to varētu rakstīt ar lielo sākumburtu. Bet, pat ja nolēmumā ir vairāki līgumi, norādot svarīgo līgumu, jāvērtē, vai lielā sākumburta lietojums tiešam nepieciešams. Turklāt **Latviešu valodas ekspertu komisija norāda, ka ir skaužama tendence juridiskos tekstos nepamatoti lietot lielos sākumburtus**.³²

Parasti tiesu nolēmumos lieli sākumburti tiek izmantoti gramatiski pamatoti: personvārdos, valstu un uzņēmumu nosaukumos utt. Tomēr neprecizitātes ik pa laikam parādās saliktos nosaukumos.

*Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija, Eiropas Juridiskās tālākizglītības tīkls,
Eiropas Savienības Tiesa, Eiropas Cilvēktiesību tiesa*

Juridiskos tekstos ieteicams izmantot nosaukumu tā, kā to dara pati iestāde vai uzņēmums, turklāt šādi var pārliecināties par pareizo galotni, ar kurām arī mēdz būt neprecizitātes.³³

Uzņēmumu reģistrs, Ieslodzījuma vietu pārvalde, Tiesu namu aģentūra

Nereti iestāžu, organizāciju u. tml. nosaukumi ir veidoti pēc vairākpakāpju struktūras. **Katras “pakāpes” (struktūras) nosaukums jāraksta ar lielo sākumburtu**.³⁴

Tieslietu ministrijas Tiesu sistēmas uzraudzības departaments

1.3. Īpašības vārdi

Īpašības vārdi savu apzīmējamo īpašību iegūst saistībā ar lietvārdu, kuru tie apzīmē.³⁵

1.3.1. Noteiktā un nenoteiktā galotne

Galvenais jautājums, kas rodas par īpašības vārdiem nolēmumos, ir saistīts ar galotnēm. Īpašības vārdu **noteiktās un nenoteiktās galotnes** norāda priekšmetu kā zināmu vai nezināmu.

Šo galotņu lietojumu nosaka konteksts, teksta struktūra, situācija, valodas tradīcijas, kā arī vārdu garums.³⁶ Noteiktajai galotnei ir arī īpašības pastiprinātāja funkcija. Latviešu valodā

³² Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 10. septembra protokols Nr. 36 5. §. Pieejams:

http://yvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/lemumi/LVEK_lemumi_2014.pdf (automātiski lejupielādējams fails)

³³ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 326. lpp.

³⁴ turpat, 326. lpp.

³⁵ turpat, 370. lpp.

³⁶ turpat, 384. lpp.

īpašības vārdu galotnēm ir līdzīga nozīme, kā, piemēram, vācu valodā noteiktajiem un nenoteiktajiem artikuliem.³⁷

Noteikto un nenoteikto īpašības vārdu galotņu lietojums³⁸

Nenoteiktā galotne	Noteiktā galotne
Apzīmējot vispārīgi kādu dzīvu būtni vai priekšmetu. <i>biezs sējums</i>	Apzīmējot zināmu vai iepriekš minētu dzīvu būtni vai priekšmetu. <i>lietas biezais sējums</i>
Apzīmējot dzīvu būtni vai priekšmetu. <i>kustama manta</i>	Ja pirms īpašības vārda ir vārds, kas nosaka piederību (mans, tavs, tiesas u. c.). <i>mana kustamā manta</i>
Ja pirms īpašības vārda ir vietniekvārdi (kaut kas, dažs, kāds, kaut kāds, tāds). <i>kāds drosmīgs pieņēmums</i>	Ja pirms īpašības vārda ir vietniekvārdi (šis, tas, viss, pats). <i>šis noziedzīgais nodarījums</i>
	Īpašības vārdos vispārākajā pakāpē. <i>vissaprotamākais arguments</i>

1.3.2. Īpašības vārdu locīšana

Pārlicināties par īpašības un citu vārdu locīšanu var “Letonikas” sadaļā [Vārda analīze](#).

Paraugš divdabja *kustams* locīšanai

	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Nenoteiktā galotne	Noteiktā galotne	Nenoteiktā galotne	Noteiktā galotne
N. kas?	<i>kustams objekts</i>	<i>kustamais objekts</i>	<i>kustama manta</i>	<i>kustamā manta</i>
Ģ. kā?	<i>kustama objekta</i>	<i>kustamā objekta</i>	<i>kustamas mantas</i>	<i>kustamās mantas</i>
D. kam?	<i>kustamam objektam</i>	<i>kustamajam objektam</i>	<i>kustamai mantai</i>	<i>kustamajai mantai</i>
A. (ar) ko?	<i>kustamu objektu</i>	<i>kustamo objektu</i>	<i>kustamu mantu</i>	<i>kustamo mantu</i>
L. kur?	<i>kustamā objektā</i>	<i>kustamajā objektā</i>	<i>kustamā mantā</i>	<i>kustamajā mantā</i>

Jāatzīmē, ka lokāmos divdabjus (ar izskaņām *-ošs, -oša, -ams, -ama, -āms, -āma, -ts, -ta*) loka tāpat kā īpašības vārdus.

³⁷ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003, 56.–57. lpp.

³⁸ Autores piemēri, informācija no: Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007, 29. lpp.

Īpašības vārdiem ar izskaņām *-ējais, -ējā* nav paplašināto galotņu.³⁹

pretējajā gadījumā, **pretējā** gadījumā; *vidējajam* līmenim, **vidējam** līmenim

1.4. Skaitļa vārdi

Latviešu valodā ir lokāmi un nelokāmi skaitļa vārdi. **Nelokāmiem skaitļa vārdiem nav galotnes** (beidzas ar *-padsmīt, -desmīt, -simt, -tūkstoš*). Nosaucot pulksteņlaiku, skaitļa vārdi ar *-padsmīt* tiek locīti.⁴⁰

četrpadsmīt, piecdesmit, sešsimt, deviņtūkstoš
divpadsmītos, līdz trīspadsmītiem, no sešpadsmītiem

Lokāmo skaitļa vārdu locījumi ir tādi paši kā lietvārdiem un īpašības vārdiem, tiek saskaņoti dzimtē un skaitlī.⁴¹ Lokot skaitļa vārdu savienojumu, tiek locīts **pēdējais** skaitļa vārds, bet pārējie paliek nemainīgi.⁴²

325 sējumi – *ko? trīs simti divdesmit piecus sējumus*
325. sējums – *kur? trīs simti divdesmit piektajā sējumā*

Ja skaitļa vārda pēdējais vārds ir **viens**, lietvārds vai īpašības vārds, ar kuru saistīts skaitļa vārds, ir vienskaitlī.

	21 procents	31 lappuse
N. kas?	<i>divdesmit viens procentus</i>	<i>trīsdesmit viena lappuse</i>
Ģ. kā?	<i>divdesmit viena procenta</i>	<i>trīsdesmit vienas lappuses</i>
D. kam?	<i>divdesmit vienam procentam</i>	<i>trīsdesmit vienai lappusei</i>
A. (ar) ko?	<i>divdesmit vienu procentu</i>	<i>trīsdesmit vienu lappusi</i>
L. kur?	<i>divdesmit vienā procentā</i>	<i>trīsdesmit vienā lappusē</i>

Savukārt daļskaitļos loka **katru** vārdu.

$\frac{2}{3}$ īpašuma – *kam? divām trešdaļām īpašuma*
4 $\frac{1}{7}$ akciju – *kā? četru un vienas septiņdaļas akciju*

³⁹ Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007, 30. lpp. (Lai rokasgrāmatas nosaukums nemulsina – tā paredzēta ne tikai skolēniem, bet arī visiem, kas grib apgūt latviešu valodu.)

⁴⁰ Rubīna, A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 106. lpp.

⁴¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 420. lpp.

⁴² Skaitļa vārdi. *LU MII AiLab: valodas resursi*. Pieejams: <http://valoda.aiilab.lv/latval/vidusskolai/morfol/skaitlav.htm>

Decimāldaļskaitļos loka tikai pēdējo vārdu, ja tas ir skaitļa vārds *viens līdz deviņi*.⁴³

	0,5 l šķidruma	6,4 t kravas
N. kas?	nulle, komats, pieci litri šķidruma	seši, komats, četras tonnas kravas
Ģ. kā?	nulle, komats, piecu litru šķidruma	seši, komats, četr tonnu kravas
D. kam?	nulle, komats, pieciem litriem šķidruma	seši, komats, četrām tonnām kravas
A. (ar) ko?	nulle, komats, piecus litrus šķidruma	seši, komats, četr tonnu kravas
L. kur?	nulle, komats, piecos litros šķidruma	seši, komats, četrās tonnās kravas

Cits locījuma piemērs atrodams Valodas konsultāciju elektroniskajā datubāzē [šeit](#).

Ciparu grupu atdalīšanai nelieto ne punktu, ne komatu, bet gan atstarpi.⁴⁴ **Summas pierakstā pirms centiem liek komatu, nevis punktu.**⁴⁵

Pierakstā saistīto atstarpi (reizē *ctrl shift* un atstarpe) liek ik pēc trim cipariem, skaitot no labās puses. Ja skaitlī ir četri cipari (pirms komata), tad atstarpi neliek.⁴⁶

1 000 000; 169 357,11; 54 412,36; 2546; 3658,44

Skaitļa vārdus **no viens līdz deviņi raksta vārdiem**, bet lielākus skaitļus – cipariem.⁴⁷ Tas neattiecas uz to, kā pieraksta atsauci uz likumu daļām. Ja vienā teikumā ir gan lielāki, gan mazāki skaitļi par deviņi, tad visus skaitļus raksta cipariem.

trīs lapas, astoņi gadi, divi pielikumi, 7.–10. lappuse, no 3 līdz 11 reizēm

1.4.1. Valūtas pieraksts

Valūta vienmēr **jāraksta aiz summas ar saistīto atstarpi** (reizē *ctrl shift* un atstarpe). Tas attiecas gan uz vārdisko apzīmējumu (lati, *euro* u. c.), gan uz valūtu kodiem (EUR, LVL, USD u. tml.), gan arī uz grafiskajiem simboliem (€, \$, £ u. c.). Šāds lēmums tika pieņemts, jo izrunā valūta tiek nosaukta pēc summas.^{48,49}

Tiesu nolēmumos jāmaina valūtas atrašanās vieta, ja lietas materiālos ir nepareizs pieraksts vai ja tie ir no laika perioda, kad bija pieņemts cits pieraksta veids.

⁴³ Guļevska, D., Miķelsone, A., Poříte, T. *Pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmata*. Rīga: Avots, 2002, 116 lpp.

⁴⁴ *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/129>

⁴⁵ Topogrāfiskas norādes un teksta pārbaude. Interpunkcija skaitļos. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-360500.htm>

⁴⁶ Teksta sagatavošana. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://publications.europa.eu/code/lv/lv-240203.htm>

⁴⁷ Skaitļi, datumi un laiks. Skaitļa vārdu pareizrakstība. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-4100500.htm>; Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002, 96. lpp.

⁴⁸ *Kā turpmāk pareizi norādīt valūtu kodus?* Valsts valodas centrs. 21.02.2014. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=153>

⁴⁹ Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 12. marta lēmums. Valsts valodas centrs. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=195>

Lietišķos tekstos *euro* ir jāslīpina, jo tas ir tehnisks apzīmējums un nav latviešu valodas vārds. Ikdienas saziņā un plašsaziņas līdzekļos lielākoties tiek lietots eiro.

Summas pierakstam vārdos ir vairākas iespējas. Galvenais ir ievērot konsekvenci un vienā tekstā izvēlēties tikai vienu variantu. Tas attiecas arī uz valūtas pieraksta izvēli – nevajadzētu vienā tekstā rakstīt gan EUR, gan *euro* (lietišķos tekstos grafiskos simbolus neizmanto).

Ja tekstā vienīgā valūta ir *euro*, tad nav nepieciešams precizēt “*euro centi*”, pietiek ar “centi”. Turklāt vārds “centi” nav jāslīpina, jo tas ir latviešu valodas vārds. Ir tradīcija, visticamāk, no grāmatvedības, ka centu daudzumu raksta ar cipariem, ne vārdiem.

35,83 *euro* (trīsdesmit pieci *euro* 83 centi)

35,83 *euro* (trīsdesmit pieci *euro* un 83 centi)

35,83 *euro* (trīsdesmit pieci *euro*, 83 centi)

1.4.2. Normatīvo aktu vienību pieraksts

Kā minēts iepriekš, skaitļu pieraksts, atsaucoties uz normatīvajiem aktiem, ir mazliet citāds, nekā to nosaka valodas likumi. Tekstā tos pieraksta šādi.⁵⁰

likuma 1. panta pirmās daļas 1. punkta “a” apakšpunkts

likuma 263. panta trīsdesmitās daļas 1.¹ punkts

likuma 424. panta 1.¹ daļas 5. punkts

Ministru kabineta noteikumu 1.2. apakšpunkts

Ministru kabineta noteikumu 1.2., 1.3.2., 2.1.2.3. apakšpunkts

1.5. Vietniekvārdi

Ar vietniekvārdiem norāda uz dzīvām būtnēm, priekšmetiem un parādībām,⁵¹ tomēr tos vietniekvārdi tieši nenosauc. Šo vārdšķiru parasti lieto lietvārda, īpašības vārda vai skaitļa vārda funkcijā.⁵² Tiesu nolēmumu kontekstā visbiežāk rodas jautājumi par diviem vietniekvārdu veidiem.

1.5.1. *Kas, kurš, kura*

Vietniekvārdi *kas* un *kurš* var būt dažādās vietniekvārdu grupās: jautājamie, attieksmes, nenoteiktie. Lietojumā pievērš uzmanību dalījuma dzīvs/nedzīvs. Respektīvi, vai *kas* norāda uz nedzīvām būtnēm, savukārt *kurš* un *kura* uz dzīvām būtnēm? Iespējams, ka tiek meklētas analogijas, balstoties uz angļu vai vācu valodu, kurās patiešām šāds dalījums pastāv. Latviešu valodā šādas dzīvs/nedzīvs atšķirības nav.⁵³

Tātad šo vietniekvārdu izvēlē nav būtisks dzīvs/nedzīvs šķērums, kā arī dzimte.

⁵⁰ *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016, 59. lpp. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23>

⁵¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 430. lpp.

⁵² Kalnača, A. *Vietniekvārds*. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/107523>

⁵³ Kalnača, A. *Vietniekvārds*. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/107523>

Vietniekvārdu *kurš* palīgteikumos izmanto tad, kad vietniekvārds *kas* nespēj skaidri izteikt attieksmi, īpaši ģenitīvā (kā?) un lokatīvā (kur?).⁵⁴ Vispārīgā nozīmē lieto vietniekvārdu *kas*. Respektīvi, ***kurš* lieto tad, kad nevar izmantot *kas*** – gadījumos, kad var rasties pārpratumi attieksmes, dzimtes vai skaitļa noteikšanā.⁵⁵

1.5.2. Šis, šī

Vietniekvārdu *šis, šī* locījumā ir paralēlformas, īpaša uzmanība ir pievērsta vīriešu dzimtes ģenitīvam (*šī, šā*). Līdz ar to, ka tās ir paralēlformas, tad **neviens no tām nav ieteicamāka** – tas atkarīgs no valodas lietotāja izvēles.⁵⁶ Tomēr jāpiebilst, ka vienā tekstā ir vēlams konsekvence.

	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte
N. kas?	<i>šis</i>	<i>šī</i>
Ģ. kā?	<i>šā, šī</i>	<i>šās, šīs</i>
D. kam?	<i>šim</i>	<i>šai</i>
A. (ar) ko?	<i>šo</i>	<i>šo</i>
L. kur?	<i>šajā, šai, šinī</i>	<i>šajā, šai, šinī</i>

1.6. Darbības vārdi

Vēršama uzmanība darbības vārdu pierakstam daudzskaitļa 1. un 2. personā (*mēs, jūs*). Ja darbības vārdam nenoteiksmē ir **-īt, -ināt, -īties, -ināties**, tad izskaņā ir jāraksta patskanis **ā** (*lasīt – lasām*). Šis noteikums attiecināms arī uz darbības vārdu **zināt**.⁵⁷ Ja nenoteiksmē ir citas izskaņas, tad rakstāms **a**.

nosūtīt – (*mēs*) **nosūtām**, (*jūs*) **nosūtāt**

skatīties – (*mēs*) **skatāmies**, (*jūs*) **skatāties**, (*viņi/viņas*) **skatās**

konstatēt – (*mēs*) **konstatējam**, (*jūs*) **konstatējat**

Priedēklis **no-** ir vairākas nozīmes, viena no tām norāda uz pabeigtību. Nav ieteicams šo priedēkli pievienot darbības vārdiem, kuriem pabeigtības nozīme jau ir iekļauta vārda nozīmē.^{58,59} Valodas kultūrā to dēvē par lieko priedēkli.

Lai arī pastāv argumenti, kādēļ priedēklis **no-** esot nepieciešams, tomēr pabeigtības nianse izteikšanai tas atstājams sarunvalodā vai brīvākā valodas stilā, kurā runātājam ir

⁵⁴ Ceplīte, B., Ceplītis, L. *Latviešu valodas praktiskā gramatika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997, 61. lpp.

⁵⁵ Attieksmes vietniekvārdi. <http://valoda.aialab.lv/latval/vidusskolai/morfol/vietn-att.htm>

⁵⁶ Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 7*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012, 167. lpp.

⁵⁷ Koluža, R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003, 27. lpp.

⁵⁸ Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002, 82. lpp.

⁵⁹ Rubīna, A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 41.–42. lpp.

individualizēta izteiksme.⁶⁰ Tātad lietišķā tekstā tas nav vēlams.

✗ *nokonstatēt, nokļūdīties, nopamātot, nokomentēt, novienoties, noprezentēt*

✓ *konstatēt, kļūdīties, pamātot, komentēt, vienoties, prezentēt*

1.6.1. Darbības vārda izteiksmes

Darbības vārda izteiksmes norāda uz izteikuma saturu un darbības vērtējumu.⁶¹ Katrai izteiksmei ir sava nozīme.

1.6.1.1. Pavēles izteiksme

Pavēles izteiksme izsaka ne tikai pavēli, bet arī pamudinājumu, lūgumu, aicinājumu vai aizliegumu.⁶² Pavēles izteiksmē galvenā atšķirība ir intonācija.⁶³

Jāievēro, ka ir atšķirīgas formas daudzskaitļa otrās personas (*jūs*) darbības vārda formā – **ar *jūs* “pavēles ir cietas”, tajās nekad nav mīkstinājumu vai šņāceņu.**⁶⁴ Savukārt trešajā personā blakus darbības vārdam parasti tiek lietota partikula *lai*⁶⁵ – šajos locījumos paliek mīkstinājumi vai šņāceņi.

	nākt	sēdēties	nosūtīt	piezvanīt
es	–	–	–	–
tu	<i>nāc!</i>	<i>sēdies!</i>	<i>nosūti!</i>	<i>piezvani!</i>
viņš(-a)	<i>lai nāk!</i>	<i>lai sēžas!</i>	<i>lai nosūta!</i>	<i>lai piezvana!</i>
mēs	<i>nāksim!</i>	<i>sēdīsimies!</i>	<i>nosūtīsim!</i>	<i>piezvanīsim!</i>
jūs	<i>nāciet!</i>	<i>sēdieties!</i>	<i>nosūtiet!</i>	<i>piezvaniet!</i>
viņi(-as)	<i>lai nāk!</i>	<i>lai sēžas!</i>	<i>lai nosūta!</i>	<i>lai piezvana!</i>

1.6.1.2. Vēlējuma izteiksme

Darbības vārda izteiksme norāda uz vēlamu, iespējamu vai neiespējamu darbību. Vēlējuma izteiksme parasti sākas ar *lai, kaut*. Parasti izskaņa ir *-tu, -tos*.⁶⁶

Tiesa nepamatoti atzina, ka, lai samaksātu parādu, sākotnēji bija jāsedz procenti.

⁶⁰ Horigučī, D. (*Horiguchi, D.*). “Vārda darināšanas brīvība” un internacionālo verbu prefiksācija. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 9.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012, 112.–114. lpp.

⁶¹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 482. lpp.

⁶² turpat, 498. lpp.

⁶³ turpat, 491. lpp.

⁶⁴ Kalniņa, G. *Pareiza un moderna rakstu valoda – korektora padomi.* LU *Open Minded.* 4. lekcija. 2016.

⁶⁵ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 491. lpp.

⁶⁶ turpat, 486., 496. lpp.

1.6.1.3. Īstenības izteiksme

Īstenības izteiksme ikdienā tiek lietota visvairāk, jo tā nosauc reālu darbību vai tās neesību tagadnē, pagātnē un nākotnē. Šī izteiksme var būt visos vienkāršajos un saliktajos laikos, darāmajā un ciešamajā kārtā.⁶⁷

1.6.1.4. Vajadzības izteiksme

Vajadzības izteiksmes pamatnozīme ir norādīt uz nepieciešamu un obligāti īstenojamu darbību. Atvasinātā nozīmē vajadzības izteiksme izsaka veicamas vai ieplānotas darbības. Vajadzības izteiksmes formu veido ar priedēkli *jā-* un palīgdarbības vārdu **ir** (**bija**, **būs**), kas ikdienā bieži tiek atmests.⁶⁸

Darbības vārds vajadzības izteiksmē saistās **ar lietvārdu nominatīvā** (kas?).

✘ *Ja zemes īpašniekam [būtu] **jākompensē** pievienotās vērtības nodokli (ko?), tas būtu noteikts speciālajās tiesību normās.*

✓ *Ja zemes īpašniekam [būtu] **jākompensē** pievienotās vērtības **nodoklis** (kas?), tas būtu noteikts speciālajās tiesību normās.*

Darbības vārds vajadzības izteiksmē var saistīties **ar darbības vārdu nenoteiksmē**, tādā gadījumā mūsdienās lietvārdu lieto gan nominatīvā (kas?), gan akuzatīvā (ko?).⁶⁹

*Tiesnesim rītdien ir **jāsāk skatīt lieta** (kas?).*

*Tiesnesim rītdien ir **jāsāk skatīt lietu** (ko?).*

1.6.1.5. Atstāstījuma izteiksme

Atstāstījuma izteiksmi lieto, lai atstāstītu citas personas teikto, neuzņemoties atbildību par tekstā minētās darbības realitāti, bez pārliecības par teiktā patiesumu.⁷⁰ Taču ne katrā teikumā ir iespējams noteikt, vai ir izteiktas šaubas par notikušā patiesumu, jo darbības vārds ar *-ot*, *-oties* var būt arī tiešās runas pārveidojumos bez citēšanas.⁷¹ Netiešā runā netiek izteiktas šaubas par izteikuma patiesumu.

*Liecinieks **esot redzējis** minēto notikumu.*

Piedāvātais piemērs var norādīt uz to, ka nav pārliecības par liecinieka apgalvojumu, bet var arī norādīt uz netiešo runu, kurā tiek atstāstīts kāda teiktais. Jāizvērtē, vai lasītājs pareizi uztvers autora domu. Ja rodas šaubas – labāk mainīt izteiksmes veidu.

⁶⁷ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003, 114. lpp.

⁶⁸ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 486.–487. lpp.

⁶⁹ turpat, 487. lpp.

⁷⁰ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007, 55. lpp.

⁷¹ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003, 114.–115. lpp.

1.6.2. Darbības vārda laiki

Latviešu valodā ir trīs laiku sistēma: tagadne, pagātne un nākotne. Katrā laikā ir trīs vienkāršās un trīs saliktās laika formas.

Katrai laika formai ir sava pamatnozīme (nozīme, kas nav atkarīga no konteksta) un atvasinātā nozīme (nosakāma tikai kontekstā).⁷² Darbības vārda laiks norāda uz darbības norisi attiecībā pret runas brīdi vai citas darbības laiku.

Vienkāršās laika formas nosauc darbību, kurā norise orientēta uz tagadni, pagātnei vai nākotni.⁷³

Vienkāršā tagadne	Vienkāršā pagātne	Vienkāršā nākotne
<p>Notiek tagad.</p> <p>Var norādīt vispārinājumu, ka tādas darbības notiek vienmēr.</p> <p>Stāstot par nākotni vai pagātnei, kad vēstījums ir tagad.</p> <p>Nemainīgu faktu aprakstos zinātnē u. c.</p> <p><i>Rakstu lēmumu.</i></p>	<p>Nosauc darbību, kas notikusi pagātnē, un tai ar tagadni nav cēloniska sakara.</p> <p>Bieži lieto saliktās tagadnes un saliktās pagātnes nozīmē, lai izteiktu seku vērtējumu.</p> <p><i>Rakstīju lēmumu.</i></p>	<p>Nosauc darbību, kas notiks nākotnē.</p> <p>Vispārinājuma nozīmē, bez konkrēta laika nozīmes.</p> <p>Arī saliktās nākotnes vietā.</p> <p><i>Rakstīšu lēmumu.</i></p>

Salikto laiku formas izteic darbību, kas laika ziņā orientēta pret kādu citu darbību, un tām ir pabeigtības un rezultāta nozīme.⁷⁴ Tātad, **ja teikumā ir būtisks pabeigtas darbības rezultāts un tā vērtējums, tad ir iespējama tikai saliktā laika forma**, jo vienkāršajai laika formai šādas nozīmes nav.⁷⁵

Saliktā tagadne	Saliktā pagātne	Saliktā nākotne
<p>Vienlaikus ietver tagadnes un pagātnes nozīmes.</p> <p>Nosauc iepriekš notikušas darbības rezultativitāti tagadnē.</p> <p>Laika vispārinājuma nozīmē, kad konkrēta laika nozīme nav svarīga.</p> <p><i>Atsauksmi ir iesniegusi laikā.</i></p>	<p>Nosauc darbību, kas notikusi pirms pagātnē notikušas darbības un kas pagātnē uztverta kā jau sasniegts stāvoklis, kurš svarīgs runas momentā.</p> <p>Lieto arī laika vispārinājuma nozīmē.</p> <p><i>Atsauksmi bija iesniegusi laikā.</i></p>	<p>Nosauc pirms nākotnes notikušu darbību, pēc kuras iespējama darbība nākotnē.</p> <p>Šauboties par kaut ko – saliktās tagadnes funkcijā.</p> <p><i>Atsauksmi būs iesniegusi laikā.</i></p>

⁷² *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 470., 474. lpp.

⁷³ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa.* Rīga: Zinātne, 2003, 96.–97. lpp.

⁷⁴ turpat, 96.–97. lpp.

⁷⁵ Kalnača, A. Saliktās tagadnes lietojums mūsdienu latviešu valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 62. lpp.

Daudzos gadījumos laikus izmanto sinonīmiski – salikto laiku vietā lieto vienkāršos laikus un otrādi. **Tas ir iespējams tikai saliktos teikumos**, kur vienā teikuma daļā darbība beigusies ātrāk nekā citā teikuma daļā. Paralēlā lietojuma cēlonis ir tas, ka abiem laikiem ir ļoti tuva pabeigtas darbības nozīmes izteikšana, kas samērā bieži ir nozīmīgākais vēstījums. Tomēr jāatceras, ka **bez satura izmaiņām paralēli lietot laika formas nav iespējams visos gadījumos**.

Salikto laiku nozīmi vienkāršie laiki ne vienmēr var izteikt, jo tiem trūkst rezultativitātes, pat ja nosauktā darbība ir pabeigta.

*Atbildētājs **norāda**, ka dokumentos viņa paraksts ir viltots. //*
*Atbildētājs **ir norādījis**, ka dokumentos viņa paraksts ir viltots.*
 (vienkāršā tagadne = saliktā tagadne)

*Apsūdzētais **liecināja**, kur bija jātiekas. //*
*Apsūdzētais **bija liecinājis**, kur bija jātiekas.*
 (vienkāršā pagātne = saliktā pagātne)

*Kad tiesa **taisīja** spriedumu, tā izvērtēja visus pierādījumus. //*
*Kad tiesa **bija taisījusi** spriedumu, tā izvērtēja visus pierādījumus.*
 (vienkāršā pagātne = saliktā pagātne)

Kopsavilkums par darbības vārdu laikiem un kārtām pieejams [4.2. apakšnodalā](#).

1.6.3. Ciešamā un darāmā kārtā

Atkarībā no tā, vai ir svarīgi norādīt darbības veicēju, ir jāizvēlas starp divām darbības vārdu kārtām latviešu valodā – darāmo vai ciešamo.

Darāmajā kārtā ir norādīts darbības veicējs, turpretī ciešamajā kārtā darītājs nav norādīts, jo tas nav būtisks. Ciešamo kārtu veido palīgdarbības vārds *tikt* vai *ir* (*bija*, *būs*) + divdabīš ar izskaņu *-ts*, *-ta*. Mūsdienās ir sastopama arī abu palīgdarbības vārdu kombinācija.⁷⁶

Nav pareizi lietot ciešamo kārtu kopā ar darītāju.

✘ *Kā izriet no liecinieces liecības, viņa apsūdzētajam tika piedāvājusi parādīt narkotisko vielu glabāšanas vietu.*

✔ *Kā izriet no liecinieces liecības, viņa apsūdzētajam **piedāvājusi** parādīt narkotisko vielu glabāšanas vietu.*

Kopsavilkums par darbības vārdu laikiem un kārtām pieejams [4.2. apakšnodalā](#).

1.6.4. Divdabji

Divdabju nosaukums jau pats par sevi liecina, ka šiem vārdiem ir divas dabas – darbības vārda un īpašības vārda vai apstākļa vārda pazīmes.⁷⁷ Latviešu valodā ir lokāmi un nelokāmi, kā arī daļēji lokāmi divdabji.

Lokāmie divdabji ir ar izskaņām *-ošs*, *-oša*; *-is*, *-usi*, *-ies*, *-usies*; *-āms*, *-āma*, *-ams*, *-ama*; *-ts*, *-ta*. Šiem divdabjiem ir dzimtes, skaitļa un locījuma vārdformas.

⁷⁶ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 502., 505. lpp.

⁷⁷ turpat, 564. lpp.

Daļēji lokāmie divdabji ir ar izskaņām *-dams, -dama, -damies, -damās*. Šos divdabjus lieto tikai nominatīvā, tomēr atšķir dzimtes un skaitļa vārdformas.

Nelokāmie divdabji ir ar izskaņām *-ot, -oties; -am, -amies, -ām, -āties*. Šie divdabji nav atkarīgi no dzimtes, skaitļa vai locījuma, bet no darbības vārdiem, no kuriem veidoti (tiešie (nenoteiksmē galotne *-t*) vai atgriezeniskie (nenoteiksmē galotne *-ties*)).

Turpmāk aplūkoti tikai tie divdabji, kuri tiek plaši izmantoti tiesu dokumentos un kuru lietošanā ir novērotas lielākās neprecizitātes.

1.6.4.1. *-ošs, -oša*

Lokāmo darāmās kārtas tagadnes divdabi veido ar piedēkli *-oš*.⁷⁸ Ir pieņemts uzskatīt, ka divdabji ar *-oš-* ir pārņemti no citām valodām, izstumjot latviešu valodā pieņemtos izteiksmes līdzekļus. Šie divdabji dod iespēju izteikties īsāk, tādēļ tie kļūst arvien noturīgāki valodā.

Pastāv viedoklis, ka divdabjus ar *-oš-* var veidot tikai no nepārejošajiem darbības vārdiem (*ejošs, sēdošs*), bet ne no pārejošiem (*maksājošs, audzinošs*). Laika gaitā šis uzskats mainās, divdabjus veido no abiem minētajiem darbības vārdu veidiem.⁷⁹ Turklāt tradicionāli uzskata, ka var darināt tikai no tiešajiem darbības vārdiem (nenoteiksmē galotne *-t*). Mūsdienās šos divdabjus veido arī no atgriezeniskajiem darbības vārdiem (nenoteiksmē galotne *-ties*). Laiks rādīs, kā un vai šī valodas parādība attīstīsies valodā.⁸⁰

Taču joprojām divdabji tiek lietoti nepareizā nozīmē, piemēram, *tekošs*⁸¹. Vairāk [1.10.1. apakšnodalā](#).

✘ *tekošais mēnesis; sekojoši argumenti*

✔ *kārtējais mēnesis; šādi argumenti*

Lai arī tiek respektēta šī divdabja attīstība un paplašinās tā lietojums, **valodnieki norāda, ka divdabju ar *-oš-* pārdaudzums apgrūtina teksta izpratni un padara to nelabskanīgu. Valodas bagātība ir izteiksmes sinonīmija un daudzveidība, teksta labskanīgums.**

1.6.4.2. *-ot, -oties*

Nelokāmos divdabjus veido ar izskaņām *-ot, -oties*. Šie divdabji **nosauc darbību, kas notiek vienlaicīgi ar teikuma izteicēja darbību**. Lietojot divdabi vienlaicīguma nozīmē, var rasties kļūdas satura izklāstā – darbības nenotiek vienā laikā.⁸² Proti, ir **jāpārlicinās, ka divdabja minētā darbība ir reizē ar teikuma izteicēju, turklāt darbībām ir viens veicējs**.

✘ *Izejot no kabineta, izslēdz datoru.*

✔ *Pirms izej no kabineta, izslēdz datoru.*

⁷⁸ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 569. lpp.

⁷⁹ turpat, 571. lpp.

⁸⁰ turpat, 388. lpp.

⁸¹ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurus.lv/teko%C5%A1s>

⁸² Ruža, V. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Nr. 5.* Rīga: SIA "Arona Baltic", 2010, 59. lpp.

Divdabji ar izskaņām *-ot*, *-oties*, tāpat kā divdabji ar izskaņām *-dams*, *-dama*, nosauc dažādus apstākļus⁸³ vai izsaka kādas darbības nosacījumus.⁸⁴

1.6.4.3. *-dams, -dama, -damies, -damās*

Daļēji lokāmo divdabi veido, pievienojot *-dam-* un galotni atbilstoši dzimtei un skaitlim.⁸⁵ Šie divdabji **parasti teikumā nosauc blakus darbību, kas pavada galveno darbību**. Abās darbībās ir tas pats darītājs, kā arī darbības notiek vienlaicīgi.⁸⁶

Ir vairākas situācijas, kurās ir iespējams paralēli lietot divdabi ar *-dam-* vai divdabi ar *-ot*, *-oties*. Pirmkārt, šie divdabji ir nozīmes ziņā līdzvērtīgi un ir savstarpēji aizstājami. Šajā gadījumā to nosaka autora individuālais stils un konteksts.⁸⁷ Otrkārt, ir iespējami abi divdabji, lai gan izteic dažādas nozīmes nianšes. Šo problēmu raksturo izvēle starp divdabjiem *būdams* un *esot*, kuros redzamas atšķirības; šī izvēle atkarīga no autoram būtiskās nozīmes nianšes uzsvēršanas.

Būdams – ja izsakāma vispārīga vai kādas vispārinātas situācijas nozīme vai ja nepieciešams saskaņot divdabi ar vārdu, uz kuru attiecas divdabja izteiktā norise vai pazīme.⁸⁸

Esot – ja uzsverama vienlaicīguma nozīme vai saistība ar tagadnes situāciju.⁸⁹

Būdams jomas speciālists, viņš liecināja minēto.

Esot jomas speciālists, viņš liecināja minēto.

1.7. Prievārdi

Prievārdi izsaka attieksmi.⁹⁰ Tie ir nelokāmi, nosaka atkarīgā vārda locījumu un precizē to nozīmi.⁹¹ Norāda gan uz reāliem priekšmetiem, parādībām, pazīmēm, gan arī iedomāto reāliju attieksmēm. Prievārdu daudznozīmība atklājas tikai saistījumā ar citiem vārdiem.⁹² Tātad prievārdi ir vajadzīgi, lai saprastu atkarīgā vārda nozīmi un spētu teikumā identificēt attieksmes sakarības.

Ir vairāki prievārdi, kurus citu valodu ietekmē izmanto neprecīzi, latviešu valodai neatbilstoši.

1.7.1. Prievārds *uz*

Latviešu valodā prievārds *uz* izsaka virzības un virsēja novietojuma attieksmes, norādījumu uz darbības, norises laiku, virzienu vai mērķi (tiešā vai pārnestā nozīmē).⁹³

Lai arī prievārdu *uz* var izmantot, lai norādītu uz laiku (*sēde pārcelta uz rītdienu, uz brīdi atpūsties*), tomēr ir vairāki gadījumi, kuros prievārds *uz* tiek nepareizi izmantots,

⁸³ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003, 150. lpp.

⁸⁴ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 586. lpp.

⁸⁵ turpat, 583. lpp.

⁸⁶ Ruža, V. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Nr. 5*. Rīga: SIA "Arona Baltic", 2010, 60.–61. lpp.

⁸⁷ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 592. lpp.

⁸⁸ turpat, 593. lpp.

⁸⁹ turpat, 593. lpp.

⁹⁰ turpat, 619. lpp.

⁹¹ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003, 180. lpp.

⁹² *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 619. lpp.

⁹³ turpat, 625. lpp.

ietekmējoties no vācu *auf* un krievu *на* izmantojuma šajās valodās.⁹⁴ Prievārdu *uz* nelieto šādos gadījumos.

Nepareizi	Ieteicami
<i>uz 1. janvāri</i>	<i>1. janvārī</i>
<i>uz doto brīdi</i>	<i>līdz 1. janvārim</i>
	<i>šobrīd, pašlaik, pašreiz</i>

1.7.2. Prievārds *pie*

Latviešu valodā prievārdam *pie* ir šādas nozīmes: tuvināšanās, tuva novietojuma, pievienošanās, piederības vai saistības attieksmes.⁹⁵ Savukārt no vācu valodas *bei* un krievu valodas *при* lietojuma ir pārņemts prievārda *pie* lietojums, lai nosauktu saistību ar procesu, norisi un darbības laiku.⁹⁶ Tas nozīmē, ka **prievārda *pie* norāde uz apstākļiem nav atbilstoša literārai valodai.**⁹⁷ Tātad šādas izteiksmes nav iederīgas lietišķos tekstos, tiesu nolēmumos un normatīvajos aktos.

Nepareizi	Ieteicami
<i>pie apstākļiem</i>	<i>apstākļos</i>
<i>pie šādiem apstākļiem</i>	<i>šādos apstākļos</i>
<i>pie nosacījuma</i>	<i>ar nosacījumu</i>
<i>pie soda noteikšanas</i>	<i>nosakot sodu</i>

✘ *Apstāklis, ka apsūdzētais ir piekritis vienkāršāka procesa izvēlē, nav atzīstams par viņa atbildību mīkstinošu apstākli, bet tas tiek ņemts vērā pie soda noteikšanas.*

✔ *Apstāklis, ka apsūdzētais ir piekritis **vienkāršākam procesam**, nav atzīstams par viņa atbildību mīkstinošu apstākli, bet tas tiek ņemts vērā, **nosakot sodu**.*

Labota liekvārdība, prievārda *pie* izmantojums.

1.7.3. Prievārds *no*

Latviešu valodā prievārda *no* nozīmes: attālināšanās pret sākotni, izcelsmi, aizsākumu laikā, izejas punktu (tiešā un pārnestā nozīmē).⁹⁸

⁹⁴ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Pieejams:

<http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>

⁹⁵ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 624. lpp.

⁹⁶ Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Pieejams:

<http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>

⁹⁷ Ščučka, A. Standartizētu konstrukciju lietojums dažādos funkcionālajos stilos. *Valoda: nozīme un forma. Plašsaziņas līdzekļu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2009, 117. lpp.

⁹⁸ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 623. lpp.

Prievārdu *no* neizmanto, lai norādītu ***no (kā?) redzams***. Šāda veida konstrukcijās neveidojas pareiza nozīme, jo pareizi ir ***(kur?) redzēt***.

Lai izvairītos no neprecīzās konstrukcijas, ir vairāki varianti, kurus var izmantot atbilstoši dažādām situācijām.

- ✗ *No lietas materiāliem **redzams**. (No kā redzams?)*

- ✓ *Lietas materiālos **redzams**. (Kur redzams?)*

- ✓ *No lietas materiāliem **izriet**. (No kā izriet?)*

- ✓ *No lietas materiāliem **secināms**. (No kā secināms?)*

- ✓ *No lietas materiāliem **konstatējams**. (No kā konstatējams?)*

1.7.4. Prievārds **priekš**

Latviešu valodā prievārdu **priekš** lieto reti, bet tam ir laika un vietas nozīme. Mūsdienās **priekš** vietas nozīmē aizstāj lietvārds lokatīvā **priekšā**.⁹⁹ Savukārt laika nozīmē mūsdienās biežāk izmanto **pirms**.¹⁰⁰

Visbiežāk prievārds **priekš** tiek nepareizi lietots ar ģenitīvu (kā?), lai gan domāts norādīt adresātu (kam?).^{101,102} Proti, nolūka nozīmē nelieto¹⁰³ **priekš tevis** (kā?) – tās var būt iederīgs tikai sarunvalodā.

- ✗ *Iepakojums bija paredzēts **priekš** liecinieces (kā?).*

- ✓ *Iepakojums bija paredzēts **lieciniecei** (kam?).*

- ✓ *Līgums parakstīts **priekš** gada (novec.). // Līgums parakstīts **pirms** gada.*

- ✓ ***Priekš** ieejai ir aizliegums (novec.). // Ieejas **priekšā** ir aizliegums.*

Atsevišķos avotos¹⁰⁴ norādīts, ka ir gadījumi, kuros var izmantot **priekš** (kā?). Protams, ka ir būtiski, lai nerastos pārpratums, tomēr vienmēr ir iespējams izmantot alternatīvu, tādējādi izvairoties no nepareizām formām.

Teikumā *Apsūdzētais nosūtīja ziņu priekš Pētera* mēs noprotam, ka ziņa ir adresēta Pēterim, bet nezinām – Pēteris ir tiešais adresāts vai tas ir kāds cits, kurš pēc tam nodod ziņu Pēterim. Ja, neiedziļinoties piemēra iespējamā nozīmē, izņemam **priekš** un *Pētera* pārveidojam uz *Pēterim*, tad var zust būtiska satura nianse. No vienas puses, jāatzīst, ka šajā situācijā nozīmīgāk ir izvairīties no pārpratuma, tādēļ nebūtu rupja kļūda atstāt teikumu tādu, kāds tas

⁹⁹ Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007, 116. lpp.

¹⁰⁰ Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003, 202. lpp.

¹⁰¹ turpat, 202. lpp.

¹⁰² Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Pieejams:

<http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>

¹⁰³ Rubīna, A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 99. lpp.

¹⁰⁴ Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007, 116. lpp.; Koluža, R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003, 41. lpp.

ir. No otras puses, ir iespējams pārveidot teikumu tā, lai ievērotu valodas kultūru un labo praksi. Atkarībā no nozīmes var pierakstīt šādi.

- ✘ *Apsūdzētais nosūtīja ziņu priekš Pētera.*
- ✓ *Apsūdzētais nosūtīja ziņu Pēterim.*
- ✓ *Apsūdzētais nosūtīja ziņu, kas paredzēta Pēterim.*

1.7.5. Prievārds *atpakaļ*

Latviešu valodā prievārdu *atpakaļ* nav vēlams lietot laika kategorijā ar nozīmi iepriekš, senāk. Šādā nozīmē pareizāk lietot apstākļa vārdu *pirms*.¹⁰⁵

- ✘ *Prasītājs jau trīs gadus atpakaļ, atbilstoši Civillikuma 1776. pantam, varēja novērst zaudējumus.*
- ✓ *Prasītājs jau **pirms trīs gadiem** atbilstoši Civillikuma 1776. pantam varēja novērst zaudējumus.*

Izteiksme ar *atbilstoši* nav jāliek komatos.

1.7.6. Prievārds *dēļ*

Latviešu valodā prievārdu *dēļ* izmanto darbības vai norises cēloņa, iemesla vai nolūka attieksmes izteikšanai.¹⁰⁶ Jāatceras, ka šis prievārds **vienmēr atrodas aiz** vārda, ko paskaidro (tāpat kā prievārds *labad*).

- ✘ *Martā dēļ prasītāja saistību neizpildes atbildētājam radās zaudējumi.*
- ✓ *Martā prasītāja saistību neizpildes **dēļ** atbildētājam radās zaudējumi.*

Tiesu tekstos ir sastopamas konstrukcijas ar vārdu *rezultātā*. Ļoti bieži šajos gadījumos iederīgāks būtu *dēļ*.

- ✘ *Tiesa atzīst, ka apsūdzētās prettiesiskās rīcības rezultātā cietušajam ir radīts mantisks zaudējums Euro 590,00 apmērā.*
- ✓ *Tiesa atzīst, ka apsūdzētās prettiesiskās rīcības **dēļ** cietušajam ir radīts **mantiskais** zaudējums **590 euro**.*

Mantiskais ar noteikto īpašības vārda galotni, jo tas ir konkrēts zaudējums. *Valūta* jāraksta aiz summas, vārds *apmērā* ir lieks, jo nepiešķir nekādu papildu nozīmi teikumam. Visbiežāk *00 centu* pieraksts aiz komata nav nepieciešams.

¹⁰⁵ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/atpaka%C4%BC>

¹⁰⁶ *Latviešu valodas gramatika*. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 623. lpp.

1.7.7. Divi prievārdi blakus

Nav ieteicams rakstīt divus prievārdus blakus.¹⁰⁷ Tas apgrūtina teksta uztveri.

✗ Uzziņa *par ar* lietas izskatīšanu saistītajiem izdevumiem.

✓ Uzziņa, *kurā norādīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi.*

✓ Uzziņa *par izdevumiem, kas saistīti ar lietas izskatīšanu.*

✗ Liecība atzīstama *par ar* konkrēto procesu neattiecināmu pierādījumu.

✓ Liecība atzīstama *par pierādījumu, kas nav attiecināms uz konkrēto procesu.*

Īpaši jāpievērš uzmanība, kad blakus esošie prievārdi atbild uz dažādiem jautājumiem.

✗ *Saskaņā ar (ko?) no (kā?) Eiropas vietējo pašvaldību hartas 8. panta trešās daļas izrietošo proporcionalitātes principu pašvaldības kontrolējošai iestāde ir ...*

✓ *Saskaņā ar proporcionalitātes principu, kas izriet no Eiropas vietējo pašvaldību hartas 8. panta trešās daļas, pašvaldības kontrolējošai iestāde ir ...*

1.8. Izvēle starp līdzīgiem

Tiesu nolēmumos dažkārt rodas kļūdas situācijai neatbilstoša vārda izvēles dēļ.

1.8.1. *Esamība un esība*

2003. gadā pieņemts terminu *esamība un esība* nozīmju šķīrums,¹⁰⁸ lai novērstu termina *esamība* divnozīmību un sinonīmiju ar *esību*. Šiem terminiem tika pievērsta uzmanība tieši juridiskās precizitātes dēļ – *likuma spēkā esība, pierādījumu esība, paraksta esība* utt.

Pašlaik vērojamas svārstības terminu nozīmju skaidrojumā un ar laiku kļūs saprotams, kā precīzāk ikdienas situācijās tos izmantot. Tomēr **lietišķos tekstos joprojām vēlams izvēlēties *esība*, nevis *esamība*.**

Esamība – ‘neatkarīgi no apziņas pastāvošā, objektīvā pasaule, matērija’, lieto filozofijā.¹⁰⁹ ‘Pastāvēšana, eksistence; objektīvā realitāte.’¹¹⁰

Esība – ‘kādu konkrētu vai abstraktu priekšmetu tiešā klātbūtne, atrašanās noteiktā vietā, vidē, laikā.’¹¹¹ ‘*Esamība. Būšana.*’¹¹²

¹⁰⁷ Rubīna, A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 99. lpp.

¹⁰⁸ Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 21 *Par terminiem esamība un esība*. Latvijas Vēstnesis, 22.05.2003, Nr. 76. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=75121>

¹⁰⁹ *Tēzaurus*. Pieejams: <https://tezaurus.lv/esam%C4%ABba>

¹¹⁰ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurus.lv/esam%C4%ABba>

¹¹¹ *Tēzaurus*. Pieejams: <https://tezaurus.lv/es%C4%ABba>

¹¹² *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurus.lv/es%C4%ABba>

Nolēmumos **esamība** lietota ar termina **esība** nozīmi.

✘ *Tiesa ņem vērā personas attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu, apsūdzētās atbildību mīkstinošā un atbildību pastiprinošā apstākļa **esamību**.*

✔ *Tiesa ņem vērā personas attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu, apsūdzētās atbildību mīkstinošā un atbildību pastiprinošā apstākļa **esību**.*

Tāpat tiesu nolēmumos **neesamības** vietā jālieto **neesība**.

✘ *Izšķirošais faktors ir nevis iestādes rīcības atbilstība likumam, bet gan personas vainas **neesamība**.*

✔ *Izšķirošais faktors ir nevis iestādes rīcības atbilstība likumam, bet gan personas vainas **neesība**.*

Ja vārdi **esība** vai **neesība** šķiet neierasti vai ja nav pārliecības par precīzu nozīmi, no tiem var izvairīties – izmantot *pastāv/nepastāv, piemīt/nepiemīt* vai arī vienkāršot teikumu un konkrēti teikt *ir/nav*.

✘ *Tādējādi uzskatāms, ka par parāda **esamību** un apmēru atbildētājs tika informēts.*

✔ *Tādējādi uzskatāms, ka atbildētājs **tika informēts par parādu un tā apmēru**.*

1.8.2. **Papildu un papildus**

Latviešu valodā šķir apstākļa vārdu **papildus** un apzīmētāju **papildu**.^{113,114}

Papildu lieto, lai paskaidrotu lietvārdu.

papildu informācija, **papildu** dokumenti, **papildu** apstākļi, **papildu** ziņas

Līdzīgi ir apzīmētājiem **izpildu** un **piespiedu**, kas arī paskaidro tikai lietvārdus (**izpildu** raksts, **piespiedu** darbs).

Papildus lieto, lai paskaidrotu darbības vārdu.

papildus informēt, **papildus** liecināt, **papildus** norādīt, **papildus** ziņot

¹¹³ Kā pareizi: **papildu** rokam **papildus** bedri vai **papildus** rokam **papildu** bedri? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/742>

¹¹⁴ **Papildu** pret **papildus**. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi. 27.10.2017. Pieejams: <https://skrivanek.lv/papildu-pret-papildus/>

Diemžēl praksē lielākoties tiek lietots tikai **papildus** abos gadījumos. Tomēr ir būtiski šos vārdus šķirt.

✗ *Prasītājai kā mājas apsaimniekotājai ir radīti **papildus** zaudējumi 65,45 euro.*

✓ *Prasītājai kā mājas apsaimniekotājai ir radīti **papildu** zaudējumi 65,45 euro.*

1.8.3. Kā un nekā

Šķir **kā** un **nekā** lietojumu, kad **salīdzināmajā** daļā ir īpašības vārda, lokāmā divdabja vai apstākļa vārda pārākā pakāpe (*vairāk, labāk, ātrāk* utt.), kas izteikta apgalvojumā.¹¹⁵ Var izvēlēties prievārdu **par**.

Piemēri kolonnās nav sinonīmi, bet parāda lietojumu kontekstā.

KĀ	NEKĀ	PAR
Ir noliegums , noliegta darbības vārda forma	Nav nolieguma (ir apgalvojums)	Ar apgalvojumu, ar noliegumu
<i>Nav parādā vairāk kā bija aizņēemies.</i>	<i>Ir parādā vairāk nekā bija aizņēemies.</i>	<i>Nav/Ir parādā vairāk par to, cik bija aizņēemies.</i>
<i>Ne vairāk kā likumā noteikts.</i>	<i>[Ir] vairāk nekā likumā noteikts.</i>	<i>(Ne) vairāk par likumā noteikto.</i>
<i>Nesamaksāja vairāk kā prasīts.</i>	<i>Samaksāja vairāk nekā prasīts.</i>	<i>(Ne)samaksāja vairāk par prasīto.</i>
<i>Sūtījums saņemts ne vēlāk kā septītajā dienā.</i>	<i>Sūtījums saņemts vēlāk nekā septītajā dienā.</i>	<i>Sūtījums saņemts (ne) vēlāk par septīto dienu.</i>
<i>Mantas vērtība nevar būt mazāka kā iepriekš.</i>	<i>Mantas vērtība var būt mazāka nekā iepriekš.</i>	<i>Mantas vērtība (ne) var būt mazāka par iepriekšējo.</i>

Ja nav vienkārša situācija vai ja jūk gramatikas princips par **kā** un **nekā** šķīrumu, tad var izvēlēties prievārdu **par**. Tomēr ieteicams nepāriet tikai uz **par**, jo šis prievārds lietišķos tekstos jau tiek ļoti plaši izmantots.

✗ *Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kuri **ir vairāk kā** sešus mēnešus veci.*

✓ *Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kuri **ir vairāk nekā** sešus mēnešus veci.*

✓ *Tiesa ir vērtējusi lietā esošos pierādījumus, kuri **ir vecāki par** sešiem mēnešiem.*

Skaidrojums un piemēri, kad **kā** un **nekā** jānodala no pārējā teikuma ar pieturzīmēm, ir [2.7.2. apakšnodalā](#).

¹¹⁵ Koluža, R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003, 22. lpp.

1.9. Personvārdi

Latvijā personvārdu rakstības normas noteic Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 “Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”.¹¹⁶ Tajos ir atrunāti gan latviešu literārās valodas noteikumi personvārdu rakstībā un lietošanā, gan arī tas, kā latviešu valodā jāatveido citvalodu personvārdi.

1.9.1. Latviešu valodas personvārdi

Tiesu dokumentos kļūdas personvārdu pierakstā galvenokārt saistītas ar to nepareizu locīšanu. Zināmi un ierasti vārdi un uzvārdi tiek locīti pareizi. Tomēr bieži vien nepieciešams strādāt ar mazāk izplatītiem personvārdiem.

Personas vārdu un uzvārdu lokām kā jebkuru lietvārdu, dažos locījumos pielāgojam dzimtei un neaizmirstam par kopdzimtes lietvārdiem (Meija, Straume u. tml.). Citvalodu cilmes vārdi un uzvārdi var būt nelokāmi, ja tiem ir kāda no šīm galotnēm: *-o, -ā, -ē, -i, -ī, -u, -ū*. **Sieviešu dzimtes uzvārdus ar galotni *-s* loka tikai tad, ja tas ir sestās deklinācijas lietvārds.**

Lai izvairītos no kļūdām personvārdu locīšanā, jāmēģina distancēties no vārda nozīmes gadījumos, kad vārdā vai uzvārdā ir sugasvārds (*Vilks, Bute* u. tml.). Tā ir vieglāk locīt personvārdus arī tad, ja tie ir citā dzimtē (*bute* ir sieviešu dzimtes lietvārds, bet uzvārds *Bute* var būt arī vīriešu dzimtē) vai ja tiem ir līdzīga galotne ar zināmu lietvārdu, piemēram, *Kurms, Alniss*.

IETEIKUMI

Pirmkārt, jāsaprot, vai personvārds ir lokāms (lokāma vai nelokāma galotne).

Ja galotne ir *-o, -ā, -ē, -i, -ī, -u* vai *-ū*, tad nav lokāms nevienā locījumā.

Otrkārt, ja personvārds ir lokāms, jāsaprot, kas tieši ir galotne (*Mariss* – galotne *-s*, nevis *-ss*).

Treškārt, par paraugu izvēlēties kādu vārdu no tās pašas deklinācijas lietvārdiem – tā vieglāk atcerēties pareizās locījumu galotnes (*Ingus – Ledus* → *Ingu – Ledu* utt.).

Ceturtkārt, reizēm paraugam labāk noder vārds no tās pašas deklinācijas ar līdzīgu izskaņu (*Jellis – bullis* → *Jeļļa – buļļa* utt.).

1.9.1.1. Līdzskaņu mija

Latviešu valodā vīriešu personvārdiem ar galotni *-is* ģenitīvā ir līdzskaņu mija (Kalvis – Kalvja, Jānis – Jāņa), bet ne divzīlbīgiem vārdiem, kuriem ir izskaņa *-dis, -tis*. Šāda pieeja jau ilgstoši ir akceptēta un sabiedrībā pieņemta.¹¹⁷

Rūdis – Rūža – Rūda, Uldis – Ulža – Ulda, Guntis – Gunša – Gunta

¹¹⁶ Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 *Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju*. Latvijas Vēstnesis, 05.03.2004., Nr. 36. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviešu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju>

¹¹⁷ Pauniņa, I., Liepa, D. Neskaidrības personvārdu locījumu formu lietošanā (VVA konsultāciju daļas pieredze). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2005, 84. lpp.

Ja ir vairāk nekā divas zilbes, tad mija notiek.¹¹⁸

Visvaldis – Visvalža, Miervaldis – Miervalža, Kastītis – Kastīša, Vijolītis – Vijoliša

1.9.1.2. Kopdzimtes uzvārdi

Lokot uzvārdus, parasti kļūdas rodas tad, ja galotne ir neierasta dzimtei. Piemēram, vīriešu kopdzimtes uzvārdiem galotnes *-a* un *-e*, sieviešu kopdzimtes uzvārdiem galotne *-s* (sestā deklinācija). Arī uzvārdos ar galotni *-us* atšķirība būs tikai datīvā (kam?).¹¹⁹

Datīvā būs šādi.

	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte
N. kas?	<i>Jānis Puika</i>	<i>Anna Puika</i>	<i>Artūrs Egle</i>	<i>Ilze Egle</i>
D. kam?	<i>Jānim Puikam</i>	<i>Annai Puikai</i>	<i>Artūram Eglem</i>	<i>Ilzei Eglei</i>
N. kas?	<i>Juris Klints</i>	<i>Ieva Klints</i>	<i>Oskars Lokus</i>	<i>Kate Lokus</i>
D. kam?	<i>Jurim Klintim</i>	<i>Ievai Klintij</i>	<i>Oskaram Lokum</i>	<i>Katei Lokui</i>

1.9.2. Citvalodu personvārdu atveide

Latviešu valodā citvalodu personvārdu atveidei par pamatu ir ņemts izrunas princips, proti, mēs pierakstām ārzemju personvārdu latviešu alfabēta burtiem atbilstoši oriģinālvalodas izrunai. Tas ir latviešu valodas princips – mēs rakstām tā, kā izrunājam (izņēmumu ir maz).¹²⁰ Daudzās Eiropas valstīs ir izvēlēts ortogrāfiskās atveides princips – pieraksts ir tāds kā oriģinālā, bet visbiežāk bez diakritiskajām zīmēm. Abos principos ir plusi un mīnusi.¹²¹ Piemēram, franču valodā pieraksts būs latīņu burtiem bez diakritiskajām zīmēm, bet izruna būs atbilstoši franču alfabētam, jo viņu valodas sistēmā izruna atšķiras no rakstības.

Personvārda atveidi var ietekmēt Latvijā reti sastopamas valodas vai tādas valodas, kurās, pareizi atveidojot, vārds var šķist nelabskanīgs, kā arī tradīcija (zviedru valodas *Solveig* latviešu valodā precīzāk būtu *Sūlveija*¹²², tomēr šķiet, ka tradīcija netiks lauzta).

Lai gan ir dažādas (arī subjektīvas) attieksmes pret personvārdu atveides nosacījumiem latviešu valodā, to, ka tas ir jādara un kā tas ir jādara, nosaka Valsts valodas likums¹²³ un Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 “Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”¹²⁴.

¹¹⁸ Lietvārdi. <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=1136668&r=36&lid=1136668&q=&h=0>

¹¹⁹ Pauniņa, I., Liepa, D. Neskaidrības personvārdu locījumu formu lietošanā (VVA konsultāciju daļas pieredze). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2005, 85. lpp.

¹²⁰ Baldunčiks, J. *Citvalodu īpašvārdu atveide latviešu valodā (vēsturisks pārskats)*. Pieejams:

<https://www.letonika.lv/article.aspx?id=personvardi>

¹²¹ Balode, I. Citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā: problēmas un risinājumi. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 5*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2010, 4.–5. lpp.

¹²² turpat, 8. lpp.

¹²³ *Valsts valodas likums*. Latvijas Vēstnesis, 21.12.1999., Nr. 428/433. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=14740>

¹²⁴ Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 *Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju*. Latvijas Vēstnesis, 05.03.2004., Nr. 36. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju>

Valsts valodas likuma 19. panta pirmā daļa: “Personvārdus atveido saskaņā ar latviešu valodas tradīcijām un raksta atbilstoši spēkā esošajām literārās valodas normām, ievērojot šā panta otrās daļas noteikumus.”

Valsts valodas likuma 19. panta trešā daļa: “Vārdu un uzvārdu rakstību un identifikāciju, kā arī citu valodu personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā reglamentē Ministru kabineta noteikumi.”

Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumu Nr. 114 8.2. apakšpunkts: “citvalodu personvārdus latviešu valodā atveido atbilstoši to izrunai oriģinālvalodā (valoda, kurā ir uzrakstīts kāda teksta oriģināls) un iekļauj latviešu valodas gramatiskajā sistēmā.”

Minēto noteikumu **145. punkts:** “Latviešu valodā rakstītā personvārda forma ir juridiski identa personvārda oriģinālformai latīņalfabētiskajā transliterācijā vai personvārda vēsturiskajai formai.”

Minēto noteikumu **147. punkts** noteic: “Norakstos un izrakstos personvārdus raksta oriģinālrakstībā.”

Atveidi sarežģī tas, ka lietas materiālos ne vienmēr ir informācija par personas izcelsmi, ir tikai norādīts personvārda latīņalfabētiskais variants. Tātad oriģināls ir transliterēts, ievērojot Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) transliterācijas tabulu¹²⁵, bet, lai to atveidotu atbilstoši izrunai, nepieciešams noskaidrot, kāda ir vārda oriģinālrakstība, jo tas ietekmē precīzu atveidi.

Ir pieejama Latviešu valodas aģentūras izveidota vietne “[Citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā](#)”, kurā šobrīd ir apkopta informācija par personvārdu atveidi no 28 valodām. Personvārdiem, kuriem ir pieļaujami vairāki varianti, par pareizāko atzīst pirmo variantu, kurā izvēlēta precīzākā atveide atbilstoši oriģinālvalodas izrunai (tabulā ar *).

<i>Eva</i>	Eva – angļu, spāņu, somu, igauņu valodā
	Ēva – dāņu, zviedru, norvēģu, ungāru valodā
	Jeva – krievu valodā <i>Eea</i>
<i>Johnson</i>	Džonsons(-e) – angļu valodā
	Junsons(-e) – norvēģu valodā
	Jūnsons(-e) – zviedru valodā
<i>Julian</i>	Juliāns – poļu, vācu valodā; ungāru valodā <i>Julián</i>
	Juljans* – poļu valodā
	Jūlians – norvēģu valodā
	Huljans, Hulians – spāņu valodā <i>Julián</i>
	Džūljans*, Džūljens, Džūlians, Džūliens, Juliāns – angļu valodā

¹²⁵ Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumu Nr. 134 “Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” 1. pielikums. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2012., Nr. 35. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/244720#piel1>

Tekstā, **pirmo reizi rakstot citvalodas personvārdu**, vispirms norāda latvisko atveidojumu, blakus **iekavās un slīprakstā pieraksta oriģinālformu latīnalfabētiskajā transliterācijā**.¹²⁶ Iekavas ir nepieciešamas, lai oriģinālformu nodalītu no pamatteksta. Savukārt slīprakstā pieraksta to, kas nav latviešu valodā, ieskaitot citvalodas personvārdus.¹²⁷

pedaloties Džekam Viļjamsam (*Jack Williams*)

Nominatīvā ir Džeks Viļjamss.

1.9.3. Personvārdu locīšana

	Vīriešu dzimte -s; -s	Sieviešu dzimte -a; -a	Vīriešu dzimte -is; -is	Sieviešu dzimte -e; -e
kas?	<i>Kurts Kalns</i>	<i>Lauma Kalna</i>	<i>Pēteris Kocis</i>	<i>Kate Koce</i>
kā?	<i>Kurta Kalna</i>	<i>Laumas Kalnas</i>	<i>Pētera Koča</i>	<i>Kates Koces</i>
kam?	<i>Kurtam Kalnam</i>	<i>Laumai Kalnai</i>	<i>Pēterim Kocim</i>	<i>Katei Kocēi</i>
(ar) ko?	<i>Kurtu Kalnu</i>	<i>Laumu Kalnu</i>	<i>Pēteri Koci</i>	<i>Kati Koci</i>
kur?	<i>Kurtā Kalnā</i>	<i>Laumā Kalnā</i>	<i>Pēterī Kocī</i>	<i>Katē Kocē</i>
	-s; -(iņ)š	-a; -(iņ)a	-is; -(īt)is	-e; -(īt)e
kas?	<i>Alberts Kalniņš</i>	<i>Venta Kalniņa</i>	<i>Varis Mākonītis</i>	<i>Lote Mākonīte</i>
kā?	<i>Alberta Kalniņa</i>	<i>Ventas Kalniņas</i>	<i>Vara Mākonīša</i>	<i>Lotes Mākonītes</i>
kam?	<i>Albertam Kalniņam</i>	<i>Ventai Kalniņai</i>	<i>Varim Mākonītim</i>	<i>Lotei Mākonītei</i>
(ar) ko?	<i>Albertu Kalniņu</i>	<i>Ventu Kalniņu</i>	<i>Vari Mākonīti</i>	<i>Loti Mākonīti</i>
kur?	<i>Albertā Kalniņā</i>	<i>Ventā Kalniņā</i>	<i>Varī Mākonītī</i>	<i>Lotē Mākonītē</i>
	-us; -us	-a; -us	-(s)s; -s	-e; -s
kas?	<i>Ingus Medus</i>	<i>Gīna Medus</i>	<i>Luiss Dzelzs</i>	<i>Genovaitē Dzelzs</i>
kā?	<i>Ingus Medus</i>	<i>Gīnas Medus</i>	<i>Luisa Dzelzs</i>	<i>Genovaites Dzelzs</i>
kam?	<i>Ingum Medum</i>	<i>Gīnai Medui</i>	<i>Luisam Dzelzim</i>	<i>Genovaitēi Dzelzij</i>
(ar) ko?	<i>Ingu Medu</i>	<i>Gīnu Medu</i>	<i>Luisu Dzelzi</i>	<i>Genovaiti Dzelzi</i>
kur?	<i>Ingū Medū</i>	<i>Gīnā Medū</i>	<i>Luisā Dzelzī</i>	<i>Genovaitē Dzelzī</i>

¹²⁶ Platāce, L. *Kā pareizi raksta un atveido personvārdus*. LV portāls, 2013. gada 16. oktobrī. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/258441-ka-pareizi-raksta-un-atveido-personvardus-2013>

¹²⁷ Teksta noformējuma noteikumi latviešu valodā. Slīpraksts. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-4100600.htm>

	Vīriešu dzimte -s; -(au)s	Sieviešu dzimte -a; -(au)a	Vīriešu dzimte -is; -(au)s	Sieviešu dzimte -e; -(au)a
kas?	<i>Lūks Blaus</i>	<i>Mija Blaua</i>	<i>Salvis Lurdaus</i>	<i>Riete Lurdaua</i>
kā?	<i>Lūka Blaua</i>	<i>Mijas Blauas</i>	<i>Salvja Lurdaua</i>	<i>Rietes Lurdauas</i>
kam?	<i>Lūkam Blauam</i>	<i>Mijai Blauai</i>	<i>Salvim Lurdauam</i>	<i>Rietei Lurdauai</i>
(ar) ko?	<i>Lūku Blauu</i>	<i>Miju Blauu</i>	<i>Salvi Lurdauu</i>	<i>Rieti Lurdauu</i>
kur?	<i>Lūkā Blauā</i>	<i>Mijā Blauā</i>	<i>Salvī Lurdauā</i>	<i>Rietē Lurdauā</i>

Vīriešu dzimtē var būt vārdi un uzvārdi ar sieviešu dzimtes galotnēm **-a, -e**

	-is; -a	-e; -a	-s; -e	-a; -e
kas?	<i>Raldis Lauva</i>	<i>Bete Lauva</i>	<i>Karls Apse</i>	<i>Embera Apse</i>
kā?	<i>Ralda Lauvas</i>	<i>Betes Lauvas</i>	<i>Karla Apses</i>	<i>Emberas Apses</i>
kam?	<i>Raldim Lauvam</i>	<i>Betei Lauvai</i>	<i>Karlam Apsem</i>	<i>Emberai Apsei</i>
(ar) ko?	<i>Raldi Lauvu</i>	<i>Beti Lauvu</i>	<i>Karlu Apsi</i>	<i>Emberu Apsi</i>
kur?	<i>Raldī Lauvā</i>	<i>Betē Lauvā</i>	<i>Karlā Apsē</i>	<i>Emberā Apsē</i>

	-a; -a	-a; -a	-e; -e	-e; -e
kas?	<i>Ēlija Garma</i>	<i>Marfa Garma</i>	<i>Visete Dalke</i>	<i>Lukne Dalke</i>
kā?	<i>Ēlijas Garmas</i>	<i>Marfas Garmas</i>	<i>Visetes Dalkes</i>	<i>Luknes Dalkes</i>
kam?	<i>Ēlijam Garmam</i>	<i>Marfai Garmai</i>	<i>Visetem Dalkem</i>	<i>Luknei Dalkei</i>
(ar) ko?	<i>Ēliju Garmu</i>	<i>Marfu Garmu</i>	<i>Viseti Dalki</i>	<i>Lukni Dalki</i>
kur?	<i>Ēlijā Garmā</i>	<i>Marfā Garmā</i>	<i>Visetē Dalkē</i>	<i>Luknē Dalkē</i>

Uzvārds var būt īpašības vārds vai vārds ar noteikta īpašības vārda izskaņu

	-us; -s	-a; -a	-s; -ais	-e; -ā
kas?	<i>Vitus Pelēks</i>	<i>Keila Pelēka</i>	<i>Gijs Pelēkais</i>	<i>Ilme Pelēkā</i>
kā?	<i>Vitus Pelēka</i>	<i>Keilas Pelēkas</i>	<i>Gija Pelēkā</i>	<i>Ilmes Pelēkā</i>
kam?	<i>Vitum Pelēkam</i>	<i>Keilai Pelēkai</i>	<i>Gijam Pelēkajam</i>	<i>Ilmei Pelēkajai</i>
(ar) ko?	<i>Vitu Pelēku</i>	<i>Keilu Pelēku</i>	<i>Giju Pelēko</i>	<i>Ilmi Pelēko</i>
kur?	<i>Vitū Pelēkā</i>	<i>Keilā Pelēkā</i>	<i>Gijā Pelēkajā</i>	<i>Ilmē Pelēkajā</i>

	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte	Vīriešu dzimte	Sieviešu dzimte
Saliktenī, kurā abiem vārdiem saglabāta galotne, loka tikai pēdējo galotni				
	-ais; -s	-a; -e	-(s)s; -is	-e; -a
kas?	<i>Innis Zaļaiskalns</i>	<i>Ena Zaļaiskalna</i>	<i>Eliss Kokadaris</i>	<i>Taive Kokadare</i>
kā?	<i>Iņņa Zaļaiskalna</i>	<i>Enas Zaļaiskalnas</i>	<i>Elisa Kokadara</i>	<i>Taives Kokadares</i>
kam?	<i>Innim Zaļaiskalnam</i>	<i>Enai Zaļaiskalnai</i>	<i>Elisam Kokadarim</i>	<i>Taivei Kokadarei</i>
(ar) ko?	<i>Inni Zaļaiskalnu</i>	<i>Enu Zaļaiskalnu</i>	<i>Elisu Kokadari</i>	<i>Taivi Kokadari</i>
kur?	<i>Innī Zaļaiskalnā</i>	<i>Enā Zaļaiskalnā</i>	<i>Elisū Kokadarī</i>	<i>Taivē Kokadarē</i>
Dubultuzvārdos loka abus uzvārda vārdus, ja tie ir lokāmi				
	-s; -(s)s, -a	-a; -s, -a	-us; -s, -is	-e; -a, -e
kas?	<i>Īvs Urss-Ereza</i>	<i>Ita Urss-Ereza</i>	<i>Kajus Zirns-Zutis</i>	<i>Paule Zirna-Zute</i>
kā?	<i>Īva Ursa-Erezas</i>	<i>Itas Urss-Erezas</i>	<i>Kajus Zirna-Zuša</i>	<i>Paules Zirnas-Zutes</i>
kam?	<i>Īvam Ursam-Erezam</i>	<i>Itai Urss-Erezai</i>	<i>Kajum Zirnam-Zutim</i>	<i>Paulei Zirnai-Zutei</i>
(ar) ko?	<i>Īvu Ursu-Erezu</i>	<i>Itu Urss-Erezu</i>	<i>Kaju Zirnu-Zuti</i>	<i>Pauli Zirnu-Zuti</i>
kur?	<i>Īvā Ursā-Erezā</i>	<i>Itā Urss-Erezā</i>	<i>Kajū Zirnā-Zutī</i>	<i>Paulē Zirnā-Zutē</i>
Nelokāmus vārdus un uzvārdus neloka				
kas?	<i>Juku Alumē</i>	<i>Megi Alumē</i>	<i>Tomā Kaldro</i>	<i>Serei Kaldro</i>
kā?	<i>Juku Alumē</i>	<i>Megi Alumē</i>	<i>Tomā Kaldro</i>	<i>Serei Kaldro</i>
kam?	<i>Juku Alumē</i>	<i>Megi Alumē</i>	<i>Tomā Kaldro</i>	<i>Serei Kaldro</i>
(ar) ko?	<i>Juku Alumē</i>	<i>Megi Alumē</i>	<i>Tomā Kaldro</i>	<i>Serei Kaldro</i>
kur?	<i>Juku Alumē</i>	<i>Megi Alumē</i>	<i>Tomā Kaldro</i>	<i>Serei Kaldro</i>
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
kas?	<i>Pjērs Džonss Varkus de Vancis</i>		<i>Kristīna Anne Varkus de Vancis</i>	
kā?	<i>Pjēra Džonsa Varkus de Vanča</i>		<i>Kristīnas Annes Varkus de Vancis</i>	
kam?	<i>Pjēram Džonsam Varkum de Vancim</i>		<i>Kristīnai Annei Varkui de Vancis</i>	
(ar) ko?	<i>Pjēru Džonsu Varku de Vanci</i>		<i>Kristīnu Anni Varku de Vancis</i>	
kur?	<i>Pjērā Džonsā Varkū de Vanci</i>		<i>Kristīnā Annē Varkū de Vancis</i>	

1.10. Tipiskās kļūdas

Daudzas no iepriekš un turpmāk norādītajām kļūdām ir plaši izplatītas tiesu nolēmumos. Šajā apakšnodaļā ir iekļautas: 1) nevēlamas izteiksmes latviešu literārajā valodā, kas lietišķajā valodā ir bijušas gadu desmitiem, dažas no tām joprojām atrodamas likumos; 2) nevēlamas izteiksmes, kas tikai ienāk vai samērā nesen ienākušas tiesu nolēmumos.

Saistībā ar pirmo gadījumu jau ilgstoši tiek norādīts, ka šādas izteiksmes nav atbilstošas latviešu valodai (un ir veidi, kā no tām izvairīties), turpretim otrajā – tiek pārņemti latviešu valodas vārdi, kurus sāk izmantot bieži, nevietā un lieki, tā saucamie *modes vārdi*.

1.10.1. Pārņemtās izteiksmes

Visbiežāk lietišķajā stilā pārņemtās izteiksmes nāk no krievu valodas, dažkārt kāds izteiciens saglabājies no vācu valodas. Angļu valodas ietekme lietišķajos tekstos nav tik pamanāma kā ikdienas valodā, tomēr juridiskajā valodā tā ienāk no Eiropas Savienības Tiesas, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un citām institūcijām.

“Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā” (arī “Tēzaurā”) var pārbaudīt vārdu nozīmes. Atsevišķiem vārdiem vārdnīcās tiek norādītas izplatītas lietojuma kļūdas, kā arī norādīti pareizie un ieteicamie varianti.

1.10.1.1. Augstāk/zemāk

Augstāk/zemāk lietojums, norādot uz tekstā iepriekš minēto vai to, kas turpmāk tiks minēts, ir pārņemts.^{128,129} Labāk izvēlēties *iepriekš/turpmāk*, kā arī izvērtēt, vai šis precizējums vispār ir nepieciešams.

✘ Pamatojoties uz augstākminēto, tiesa nosprieda .. .

✔ Pamatojoties uz *iepriekš*, tiesa nosprieda .. .

✔ Pamatojoties uz *minēto*, tiesa nosprieda .. .

1.10.1.2. Sastādīt/veidot

Daudzos gadījumos *sastādīt*¹³⁰ un *veidot*¹³¹ lietoti neprecīzi. Piemēram, arī šajos gadījumos.

✘ summu veido 100 euro; parāds veidoja 2000 Ls; procenti veidos lielāko daļu

✘ summa sastāda 100 euro; parāds sastādīja 2000 Ls; procenti sastādīs lielāko daļu

✔ summa *ir* 100 euro; parāds *bija* 2000 Ls; procenti *būs* lielākā daļa

¹²⁸ *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/augsts>

¹²⁹ *Tēzauris*. Pieejams: <https://tezaurs.lv/zems:1>

¹³⁰ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/sast%C4%81d%C4%ABt>

¹³¹ *MLVV*. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/veidot>

Savukārt *sastādīt* šādās nozīmēs ir pareizi.¹³²

sastādīt aktu, sastādīt protokolu, sastādīt dokumentu

1.10.1.3. Sekojoši

Lietišķajos tekstos vārds **sekojoši** tiek lietots ar krievu valodas vārda *следующие* nozīmi. Tā ir nevēlama prakse,¹³³ jo vārdam *sekot* latviešu valodā ir cita nozīme.

✗ *Iesniegumā minēti sekojoši argumenti.*

✓ *Iesniegumā **ir šādi** argumenti.*

✓ *Iesniegumā **minēti šādi** argumenti.*

✓ *Iesniegumā **norādīti šādi** argumenti.*

Šajā piemērā labots arī kols teikuma beigās, jo samērā bieži, kad šāda konstrukcija tiek izmantota nolēmumos, pēc tās ir nevis tiešs uzskaitījums, bet gan uzskaitījums rindkopās. Vairāk par kola lietojumu [2.10.4. apakšnodalā](#).

1.10.1.4. Tekošs

Latviešu valodas vārdam **tecēt** ir citāda nozīme¹³⁴ nekā no krievu valodas pārņemtā vārda *текущий* nozīme. Tāda pati situācija kā ar *sekojoši* – vārds tiek izmantots tādā nozīmē, kas ir krievu, bet kāda nav latviešu valodā.

✗ *tekošais rēķins, tekošie darbi, termiņa tecējuma sākums, termiņš notecēja*

✓ ***kārtējais** rēķins, **kārtējie** darbi, termiņa **sākums**, termiņš **beidzās***

1.10.1.5. Vadīties no

Nav ieteicams lietot konstrukcijas **vadīties no** / **vadoties pēc**, jo to lietojums latviešu valodā ieviesies krievu valodas vārda *руководствоваться* ietekmē.¹³⁵ Tā vietā vēlams izmantot citu, latviskāku izteiksmi – **ievērot**, **ņemt vērā**, **pamatoties uz**, **balsstīties uz** u. c. – atkarībā no konteksta.

✗ *Vadoties no Civilprocesa likuma 8., 97. panta, tiesa nosprieda ...*

✓ ***Ievērojot** Civilprocesa likuma 8., 97. pantu, tiesa nosprieda ...*

¹³² MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/sast%C4%81d%C4%ABt>

¹³³ Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007, 112. lpp.

¹³⁴ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/teko%C5%A1s>

¹³⁵ Skujiņa, V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014, 70. lpp.

1.10.2. Neprecīzi vai neatbilstoši lietotas izteiksmes

Turpmāk norādītie vārdi un vārdu savienojumi ir jālieto tiem atbilstošās nozīmēs.

1.10.2.1. *Attiecīgi*

Apstākļa vārds **attiecīgi** tiesu nolēmumos var tikt lietots atbilstošā nozīmē un pozīcijā, īpaši uzsverot, ka kāds jēdziens ir saistīts ar kaut ko iepriekš minētu; *attiecīgi* izmantots kā vārda *samērīgi* sinonīms.¹³⁶

*Tātad pieteicēja ir tiesīga savākt vairāk nekā 60 % no kaitīgajiem atkritumiem (piemēram, 65 %), tad **attiecīgi** 80 % reģenerēto atkritumu jārēķina no šī faktiski (65 %) savāktā atkritumu apjoma.*

Arvien biežāk *attiecīgi* aizvieto jau labi zināmos *tādējādi*, *tātad*, *tādā veidā*, *proti*, *tas ir*, *respektīvi* u. tml. Ieteikums ir izvērtēt, vai *attiecīgi* tiek lietots ar savu nozīmi.

✗ *Pieteicējs izcietis 1/4 no piespriedā soda, **attiecīgi** jautājums par pārvietošanu uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējo pakāpi var tikt izskatīts pēc 2022. gada 2. janvāra.*

✓ *Pieteicējs izcietis 1/4 no piespriedā soda, **tādējādi** jautājums par pārvietošanu uz slēgtā cietuma soda izciešanas režīma vidējo pakāpi var tikt izskatīts pēc 2022. gada 2. janvāra.*

Nereti vārds *attiecīgi* nav vajadzīgs, jo nepiešķir teikumam jaunu nozīmes niansi.

✗ *Konkrētajā gadījumā tiesai pastāvēja tiesisks pamats atstāt pieteicējas pieteikumu bez izskatīšanas, **attiecīgi** dodot tai iespēju sagatavot un iesniegt **Lēmuma** apstrīdēšanas iesniegumu.*

✓ *Konkrētajā gadījumā tiesai pastāvēja tiesisks pamats atstāt pieteicējas pieteikumu bez izskatīšanas, **dodot** tai iespēju sagatavot un iesniegt **lēmuma** apstrīdēšanas iesniegumu.*

1.10.2.2. *Ieskatā*

Tiesu nolēmumos ļoti bieži tiek izmantots **ieskatā**, norādot gan uz to, kas ir *tiesas ieskatā*, gan uz to, kas ir *lietas dalībnieku ieskatā*. Vārdnīcā vārdam *ieskats* norādītas nozīmes ‘uzskats, domas’.¹³⁷

Ieskatā ir literārs vārds, tā nozīme ir ļoti līdzīga tai, kādā to izmanto tiesu nolēmumos. Taču jāņem vērā, ka šāda izteiksme nozīmē attieksmes paušanu, kaut gan tiesai nevajadzētu raisīt šaubas par teikto, tādēļ, piemēram, nolēmumos nav *manuprāt* vai *tiesasprāt*. Turklāt, ja izteiksmi ieliek komatos, tad tā vēl izteiktāk izsaka attieksmi, nozīmes ziņā tuvojoties *tiesasprāt*.

¹³⁶ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/attiec%C4%ABgs>

¹³⁷ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/ieskats>

Iespējams, šāds izteiksmes līdzeklis varētu būt kādā reizē attiecināms uz lietas dalībnieku pausto, jo, viņuprāt (viņu ieskatā, pēc viņu domām u. tml.), argumenti un interpretācija var būt dažāda, savukārt tiesai vajadzētu izvēlēties pārliecinošu izteiksmes veidu.

? *Tiesas ieskatā, iesniegtie pierādījumi neattiecas uz lietu pēc būtības.*

✓ *Tiesa uzskata, ka iesniegtie pierādījumi neattiecas uz lietu pēc būtības.*

✓ *Iesniegtie pierādījumi neattiecas uz lietu pēc būtības.*

1.10.2.3. Ietvaros

Vārds *ietvars* ir literārs vārds, arī “Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā” ir atrodams vārda skaidrojums, kas saistīts ar nozīmi, kurā tas tiek izmantots tiesu nolēmumos (‘noteikts aspekts, realizēšanas robežas’¹³⁸). Tomēr, kā mēdz notikt ar *modes vārdiem*, tie kļūst tik ērti izmantojami, ka tos sāk lietoti neiederīgi. Respektīvi, vārds *ietvaros* nereti tiek pievienots izteikumam, kuram tas nepiešķir pievienoto vērtību, lai precīzāk izteiktu domu. Visbiežāk vārdu *ietvaros* var aizstāt ar lokatīvu (kur?).

✗ *Pieteikums tiek izlemts rakstveida procesa ietvaros.*

✓ *Pieteikums tiek izlemts rakstveida **procesā**.*

✗ *Tā kā parādniekam ir maksātnespējas procesa pazīme un pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības, tiesa atzīst, ka ...*

✓ *Tā kā parādniekam ir maksātnespējas procesa pazīme un pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, **kurā** dzēstas saistības, tiesa atzīst, ka ...*

No vārda *ietvaros* iespējams izvairīties, aizstājot to ar vārdiem *laikā* vai *periodā*.

✗ *Summētā darba laika gadījumā nedēļas vai mēneša ietvaros darbinieka nostrādāto stundu skaits var atšķirties no normālā darba laika.*

✓ *Summētā **darbalaika** gadījumā nedēļas vai mēneša **periodā** darbinieka nostrādāto stundu skaits var atšķirties no normālā **darbalaika**.*

✓ *Summētā **darbalaika** gadījumā **nedēļā** vai **mēnesī** darbinieka nostrādāto stundu skaits var atšķirties no normālā **darbalaika**.*

¹³⁸ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/ietvars>

1.10.2.4. *Secīgi*

Secīgi norāda uz noteiktu secību, uz to, kas nepārprotami un ‘likumsakarīgi seko viens otram’¹³⁹, iepriekš minot apstākļus un/vai notikumus, no kuriem izriet secīgums.

*Iepriekšējo gadu zaudējumu dēļ SIA samazinājās kapitāls, tādējādi samazinoties arī pašvaldībai piederošā uzņēmuma vērtībai un **secīgi** pašvaldības ieguldījuma vērtībai šajā uzņēmumā.*

Ir svarīgi nejaukt notikumu secīgumu ar iespējamām secinājumiem par iepriekš minētajiem notikumiem vai faktiem. Nolēmumos *secīgi* ir gan pārņemts no lietas dalībnieku dokumentiem, kuros viņi šādā veidā uzsver savu argumentu likumsakarīgo secīgumu, gan arī lietots citu apstākļa vārdu vietā, piemēram, *tādējādi, tātad* u. c.

✗ *Kā redzams no lietas materiāliem, prasītāja sagatavojusi divas atbildes uz atbildētājas iesniegumu, līdz ar to nav nekāda pamata uzskatīt, ka tās nebūtu nosūtītas. Secīgi arī nav pamata uzskatīt, ka atbildētāja tās nav saņēmusi, jo viņa ilgstoši dzīvo vienā un tajā pašā dzīves vietā un citu korespondenci no prasītājas saņem.*

✓ *Kā redzams lietas **materiālos**, prasītāja sagatavojusi divas atbildes uz atbildētājas iesniegumu, līdz ar to nav nekāda pamata uzskatīt, ka tās nebūtu nosūtītas. **Tātad** arī nav pamata uzskatīt, ka atbildētāja tās nav saņēmusi, jo viņa ilgstoši dzīvo **tajā pašā dzīvesvietā** un citu korespondenci no prasītājas saņem.*

Labota izteiksme *redzams no, vienā un tajā pašā* ir liekvārdīgi, kā arī *dzīves vietā* ir rakstāms kopā.

Vajadzētu izvērtēt, vai patiešām *secīgi* ir nepieciešams tekstā un piešķir tam pievienoto vērtību.

✗ *Ievērojot minēto, tiesai ir pamats konstatēt juridisku faktu, ka pieteicēja ir atradusies sava laulātā apgādībā, kas secīgi ir pamats tam, lai Aģentūra pēc sprieduma stāšanās spēkā izdotu pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu par Pabalsta piešķiršanu.*

✓ *Ievērojot minēto, tiesai ir pamats konstatēt juridisku faktu, ka pieteicēja ir atradusies sava laulātā apgādībā, **kas ir pamats tam**, lai **aģentūra pēc sprieduma stāšanās spēkā izdotu pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu par **pabalsta piešķiršanu**.***

Ne no piemēra, ne no nolēmuma konteksta nav secināms, ka *aģentūra* un *pabalsts* būtu jāraksta ar lielo sākumburtu. Vairāk par lielo sākumburtu lietojumu [1.2.5. apakšnodaļā](#).

¹³⁹ MLVV. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/sec%C4%ABgs>

2. Pieturzīmju lietojums

Latviešu valodā galvenais ir gramatiskais interpunkcijas princips, tāds ir daudzās citās Eiropas valodās. Tas nozīmē, ka **pieturzīmes lietojumu nosaka gramatikas likumi, nevis intonatīvais princips**. .. *teksta sadalīšana ar pieturzīmēm, pamatojoties uz gramatikas likumiem, vislabāk palīdz rakstītājam resp. runātājam izteikt un klausītājam uztvert domas saturu.*¹⁴⁰

2.1. Gadījumi, kuros nevajag pieturzīmes

Iespējams, visbiežāk pieturzīmes ir neprecīzi lietotas tāpēc, ka **intonatīvi mēs vēlamies likt pauzi arī tur, kur to saskaņā ar gramatiskajiem, jēdzieniskajiem vai pat stilistiskajiem nosacījumiem nevajadzētu likt.**¹⁴¹ Diemžēl visus gadījumus par nevietā lietotām pieturzīmēm uzskaitīt nav iespējams to dažādības un neskaidro motīvu dēļ.

Tiesu dokumentos un lietišķajos rakstos ir gluži vai standartizēties šāds kļūdas veids – **atbilstoši** (kam?), **attiecībā** (uz), **atšķirībā** (no), **pretēji** (kam), **pretstatā** (kam?), **saistībā** (ar), **sakarā** (ar), **saskaņā** (ar), **salīdzinājumā** (ar) u. tml. atdalīt ar pieturzīmēm, lai gan veidojas tikai pauze. Pauzes rakstos nav apzīmējamas ar pieturzīmēm.¹⁴²

Tomēr valodnieces Ainas Blinkenas grāmatā “Latviešu interpunkcija” ir atrodams arī šāds skaidrojums: *Vārdu savienojumus, ko ievada pusprievārdiski lietvārdu lokatīvi attiecībā, attieksmē, atkarā, atkarībā, atšķirībā, pretstatā, salīdzinājumā, sakarā, saskaņā u. tml., var izteikt arī kā blakuspiebildumu pie galvenās izsakāmās domas; tad tie no pārējā teksta tiek atdalīti ar komatiem.*¹⁴³ Proti, ir reti gadījumi, kad šīs konstrukcijas ir atdalāmas.

Tiesu nolēmumos un lietišķās valodas kontekstā iepriekš uzskaitītie lietvārdu lokatīvi nav atdalāmi ar pieturzīmēm (ja vien varat neapšaubāmi pamatot, ka šādi izsakāt blakuspiebildumu).

2.1.1. Saskaņā ar (ko?)

Izteikumi ar **saskaņā ar** var atrasties jebkurā pozīcijā teikumā: sākumā, pa vidu vai beigās. Lietišķajā valodā šie izteikumi nav jāatdala ar komatiem, ja to priekšā vai pēc tiem kāds cits teikuma elements to nepieprasa, piemēram, sākas vai beidzas palīgteikums, divdabja teiciens u. tml.

✘ *Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41. panta pirmo daļu, pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus.*

✔ *Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41. panta pirmo daļu pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus.*

¹⁴⁰ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 11.–12. lpp.

¹⁴¹ turpat, 24. lpp.

¹⁴² turpat, 24.–25. lpp.

¹⁴³ turpat, 260. lpp.

✗ Nosakot apsūdzētajam galīgo sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības, tiesa atzīst, ka, saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu, piemērojama daļēja sodu saskaitīšana.

✓ Nosakot apsūdzētajam galīgo sodu pēc noziedzīgo nodarījumu kopības, tiesa atzīst, ka **saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu** piemērojama daļēja sodu saskaitīšana.

✗ Krimināllieta tika izskatīta bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanā visā apsūdzības apjomā, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499. panta nosacījumiem.

✓ Krimināllieta tika izskatīta bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanā visā apsūdzības apjomā **saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499. panta nosacījumiem**.

Saskaņā ar ir tik bieža izteiksme tiesu nolēmumos, ka ir vērts apsvērt, varbūt no tās var atteikties.

✗ Saskaņā ar Civillikuma 1759. panta 1. punktu par parāda samaksas nokavējumu, atbildētājam ir pienākums maksāt nokavējuma procentus, kas saskaņā ar Civillikuma 1765. panta otro daļu ir 8 % gadā.

✓ Civillikuma 1759. panta 1. punkts un 1765. panta otrā daļa noteic, ka atbildētājam ir pienākums maksāt nokavējuma procentus 8 % gadā.

2.1.2. Atbilstoši (kam?)

Arī izteiksme ar **atbilstoši** var būt jebkurā pozīcijā teikumā un ir ļoti bieži sastopama tiesu nolēmumos, tādēļ būtu jāvērtē, kad no tās var atteikties. Galvenais ir atcerēties, ka konstrukcijas ar **atbilstoši** nav jāatdala ar komatu, ja pirms vai pēc kāds cits teikuma elements to nepieprasa.

✗ Atbilstoši minētā panta astotajai daļai, to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot ...

✓ **Atbilstoši minētā panta astotajai daļai** to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot ...

✗ Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas secinājumam, ka cietušajam, atbilstoši likuma normām, ir tiesības prasīt morālā kaitējuma kompensāciju no apsūdzētā.

✓ Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas secinājumam, ka **cietušajam ir tiesības prasīt morālā kaitējuma kompensāciju no apsūdzētā**.

✗ Turklāt atbilstoši Civilprocesa likuma 39. panta pirmās daļas 5. punktam un 42. pantam, iepriekš nesamaksātie ar lietas iztiesāšanu saistītie izdevumi 1,35 euro apmērā piedzenami no atbildētāja par labu valstij.

✓ Turklāt **atbilstoši Civilprocesa likuma 39. panta pirmās daļas 5. punktam un 42. pantam** iepriekš nesamaksātie ar lietas iztiesāšanu saistītie izdevumi 1,35 euro piedzenami no atbildētāja par labu valstij.

Vārds *apmērā* ir lieks.

✗ Tiesa uzskata, ka apsūdzētajam sods nosakāms īslaicīgas brīvības atņemšanas veidā, atbilstoši Krimināllikuma 221.¹ panta pirmajai daļai.

✓ Tiesa uzskata, ka apsūdzētajam sods nosakāms īslaicīgas brīvības atņemšanas veidā **atbilstoši Krimināllikuma 221.¹ panta pirmajai daļai**.

2.1.3. Pretēji (kam?)

Izteiksme ar **pretēji** ir retāk sastopama tiesu nolēmumos, bet nozīmē, kādā tā tiek nereti izmantota, nav jāatdala no pārējā teikuma.

✗ Pretēji Darba likuma 94. panta otrās daļas nosacījumiem, prasītājs uz sēdi, kurā tika lemts jautājums par izteiktās piezīmes atcelšanu prasītājam, netika uzaicināts un lēmums pieņemts bez prasītāja viedokļa uzklauššanas.

✓ **Pretēji Darba likuma 94. panta otrās daļas nosacījumiem** prasītājs uz sēdi, kurā tika lemts jautājums par izteiktās piezīmes atcelšanu prasītājam, netika uzaicināts un lēmums pieņemts bez prasītāja viedokļa uzklauššanas.

✗ Pretēji sūdzībā norādītajam, transportlīdzekļa vadītājs krustojumu ir šķērsojis jau pēc tam, kad luksoforā bija iedezies aizliedzošais – sarkanās krāsas signāls.

✓ **Pretēji sūdzībā norādītajam** transportlīdzekļa vadītājs krustojumu ir šķērsojis jau pēc tam, kad luksoforā bija iedezies aizliedzošais – **sarkanais** – signāls.

Aiz krāsas nosaukuma nav nepieciešams vārds *krāsa*, jo nosaukumā jau ir ietverts tās apzīmējums.

2.1.4. Citi gadījumi

Pieturzīmes tiek liktas tur, kur tām nav jābūt, arī citās situācijās. Šiem gadījumiem ne vienmēr ir zināms vai saprotams gramatiskais pamatojums.

Šeit piedāvāti daži piemēri nepareizi lietoto pieturzīmju gadījumiem, kuriem diemžēl nav precīzi nosakāma kļūda, kas būtu jāskaidro. Iespējams, šeit, tāpat kā iepriekš norādītajos piemēros, pieturzīmes tiek liktas, lai iezīmētu intonatīvu pauzi.

Izteiksmes ar **attiecībā uz** tiek retāk atdalītas ar komatiem nekā *saskaņā ar* vai *atbilstoši*, bet ir arī tādi gadījumi.

✗ *Attiecībā par Edgārdam noteikto sodu*, aizstāvis norāda, ka viņa klients ir atzinis par pareizu tiesas noteikto soda veidu un mēru.

✓ *Attiecībā uz Edgārdam noteikto sodu* aizstāvis norāda, ka viņa klients ir atzinis par pareizu tiesas noteikto soda veidu un mēru.

Attiecībā par nav precīzi, labāk ir *attiecībā uz*. Ir situācijas, kurās ir iederīgi *par* (bez *attiecībā*), taču šajā teikumā jau ir viens prievārds *par*, tādēļ ieteicamāk ir izmantot *attiecībā uz*.

Atšķirībā no (kā?) nav jānodala ar komatiem no pārējā teikuma.

✗ *Komisijas rīcībā, atšķirībā no tiesas*, nav instrumentu, lai konstatētu un izvērtētu tāda veida pārkāpumus un to ietekmi uz vēlēšanu rezultātu.

✓ *Komisijas rīcībā atšķirībā no tiesas* nav instrumentu, lai konstatētu un izvērtētu tāda veida pārkāpumus un to ietekmi uz vēlēšanu rezultātu.

Reizēm nepamatoti tiek atdalītas teikuma daļas, kuras ievada prievārds **ar**.

✗ *Ar rajona tiesas 2021. gada 18. marta lēmumu*, izsniegts izpildu raksts Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesas 2020. gada 8. decembra sprieduma piespiedu izpildei.

✓ *Ar rajona tiesas 2021. gada 18. marta lēmumu* izsniegts izpildu raksts Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesas 2020. gada 8. decembra sprieduma piespiedu izpildei.

Bieži **salīdzinājums** ir atdalīts ar komatu. Parasti tādas reizes ir savstarpēji ļoti līdzīgas – salīdzinājums izmantots, lai precizētu, paskaidrotu. Tomēr **nav pamatojuma** salīdzinājumu atdalīt no pārējā teikuma.¹⁴⁴ Ja kādu iemeslu dēļ šo konstrukciju ir būtiski atdalīt no pārējā teikuma, tad jāizmanto iekavas, tā norādot uz salīdzinājumu kā papildinformāciju.

Skaidrojums un piemēri, kad *kā* un *nekā* jānodala no pārējā teikuma ir [2.7.2. apakšnodaļā](#).

✗ *Atbildētāja, kā dzīvojamās mājas pārvaldnieks* ir atbildīga par ūdens stāvvada plīsumu, kas ir daļa no mājas kopējām inženierkomunikācijām.

✓ *Atbildētāja kā dzīvojamās mājas pārvaldiece* ir atbildīga par ūdens stāvvada plīsumu, kas ir daļa no mājas kopējām inženierkomunikācijām.

✓ *Atbildētāja (dzīvojamās mājas pārvaldiece)* ir atbildīga par ūdens stāvvada plīsumu, kas ir daļa no mājas kopējām inženierkomunikācijām.

Jāpievērš uzmanība, ka teikumā (un tekstā) ir jābūt vienotai dzimtei.

¹⁴⁴ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 208. lpp.

Dažos gadījumos nevajadzīgi tiek atdalītas teikuma daļas, kurās ir *papildus/papildu*.

- ✗ Nosakot soda veidu un mēru, *tiesa papildus iepriekš konstatētajiem apstākļiem*, ņem vērā Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā noteikto soda mērķi.
- ✓ Nosakot soda veidu un mēru, **tiesa papildus iepriekš konstatētajiem apstākļiem** ņem vērā Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā noteikto soda mērķi.

Izteiksme ar prievārdu **pēc** laika vai darbības norises norādīšanai nav jānodala ar komatiem. *Pēc* liek komatos tikai iesprauduma nozīmē *pēc manām domām, pēc (kāda) vērtējuma* u. c.

- ✗ Tiesai, *pēc lietas materiālu pārbaudes*, nav šaubu par apsūdzētā vainu viņam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā.
- ✓ Tiesai **pēc lietas materiālu pārbaudes** nav šaubu par apsūdzētā vainu viņam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā.

2.1.5. Tādējādi, turklāt, līdz ar to utt.

Teikuma vai palīgteikuma sākumā, paļaujoties uz intonāciju un intuīciju, tiek liktas pieturzīmes aiz *tādējādi, tātad, tā, tādā veidā, tāpat, turklāt, tomēr, līdz ar to* u. c. Tie neveido iespraudumus, kā arī nesāk nekādu citu konstrukciju, lai būtu gramatisks pamatojums aiz tiem likt komatu.

- ✗ *Līdz ar to*, uz dāvinājuma darījumiem nav attiecināms Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkta noteiktais trīs gadu termiņš.
- ✓ **Līdz ar to** uz dāvinājuma darījumiem nav attiecināms Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkta noteiktais trīs gadu termiņš.

- ✗ *Tādējādi*, nomas attiecību pamatā ir īpašuma tiesības uz *zemes gabalu*, kuru iznomā.
- ✓ **Tādējādi** nomas attiecību pamatā ir īpašuma tiesības uz **zemesgabalu**, kuru iznomā.

- ✗ Secināms, ka pusēm ir jāslēdz līgums, *jeb* to noslēgtais līgums būs primārs, *turklāt*, puses var vienoties *arī* par labvēlīgāku attiecību noregulējumu.
- ✓ Secināms, ka pusēm ir jāslēdz līgums, **tas ir**, to noslēgtais līgums būs primārs, **turklāt** puses var vienoties par labvēlīgāku attiecību noregulējumu.

Jeb nav jānodala ar komatu (ja pirms tam nebeidzas palīgteikums, divdabja teiciens u. tml.). Piemērā tas nozīmes ziņā nav iederīgs – *jeb* saista vienādas nozīmes, ne paskaidro vai precizē. Šeit iederīgāks ir **tas ir** (arī *proti, respektīvi*). Partikula *arī* ir lieka.

2.1.6. Dažādu apstākļu virknējums

Apstākļus, kas precizē tādas pašas nozīmes apstākli, atdala ar pieturzīmēm. Savukārt nav pamata atdalīt savstarpēji atšķirīgas nozīmes apstākļus.¹⁴⁵

Vieta un datums (kur? kad?)

✗ Akts parakstīts Rīgā, 2022. gada 18. janvārī.

✓ Akts parakstīts **Rīgā 2022. gada 18. janvārī.**

Joprojām mēdz būt strīdīgs jautājums, **vai nolēmumu ievaddaļā starp vietu un datumu ir jāliek komats**, rakstot nolēmuma pieņemšanas vietu un datumu blakus vienā rindā.

Abiem viedokļiem ir argumenti un atbalstītāji. Latviešu valodā neatdala dažādus apstākļus, bet joprojām ir lietvedības tradīcija, kurā tos uzskata par atsevišķiem rekvizītiem, kuri esot jāatdala ar komatu.

Nolēmums nav gluži lietvedības dokuments tā tiešā izpratnē, tādējādi **lielāka uzmanība pievēršama latviešu literārās valodas normām**. Vietu un datumu neatdalīt ar komatu iesaka arī Latviešu valodas aģentūra.

Datums un laiks (kad? cikos?)

✗ Liecībā norādīts, ka 2021. gada 14. martā, plkst. 15.42 liecinieks bijis mājās.

✓ Liecībā norādīts, ka **2021. gada 14. martā plkst. 15.42** liecinieks bijis mājās.

Datums, laiks un vieta (kad? cikos? kur?)

✗ Tikšanās bija paredzēta 2020. gada 21. septembrī, plkst. 21.15, Kviešu ielā 1.

✓ Tikšanās bija paredzēta **2020. gada 21. septembrī plkst. 21.15 Kviešu ielā 1.**

✗ Videokonference notiks 2022. gada 22. novembrī, plkst. 10.00, Microsoft Teams.

✓ Videokonference notiks **2022. gada 22. novembrī plkst. 10.00 platformā Microsoft Teams.**

Tiešsaistes platformas nosaukums jāliek pēdiņās vai jāsīpina, pievienojot skaidrojošu apzīmētājpārdu.

¹⁴⁵ Koluža, R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003, 64. lpp.

Bet liek komatu, **ja skaidroti un precizēti tā paša veida apstākļi.**

✗ Liecībā norādīts, ka otrdien 2021. gada 9. martā, plkst. 15.42 liecinieks bijis mājās.

✓ Liecībā norādīts, ka **otrdien, 2021. gada 9. martā**, plkst. 15.42 liecinieks bijis mājās.

✗ Akts parakstīts Elizabetes ielā 321 Rīgā, 2022. gada 17. janvārī.

✓ Akts parakstīts **Elizabetes ielā 321, Rīgā**, 2022. gada 17. janvārī.

✗ Tikšanās būs trešdien 2022. gada 21. septembrī, plkst. 21.15, Miežu ielā 1, Ogrē.

✓ Tikšanās būs **trešdien, 2022. gada 21. septembrī**, plkst. 21.15 **Miežu ielā 1**, Ogrē.

2.2. Iespraudumi

Domu var papildināt, niansēt, komentēt un precizēt, iestarpinot vārdus, vārdu savienojumus vai pat teikumiem atbilstošas valodas vienības.¹⁴⁶ **Iespraudumi izteic autora attieksmi pret teksta saturu** (*protams, visticamāk*). **Iestarpinājumi akcentē vai sniedz kādu papildinformāciju** (*lietas 41. lapa*).¹⁴⁷

Apsūdzētais savu vainu zādzībā atzīst un izdarīto, protams, nožēlo. (lietas 41. lapa)

Iespraudumus atdala ar komatiem, iekavām vai domuzīmēm no abām pusēm.

protams, tas ir, proti, kā redzams, kā zināms, tā sakot, liekas, šķiet, bez šaubām, citiem vārdiem, vārdu sakot, izrādās, patiesībā, precīzāk, no vienas puses, no otras puses, pēc .. domām, piemēram, starp citu, galvenais, pirmkārt, otrkārt, lielākais (ar nozīmi ne vairāk), mazākais (ar nozīmi vismaz), manuprāt, viņaprāt, iespējams, savukārt (secīguma nozīmē), visticamāk, var teikt, jāatzīst, jāuzsver u. c.

Ar komatiem atdala iespraudumus, kas niansē izteikto domu, nosauc informācijas avotu, akcentē svarīgāko un norāda uz domu secīgumu.¹⁴⁸

Ar iekavām nodala iespraudumus, kas papildina teikuma saturu, paskaidro vai papildina teikumu. Ja iespraudums, kas ir iekavās, atrodas izteikumā, kurš jānodala no pārējā teikuma ar komatu, komatu liek aiz iekavām.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 254. lpp.

¹⁴⁷ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c.* Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 824.–825. lpp.

¹⁴⁸ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 254. lpp.

¹⁴⁹ turpat, 261., 263. lpp.

Savukārt **ar domuzīmēm** nodalītie iespraudumi ir vairāk norobežoti no teksta gan satura, gan intonācijas ziņā. Šādi iespraudumi daudz vairāk iekļaujas tekstā nekā ar iekavām nodalītie. Ja teikuma struktūrā iespraudums atdalīts ar domuzīmēm, bet ir nepieciešams arī komats, tad blakus domuzīmei ir jāliek arī komats.¹⁵⁰

Paskaidrojošie iespraudumi ir ciešāk saistīti ar teikuma pamatdaļu, galvenokārt ar kādu teikuma locekli, ko tie paskaidro tuvāk.

Tos ievada vārdi, kas ir patstāvīgi iespraudumi, kā arī vārdi vai vārdu savienojumi, kas paši par sevi neveido iespraudumu, bet veido to kopā ar tālāko paskaidrojumu.¹⁵¹

Trīs pieturzīmes – pirms, aiz ievadvārda(-iem) un aiz visa paskaidrojuma

manuprāt, piemēram, proti, tas ir, konkrēti, citiem vārdiem, var teikt, pēc visa spriežot, respektīvi (ar nozīmi tas ir, proti)

Izteikumā **kā, piemēram** vārds **kā** jāatdala ar pieturzīmēm no abām pusēm.

✘ *Pašvaldības rīcības brīvību likuma 32. panta trešās daļas īstenošanā ierobežo arī citi apstākļi, kā piemēram, bērnu tiesības uz kvalitatīvu izglītību atbilstoši viņu vecumam.*

✔ *Pašvaldības rīcības brīvību likuma 32. panta trešās daļas īstenošanā ierobežo arī citi apstākļi, **kā, piemēram**, bērnu tiesības uz kvalitatīvu izglītību atbilstoši viņu vecumam.*

Divas pieturzīmes – pirms ievadvārda vai vārdu savienojuma un aiz visa paskaidrojuma

galvenokārt, it īpaši, jo īpaši, it sevišķi, jo sevišķi, lielākoties, tai skaitā, to starpā, tostarp, parasti, biežāk, retāk, vairāk, mazāk, arī, pat

✘ *Atbildētājs iebildumus pret norādītajiem apstākļiem, arī, parāda apmēru nav izteicis.*

✔ *Atbildētājs iebildumus pret norādītajiem apstākļiem, **arī parāda apmēru**, nav izteicis.*

✘ *Atbildētāja uzskata, ka pieteicējs atpūtas laiku, tostarp, pārtraukumu, varēja izmantot un izmantoja pēc saviem ieskatiem.*

✔ *Atbildētājs uzskata, ka pieteicējs atpūtas laiku, **tostarp pārtraukumu**, varēja izmantot un izmantoja pēc saviem ieskatiem.*

¹⁵⁰ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 265. lpp.

¹⁵¹ turpat, 268. lpp.

Savukārt atdala no pārējā teikuma, ja tā tiek uzsvērts secīgums un attieksme. Dažkārt tas atrodas aiz teikuma vai palīgteikuma ievadītā vārda (... , *kas, savukārt, nozīmē* ..).

Parasti tiesu nolēmumos *savukārt* neizsaka ne attieksmi, ne vērtējumu, tādēļ komats nav nepieciešams.¹⁵²

✘ *Savukārt, 54. panta otrā daļa nosaka, ka zemes gabala nomas maksu nosaka, pusēm rakstveidā vienojoties.*

✔ *Savukārt 54. panta otrā daļa noteic, ka **zemesgabala** nomas maksu nosaka, pusēm rakstveidā vienojoties.*

Respektīvi jāliek komatos, ja tas izmantots ar nozīmi *tas ir, proti*. Ja *respektīvi* lietots ar nozīmi *vai*, kas nosauc ko līdzīgu, tad to nav nepieciešams atdalīt.¹⁵³

✘ *Konstatētajos apstākļos apelācijas instances tiesa atzīst, ka tiesai nebija jārodas šaubām par personas darbību juridiskās kvalifikācijas pareizību (respektīvi arī par viņa vainīgumu).*

✔ *Konstatētajos apstākļos apelācijas instances tiesa atzīst, ka tiesai nebija jārodas šaubām par personas darbību juridiskās kvalifikācijas pareizību (**respektīvi**, arī par viņa vainīgumu).*

Ar pieturzīmēm neatdala

laikam, varbūt, diemžēl, droši vien, acīmredzot

2.2.1. *Tas ir un tajā skaitā*

Tiesu nolēmumos šie iespraudumi nereti tiek nepareizi atdalīti no pārējā teikuma. Tātad **tas ir** atdalāms ar pieturzīmēm no abām pusēm (kopā ir trīs pieturzīmes, ja nebeidzas teikums), savukārt **tai (tajā) skaitā** ir atdalāms kopā ar paskaidrojumu (divas pieturzīmes).

*Zvērināts tiesu izpildītājs līdz cesijas līguma noslēgšanas dienai, **tas ir, 2020. gada 2. augustam**, AS “G1” ir pārskaitījis 83 519,37 euro, ko apliecina zvērināta tiesu izpildītāja 2021. gada 11. marta vēstule Nr. 8426.*

✘ *Apelācijas sūdzībā norādīts, ka krimināllietas materiāli, t. i. rakstveida pierādījumi un dokumenti vispār netika pārbaudīti.*

¹⁵² Kad ar komatiem atdala vārdu *savukārt*? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/673>

¹⁵³ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 273. lpp.

- ✓ *Apelācijas sūdzībā norādīts, ka krimināllietas materiāli, t. i., rakstveida pierādījumi un dokumenti, vispār netika pārbaudīti.*

Pastāv viedoklis, ka pareizi ir tikai *tajā skaitā*, bet *tai skaitā* nav vēlams. Pamatojums slēpjas tajā, ka vietniekvārdam *tai* sakrīt locījumi datīvā (kam?) un lokatīvā (kur?) un tas var radīt neskaidrības. Pašlaik nav stingri noteikts, ka *tai skaitā* nav vēlams vai nav ieteicams, tādēļ var izmantot abas formas.

Tāpat arī pastāv viedoklis, ka *tajā (tai) skaitā* ir attiecināms tikai tad, ja pirms tam ir skaits, daudzums.

- ✗ *Nosakot sodu, tiesa ņem vērā to, ka persona agrāk sešas reizes sodīta, tajā skaitā, par līdzīga rakstura noziedzīgiem nodarījumiem.*

- ✓ *Nosakot sodu, tiesa ņem vērā, ka persona agrāk sešas reizes sodīta, **tajā skaitā par līdzīga rakstura noziedzīgiem nodarījumiem.***

Liekvārdība, *to* nav nepieciešams.

- ✗ *Mājas neprivatizētā daļa, tai skaitā, dzīvoklis Nr. 24, tika nodota pašvaldības īpašumā.*

- ✓ *Mājas neprivatizētā daļa, **tai skaitā dzīvoklis Nr. 24**, tika nodota pašvaldības īpašumā.*

Ja divdabja teiciens ir aiz paskaidrojošā iesprauduma ievadītājevārdiem *īpaši, sevišķi, tai skaitā* utt., tad pēc ievadītājevārda vai vārdiem liek komatu.¹⁵⁴

- ✗ *.. tiesa šādu prasītājas lūgumu ir izlēmusi atbilstoši Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta noteikumiem, t. sk. pieprasījusi no bāriņtiesas ziņas, kurām ir nozīme lietā.*

- ✓ *.. tiesa šādu prasītājas lūgumu ir izlēmusi atbilstoši Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta noteikumiem, **t. sk., pieprasījusi no bāriņtiesas ziņas**, kurām ir nozīme lietā.*

2.2.2. *inter alia*

Latīņu izteicienam *inter alia* latviskie atveidojumi (varianti) ir *citstarp* vai *cita starpā*. Šie latviešu valodas varianti nav iekļauti vārdnīcās, kā arī nav vienotas izpratnes, kurš no šiem variantiem ir labāks.

“Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmātā” ir piedāvāts *citstarp*,¹⁵⁵ šo pozīciju atbalstot arī valodniece Dite Liepa¹⁵⁶. Turpretim *cita starpā* ir pieminēts “Latviešu valodas

¹⁵⁴ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 301. lpp.

¹⁵⁵ *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016, 93. lpp. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23>

¹⁵⁶ Liepa, D. *Lietišķu vēstuļu rakstīšana*. Seminārs 15.03.2019.

gramatikā” pie iestarpinājumiem¹⁵⁷, “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīniju” tekstā ir izvēlēts lietot *cita starpā*¹⁵⁸.

Galvenais, lai *inter alia*, *citstarp* vai *cita starpā* tiktu lietots tikai un vienīgi tad, kad ir patiešām nepieciešams norādīt ‘vispār uz dažiem vienumiem no kopuma’. Diemžēl vairumā gadījumu *cita starpā* vai *citstarp* ir izmantots lieki, nevietā, pārņemot citu vārdu un izteiksmju nozīmi. Tā vietā ļoti labi iederētos tādi vārdi kā *arī*, *tai skaitā*, *kuru vidū*, *tostarp* u. c. atkarībā no konteksta un nozīmes.

? Pārsūdzētais lēmums *cita starpā* pamatots ar *ietekmes uz vidi novērtējuma procedūrā izstrādātajiem dokumentiem*.

✓ Pārsūdzētais lēmums **turklāt** pamatots ar **dokumentiem, kas novērtējuma procedūrā izstrādāti par ietekmi uz vidi**.

✓ Pārsūdzētais lēmums **arī** pamatots ar **novērtējuma procedūrā izstrādātajiem dokumentiem par ietekmi uz vidi**.

Piemērs ar *cita starpā* ir iederīgs tikai tad, ja tam ir izteikti nepieciešama *inter alia* ietvertā nozīme. Piedāvātas iespējas, kā varētu veiksmīgāk izteikt domu.

✗ Minētais *cita starpā* aptver *arī* vērtējumu par tiem sabiedrības iebildumiem, kas attiecas uz paredzētās darbības īstenošanu konkrētajā vietā.

✓ Minētais **aptver arī** vērtējumu par tiem sabiedrības iebildumiem, kas attiecas uz paredzētās darbības īstenošanu konkrētajā vietā.

2.3. Savrupinājums

Savrupinājumi veidojas, kad tiek mainīts ierastais vārdu un vārdu savienojumu novietojums teikumā. Tas tiek darīts, lai uzsvērtu, aktualizētu kādu situāciju, pazīmi vai apstākļus.¹⁵⁹ Savrupinātus vārdus vai vārdu savienojumus teikumā atdala ar pieturzīmēm no abām pusēm.¹⁶⁰ Turklāt abām pieturzīmēm ir jābūt vienādām – vai nu abas ir komati, vai arī abas ir domuzīmes.

Tiesu nolēmumos savrupinājumi ir ne tikai ļoti bieži sastopami, jo ir būtiski, lai precizētu norādīto, bet arī daudzos gadījumos ir ierakstīti likumā, piemēram, Kriminālprocesa likuma 241. panta trešajā daļā¹⁶¹. Tā kā ir svarīgi uzsvērt, kāda veida drošības līdzeklis izvēlēts un ka apcietinājums ir tieši drošības līdzeklis, savrupinājums ir nepieciešams.

¹⁵⁷ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 825. lpp.

¹⁵⁸ *Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijās*. Tieslietu ministrijas pastāvīga darba grupa dokumentu izstrādāšanas jautājumos, 2020, 4., 47., 64. lpp. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/informativie-materiali>

¹⁵⁹ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 810. lpp.

¹⁶⁰ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 275. lpp.

¹⁶¹ Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr. 74. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>

Savrupinājumu lietojumā tiesu tekstos parasti ir četrus klūdu veidi

Jāatceras par savrupinājuma **otro pieturzīmi**.

- ✘ *Proti, sodam ir ne vien sodošs, bet arī preventīvs – audzinošs mērķis.*
- ✔ *Proti, sodam ir ne vien sodošs, bet arī preventīvs – **audzinošs** – mērķis.*
- ✘ *Attiecībā par pēdējo kritēriju – ienākuma vai ieņēmumu gūšanu konstatējami šādi tiesiskie apstākļi.*
- ✔ ***Attiecībā uz** pēdējo kritēriju – **ienākumu vai ieņēmumu gūšanu** – konstatējami šādi tiesiskie apstākļi.*
- ✔ ***Attiecībā uz** pēdējo kritēriju, **ienākumu vai ieņēmumu gūšanu**, konstatējami šādi tiesiskie apstākļi.*
- ✘ *Tiesa uzskata, ka apsūdzētajam piemērotais drošības līdzeklis dzīvesvietas maiņas paziņošana un papildus drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts saglabājams līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim.*
- ✔ *Tiesa uzskata, ka apsūdzētajam piemērotais drošības līdzeklis – **dzīvesvietas maiņas paziņošana** – un **papildu drošības līdzeklis** – **aizliegums izbraukt no valsts** – saglabājams līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim.*
- Ja savrupinājumu sāk atdalīt ar domuzīmi, tad arī **jānoslēdz ar domuzīmi**.
- ✘ *Personai piemēroto drošības līdzekli – pieteikšanās noteiktā laikā policijas iestādē, atcelt pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.*
- ✔ *Personai piemēroto drošības līdzekli – **pieteikšanos noteiktā laikā policijas iestādē** – atcelt pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.*
- ✘ *Vēlāk – 2020. gada 3. decembrī, starp šīm pašām pusēm parakstīta vienošanās Nr. 2 par grozījumiem 2018. gada 25. decembra darba līgumā Nr. 89/12-19.*
- ✔ ***Vēlāk – 2020. gada 3. decembrī** – starp šīm pašām pusēm parakstīta vienošanās Nr. 2 par grozījumiem 2018. gada 25. decembra darba līgumā Nr. 89/12-19.*
- ✔ ***Vēlāk, 2020. gada 3. decembrī**, starp šīm pašām pusēm parakstīta vienošanās Nr. 2 par grozījumiem 2018. gada 25. decembra darba līgumā Nr. 89/12-19.*

Savrupinājums **jāizmanto tikai tad, kad jāuzsver, jāaktualizē kāda situācija, pazīme vai apstākļi**, citādi tas ir lieks.

- ✗ *Lai personu – transportlīdzekļa vadītāju, sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

- ✓ *Lai personu – **transportlīdzekļa vadītāju** – sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

- ✓ *Lai personu, **transportlīdzekļa vadītāju**, sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

- ✓ *Lai **transportlīdzekļa vadītāju** sauktu pie administratīvās atbildības par minētajā pantā paredzēto pārkāpumu, nepieciešams konstatēt, ka ...*

Var būt nepieciešamas **divas pieturzīmes reizē – komats un domuzīme**.

Ja savrupinājums ir atdalīts ar domuzīmēm, bet tā priekšā vai aiz tā ir kāda teikuma konstrukcija, kas jāatdala ar komatu, tad lieto abas pieturzīmes. Pieturzīmju secību noteic konkrētā teikuma struktūra.¹⁶² Princips, ka ir gadījumi, kuros nepieciešamas abas pieturzīmes, ir attiecināms arī uz citām valodas konstrukcijām, ne tikai savrupinājumu.

–,

Domuzīme komata priekšā nepieciešama, ja beidzas savrupinājums, kas bijis domuzīmēs, un reizē beidzas teikuma konstrukcija, kurā tas bijis iekļauts. Vai aiz savrupinājuma sākas konstrukcija, kuru nepieciešams atdalīt ar komatu.

- ✗ *Kriminālprocesa ietvaros apsūdzētajam piemēroti drošības līdzekļi - nodošana policijas uzraudzībā un uzturēšanās noteiktā vietā, kā arī piemērots papildus drošības līdzeklis – aizliegums tuvoties noteiktai personai un vietai.*

- ✓ ***Kriminālprocesā** apsūdzētajam piemēroti drošības līdzekļi – **nodošana policijas uzraudzībā un uzturēšanās noteiktā vietā** –, kā arī piemērots **papildu drošības līdzeklis** – aizliegums tuvoties noteiktai personai un vietai.*

Jāievēro, ka domuzīmei jābūt atbilstošā garumā, *ietvaros* lieks, pareizi ir *papildu*.

- ✗ *Apgabaltiesa konstatē, ka uz sprieduma taisīšanas dienu – 2021. gada 30. novembri, nosakot Olīvai galīgo sodu, pirmās instances tiesa noteikusi mazāku izciešamā papildsoda laiku.*

- ✓ *Apgabaltiesa konstatē, ka sprieduma taisīšanas **dienā** – **2021. gada 30. novembrī** –, nosakot Olīvai galīgo sodu, pirmās instances tiesa noteikusi mazāku izciešamā papildsoda laiku.*

Komats pēc domuzīmes, jo sākas divdabja teiciens. Neprecīzs prievārda *uz* lietojums.

¹⁶² Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 383. lpp.

✘ *Maksājuma grafikā ir pieļauta matemātiska kļūda – nepareizi atspoguļots aizdevuma atlikums, taču lietā nav iesniegts precizēts aprēķins.*

✔ *Maksājuma grafikā ir pieļauta matemātiska kļūda – **nepareizi atspoguļots aizdevuma atlikums** –, taču lietā nav iesniegts precizēts aprēķins.*

Komats pēc domuzīmes, jo sākas palīgteikums.

, –

Domuzīme ir aiz komata, ja reizē ar savrupinājuma beigām noslēdzas palīgteikums, divdabja teiciens, iespraudums, kāda cita konstrukcija vai iekš savrupinājuma beidzas kāda konstrukcija.

✘ *Tiesa atzīst, ka soda mērķi-aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt apsūdzēto par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai apsūdzētais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, var panākt, nosakot īslaicīgu brīvības atņemšanu par katru noziedzīgo nodarījumu.*

✔ *Tiesa atzīst, ka soda mērķi – **aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt apsūdzēto par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai apsūdzētais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas**, – var panākt, nosakot īslaicīgu brīvības atņemšanu par katru noziedzīgo nodarījumu.*

Labots domuzīmes garums un ievietotas atstarpes, komats pirms domuzīmes, jo beidzas palīgteikums, kas atrodas savrupinātā teikuma daļā.

✘ *Tiesa secina, ka prasītāja nekustamo īpašumu – zemes gabalu, kas piesaistīts daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai Ozolu ielā 94, Nīcā, kurā atrodas arī atbildētājam piederošs dzīvokļa īpašums, ieguva atsavināšanas.*

✔ *Tiesa secina, ka prasītāja nekustamo īpašumu – **zemesgabalu, kas piesaistīts daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai Ozolu ielā 94, Nīcā, kurā atrodas arī atbildētājam piederošs dzīvokļa īpašums**, – ieguva atsavināšanas rezultātā.*

Komats pirms domuzīmes, jo beidzas palīgteikums, kas atrodas savrupinātā teikuma daļā. Jāpievērš uzmanība, lai teikumi nolēmumos būtu pabeigti.

2.4. Adreses pieraksts

Latviešu valodas tradīcija ir adreses pierakstā atdalīt ar komatiem apstākļus, kas atrodas aiz galvenā vārda un apzīmē šaurāku jēdzienu. Proti, adreses pierakstā tradicionāli galvenais ir pilsētas nosaukums, pēc tam šaurāki apstākļi – iela, pagasts vai ciems. Šādi veidojas savrupinājums.

Laika gaitā esam pieskaņojušies pasaules praksei un adreses pierakstu sākam ar šaurāko jēdzienu: iela, pilsēta, novads. Šādā gadījumā komata lietojums starp adreses daļām turpina saglabāties – vairākos avotos ir norādīts, ka, rakstot adresi ar šaurāko jēdzienu, arī starp pārējām adreses sastāvdaļām ir jāliek komats.^{163,164,165 (u. c.)}

Baznīcas ielā 25, Rīgā, atrodas Tiesībsarga birojs.

(Ja uzskatāt, ka adreses pierakstā, kas sākas ar šaurāko jēdzienu, nerodas savrupinājums, tad komati nav jāliek visā adreses pierakstā.)

Savrupinājumu veido vienādu apstākļu virknējums, tādēļ tos atdala ar komatiem. Ja adreses pierakstā visas adreses sastāvdaļas neatbild uz vienu jautājumu, tad tās nav savstarpēji jāatdala.

Atrodoties netālu no ēkas Nr. 2 Līvijas ielā, Mazsalacā, piegāja pie personas.

.. ēkas (kā?) ielā (kur?), Mazsalacā (kur?), piegāja ..

✘ *Dzīvokļa Nr. 86, Pieneņu ielā, Jūrmalā, īpašniece norāda, ka izīrējusi arī pagrabu, kuram nav atsevišķas adreses.*

✓ *Dzīvokļa Nr. 86 Pieneņu ielā, Jūrmalā, īpašniece norāda, ka izīrējusi arī pagrabu, kuram nav atsevišķas adreses.*

Dzīvokļa (kā?) ielā (kur?), Jūrmalā (kur?), īpašniece ..

Nav jāatdala iestādes nosaukums no adreses, kurā tā atrodas.

✘ *Saņemts paziņojums par zādzības izdarīšanu veikalā “Rīga”, Rēzeknē, Oļu ielā 75.*

✓ *Saņemts paziņojums par zādzību veikalā “Rīga” Oļu ielā 75, Rēzeknē.*

Zādzības izdarīšana ir liekvārdība, pietiek ar zādzību.

Ja ielas nosaukumā ir īpašības vārds ar noteikto galotni, tas jāloka kā īpašības vārdi¹⁶⁶ (vairāk [1.3.2. apakšnodalā](#)). Tas pats attiecināms arī uz iestādes nosaukumiem – ja nosaukumā ir īpašības vārds ar noteikto galotni, vārds jāloka atbilstoši, piemēram, *Administratīvā tiesa* → *Administratīvajā tiesā* (kur?).

Telpas ir Lielajā Zaļajā ielā, Garkalnē, un Mazajā Ozolu ielā, Carnikavā.

¹⁶³ Koluža, R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003, 64. lpp.

¹⁶⁴ Skujiņa, V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014, 83. lpp.

¹⁶⁵ Guļevska, D., Miķelsone, A., Porīte, T. *Pareizrakstības un pareizrūnas rokasgrāmata*. Rīga: Avots, 2002, 204. lpp.

¹⁶⁶ *Sūtu apsveikumu saviem draugiem. Viņus sauc Anna Mazā un Jānis Sausais, viņu adrese – Zaļā iela 1. Ko rakstīt uz aploknes?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/730>

✗ 2018. gada 1. jūnijā ap pulksten 17.00 Daugavpilī, [Lielā ielā 1](#), Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas kamerā Nr. 1 persona ...

✓ 2018. gada 1. jūnijā ap pulksten 17.00 **Lielajā ielā 1, Daugavpilī**, Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas kamerā Nr. 1 persona ...

Šeit ir jāliek komats pirms iestādes nosaukuma, jo pirms tam ir atdalīts pilsētas nosaukums (savrupinājums ar pieturzīmēm jāatdala no abām pusēm).

✗ Pēc sprieduma stāšanās spēkā personai 10 darba dienu laikā jāpiesakās soda izciešanai Valsts probācijas dienesta Rīgas Austrumu reģiona teritoriālā struktūrvienībā, Rīgā, Lomonosova ielā 9.

✓ Pēc sprieduma stāšanās spēkā personai 10 **darbdienu** laikā jāpiesakās soda izciešanai Valsts probācijas dienesta Rīgas Austrumu reģiona **teritoriālajā struktūrvienībā Lomonosova ielā 9, Rīgā**.

Starp mājas un dzīvokļa numuru izmantojama vienotājdomezīme (omezīme bez atstarpēm abās pusēs).¹⁶⁷

✗ Nekustamais īpašums [Akotu ielā 4 k-1 -6](#), Trepē, Vīpes pagastā, Vīpes novadā.

✓ Nekustamais īpašums **Akotu ielā 4 k-1–6, Trepē, Vīpes pagastā, Vīpes novadā**.

Ārzemju adreses pierakstā ir jāslīpina viss, kas nav latviešu valodā.

✗ Tiesas pavēste nosūtīta uz norādīto adresi – [Trafalgar Square, London WC2N 5DN](#), Apvienotajā Karalistē.

✓ Tiesas pavēste nosūtīta uz norādīto adresi – **Trafalgar Square, London WC2N 5DN**, Apvienotajā Karalistē.

Tiesu dokumentos (pavadrakstos u. tml.), norādot adresātu, bieži raksta personas pasta adresi. **Latviešu valodā ir divi pareizi varianti, kā to var pierakstīt: nominatīvā (kas?) un lokatīvā (kur?).**

Latviešu valodas aģentūra norāda, ka ieteicama ir lokatīva forma, jo tā akcentē atrašanās vietu. Latvijas Pasts savos paraugos izmanto nominatīvu.¹⁶⁸ Nominatīvs norādīts arī Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumos Nr. 392 “Noteikumi par kārtību, kādā adresāta un sūtītāja adrese norādāma uz pasta sūtījuma”¹⁶⁹, Valsts kancelejas “Vēstuļu

¹⁶⁷ Skujiņa, V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014, 83. lpp.

¹⁶⁸ *Kā pareizi rakstīt adresi: nominatīvā vai lokatīvā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/392>

¹⁶⁹ Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumu Nr. 392 “Noteikumi par kārtību, kādā adresāta un sūtītāja adrese norādāma uz pasta sūtījuma” 2. pielikums. Latvijas Vēstnesis, 30.04.2010., Nr. 69. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/209083-noteikumi-par-kartibu-kada-adresata-un-sutitaja-adrese-noradama-uz-pasta-sutijuma>

rakstīšanas vadlīnijās”¹⁷⁰, tāpat arī “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijās”¹⁷¹ ieteikts adresi rakstīt nominatīvā. Tiesās korespondences apmēri ir ievērojami, tādēļ, iespējams, iederīgāk ir adresi pierakstīt nominatīvā, lai nekļūdītos adreses locījumā (Mazā Matīsa iela → Mazajā Matīsa ielā) un lai varētu to nepārprotami identificēt. Taču būtiskākais ir vienoties par vienu variantu, lai iestādē nosūtāmajai korespondencei būtu vienots standarts.

2.5. Divdabja teiciens

Divdabja teicienu veido divdabjis un vēl vismaz viens patstāvīgs vārds. Divdabja teiciens ir saistīts ar teikuma izteicēju. **Darbībai, ko izsaka darbības vārda personas forma (darbības vārda locījums), un divdabja izteiktai darbībai divdabja teicienā ir viens un tas pats darītājs.**¹⁷²

Divdabja teicienu veido šādi divdabji.

- ot, -oties (*atsaucoties, norādot, ievērojot, ņemot vērā, salīdzinot u. tml.*),
- is, -usi, -ies, -usies (*meklējusi, devusies, gājis, ievērojis u. tml.*),
- ts, -ta (*norādīts, teikts, rakstīts, pieņemta, nosūtīta u. tml.*),
- dams, -dama (*atsaukdama, iesniegdams, skaidrodams, būdama u. tml.*).

Ar divdabjiem un divdabju teicieniem mēdz būt dažādas neprecizitātes tiesu nolēmumos. Samērā bieži dokumentos tiek izmantotas šabloniskas teikuma konstrukcijas, kurās divdabja teiciens atrodas noteiktās pozīcijās. Tas ir viens no veidiem, kas var palīdzēt atpazīt divdabja teicienus un pareizi lietot pieturzīmes.

Neprecizitātes divdabja teiciena pierakstā tiesu nolēmumos

Teikuma priekšmets un izteicējs neietilpst divdabja teicienā.

✘ Tiesa, pārbaudījusi civillietas materiālus atzīst, ka ...

✔ Tiesa, pārbaudījusi civillietas materiālus, atzīst, ka ...

✘ Tādējādi tiesa konstatēja, ka prasītāja ceļot prasību tiesā, ir iemaksājusi lielāku nodevu, nekā to nosaka likums.

✔ Tādējādi tiesa konstatēja, ka prasītāja, ceļot prasību tiesā, ir iemaksājusi lielāku nodevu, nekā to nosaka likums.

¹⁷⁰ Vēstuļu rakstīšanas vadlīnijas. Valsts kanceleja, 2017, 8. lpp. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/vestulu_vadlinijas_2017.pdf

¹⁷¹ Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijas. Tieslietu ministrijas pastāvīga darba grupa dokumentu izstrādāšanas jautājumos, 2020, 21. lpp. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/informativie-materiali>

¹⁷² Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 816.–817. lpp.

Divdabja teiciens ir **teikuma sākumā**.

✘ *Ievērojot iepriekš minēto parādnieka saistību kopējā summa, kuras izpildes termiņš jau esot iestājies esot EUR 12 123,25.*

✔ *Ievērojot iepriekš minēto, parādnieka saistību kopējā summa, kuras izpildes termiņš jau esot iestājies, ir 12 123,25 EUR.*

Trūka palīgteikuma noslēguma komata, divreiz *esot*, kā arī valūta jāraksta aiz summas.

✘ *Nemot vērā minēto atzīstams, ka starp pusēm noslēgtais juridiskās palīdzības līgums nesatur komercnoslēpumu.*

✔ *Nemot vērā minēto, atzīstams, ka starp pusēm noslēgt juridiskās palīdzības līgums nesatur komercnoslēpumu.*

Divdabja teiciens ir **uzreiz aiz palīgteikuma ievadvārda**.

✘ *Apelācijas sūdzībā norādīts, ka apmierinot pieteikumu, tiesa nav izvērtējusi.. .*

✔ *Apelācijas sūdzībā norādīts, **ka, apmierinot pieteikumu**, tiesa nav izvērtējusi .. .*

✘ *Tādēļ nav pamata aizstāvības norādēm, ka iegūstot liecinieces liecības ir pārkāpta procesuālā kārtība vai liecinieka tiesības uz tulkojumu.*

✔ *Tādēļ nav pamata aizstāvības norādēm, **ka, iegūstot liecinieces liecības**, ir pārkāpta procesuālā kārtība vai liecinieka tiesības uz tulkojumu.*

Divdabja teiciens ir **teikuma beigās**.

✘ *No liecinieces tiesas sēdē sniegtām liecībām izriet, ka viņa veica darba pienākumus būdamā neilgu periodu procesa virzītāja.*

✔ *No liecinieces tiesas sēdē **sniegtajām** liecībām izriet, ka viņa **veikusi** darba pienākumus, **būdamā neilgu periodu procesa virzītāja**.*

Nepieciešama noteiktā galotne, jo apzīmē iepriekš nolēmumā minētas liecības. Precīzāk izmantot saliktos laikus.

Gadījumi, kas tiesu nolēmumos ir reti

Divdabja teicienu **neveido** divdabjis ar attieksmes vietniekvārda **kas** vai **kurš** locījuma formām, kas ievada palīgteikumus.¹⁷³

*Aizstāvis norāda, ka ir iespējami tādi sodi, **kurus nosakot** tiesa var pilnīgi atbrīvot vainīgos no soda izciešanas.*

Ja divdabja teiciena priekšā ir partikulas **arī, jau, pat, tikai, vienīgi**, tās parasti tiek iekļautas divdabja teicienā.¹⁷⁴

✘ *Iepriekš minētās normas noteikumi ir piemērojami arī, taisot nolēmumu, apelācijas instances tiesā.*

✓ *Iepriekš minētās normas noteikumi ir piemērojami, **arī taisot nolēmumu apelācijas instances tiesā**.*

✓ *Iepriekš minētās normas noteikumi ir piemērojami, **taisot nolēmumu, arī apelācijas instances tiesā**.*

Šeit var redzēt nozīmes nianse atkarībā no pieturzīmju lietojuma. Teksta autoram jāzina, kuru nozīmi izmantot, lai varētu precīzi paust savu nostāju. Taču atstāt **arī** ārpus divdabja teiciena nav pareizi.

Ja saikļu pārī (**nevis – bet, ne – bet gan, ne tikai – bet arī, gan – gan** u. tml.) aiz pirmā saikļa ir divdabja teiciens, tad pieturzīmi liek pirmā saikļa priekšā, jo saiklis reizē ir divdabja teiciena piesaistītājs.¹⁷⁵

*Bez atbilstošas kompetento personu būvniecības ieceres analīzes vai ekspertīzes Būvvalde pieņēma lēmumu neizdot pieteicējai būvatļauju, **nevis pamatojoties uz Būvniecības likuma vai citu normatīvo aktu noteikumiem, bet pamatojoties uz publiskas apspriešanas rezultātiem, nemaz tos padziļināti neanalizējot kopsakarā ar pieteicējas sniegto informāciju.***

Ja divdabja teiciens ir aiz paskaidrojamā iesprauduma ievadītāgvārdiem (**(jo/it) īpaši, (jo/it) sevišķi, tai skaitā**¹⁷⁶), tad pirms divdabja teiciena jāliek pieturzīme.¹⁷⁷

*Tiesai nav bijis pamata apšaubīt prasītājas patieso vēlmi pilnvērtīgi apsaimniekot nekustamo īpašumu, kas kopīpašuma apstākļos ir apgrūtināši, **īpaši, ņemot vērā** pušu pretējos viedokļus, nespējot labprātīgi vienoties par kopīpašuma turpmāko apsaimniekošanu.*

¹⁷³ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 303. lpp.

¹⁷⁴ turpat, 300. lpp.

¹⁷⁵ turpat, 300. lpp.

¹⁷⁶ *Vai liek komatu, ja divdabja teiciens seko ievadītāgvārdiem t. sk. (piemēram, t. sk., izmantojot internetu)?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/685>

¹⁷⁷ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 301. lpp.

Ja teikumā darbībai, ko izteic ar divdabja teicienu, ir savs darītājs, jālieto absolūtā datīva konstrukcija. Parasti šādu divdabja teicienu teikumā var ievērot, kad darītājs divdabja teicienā ir datīvā.¹⁷⁸

*Valsts apsūdzības **uzturētājs norāda**, ka apelācijas sūdzības iesniedzējs nav norādījis konkrētus apstākļus, kas nebija ņemti vērā vai netika izvērtēti, **pirmās instances tiesai lemjot par viņam piemērojamo sodu.***

✘ Gada laikā **kreditoram, realizējot ķīlas tiesības vai vēršoties pret galvotājiem**, par potenciāliem parādnieka kreditoriem var kļūt arī devēji un galvotāji.

✓ Gada laikā, **kreditoram realizējot ķīlas tiesības vai vēršoties pret galvotājiem**, par potenciāliem parādnieka kreditoriem **var kļūt arī devēji un galvotāji.**

Ja teikumā visām darbībām ir viens darītājs un tas ir datīvā, bet ārpus divdabja teiciena, tad divdabja teicienā šis darītājs neietilpst.

2.6. Citāts, netiešā runa

Citāts un netiešā runa jeb atstāsts tiesu nolēmumos objektīvi ir izplatīti, bet vajadzētu izsvērt, vai katrā gadījumā tie nepieciešami.

2.6.1. Citāts

Citāts ir kāda teksta **precīzs fragments**, vārds vārdā atkārtots. Citāts var būt vārds, vārdu savienojums, teikums vai vairāki teikumi.¹⁷⁹ Citāta pierakstā ir divi veidi. Pirmais – citāts ir iekļauts tieši tāpat kā tiešā runa. Otrais – citēts ir tikai vārds, vārdu savienojums vai teikuma daļa no visa citāta.

Ja citāts atbilst tiešajai runai, tad atdalīšanai izmanto tādas pašas pieturzīmes, ieskaitot to, ka pēdiņas ir aiz pieturzīmes.

Civillikuma 1. pants: “Tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.”

“Nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt par nodarījumu, par kuru viņš jau ticis attaisnots vai sodīts ar likumā noteiktajā kārtībā pieņemtu un spēkā stājušos nolēmumu krimināllietā vai administratīvā pārkāpuma lietā,” ir noteikts Krimināllikuma 1. panta piektajā daļā.

¹⁷⁸ Rubīna, A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005, 73. lpp.

¹⁷⁹ Citāts. *Latviešu valodas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/27F5FC6C-4F90-A03C-1AF3-0CF2F7BD7272>

Ja citāts **neatbilst tiešajai runai**, tad pēdiņās parasti to sāk rakstīt ar mazo burtu. Izņēmums ir gadījumā, kad citētais fragments sākas ar lielo sākumburtu. Atšķirībā no tiešās runas noslēguma pieturzīmes atrašanās vietai ir aiz pēdiņām.¹⁸⁰

Administratīvā procesa likuma 10. pantā noteikts, ka “Privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa”.

Lietu var skatīt atkārtoti, “ja iepriekšējā procesā pieļauts būtisks materiālo vai procesuālo likuma normu pārkāpums, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu”.

Ja citātā ir jāizlaiž kāds vārds, vārdu savienojums vai teikuma daļa, izmanto **divpunkti ..**, bet, ja ir jāizlaiž teikums vai vairāki teikumi, tad divpunkte ir jāliek kvadrātiekvāš [..].¹⁸¹

2.6.2. Netiešā runa

Ar netiešo runu atstāsta citas personas teikto vai rakstīto. Neatkārto precīzi, kā tas ir teikts vai rakstīts, bet atstāsta galveno domu. Netiešo runu parasti piesaista ar saikļiem *ka, vai, lai*.¹⁸²

Administratīvā procesa likumā minēts, ka pretrunu gadījumā starp dažāda juridiskā spēka tiesību normām piemēro to, kurai augstāks juridiskais spēks.

Iespējas, kā variēt pierakstu, izmantojot citātus un netiešo runu

- ✓ *Saskaņā ar Kriminālprocesa 322. panta trešo daļu spēkā stājies nolēmums ir obligāts un izpildāms.*
- ✓ *Saskaņā ar Kriminālprocesa 322. panta trešo daļu: “Spēkā stājies nolēmums ir obligāts un izpildāms visiem.”*
- ✓ *Kriminālprocesa 322. panta trešajā daļā norādīts, ka nolēmums, kas stājies spēkā, “ir obligāts un izpildāms visiem”.*
- ✓ *Spēkā stājies tiesas nolēmums ir obligāts visiem (Kriminālprocesa 322. panta trešā daļa).*

Tiesu nolēmumos pārāk daudz tiek pārrakstīti normatīvie akti. Lai arī tie ir ļoti būtiski, tomēr bieži ir iespējams likuma normu atstātīt saviem vārdiem, tādējādi to saīsinot un atvieglojot teksta uztveri. Aicinājums vērst uzmanību: **vai visas normas ir nepieciešamas**

¹⁸⁰ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 324. lpp.

¹⁸¹ turpat, 397.–398. lpp.

¹⁸² turpat, 326.–327. lpp.

konkrētā nolēmumā, vai ir nepieciešams pierakstīt normu pilnībā vai pietiek ar tās daļu.¹⁸³

2.7. Palīgteikumi

Palīgteikums ir teikuma daļa, kas var būt pakārtots (paskaidro, konkretizē) gan virsteikumam, gan citam palīgteikumam.¹⁸⁴ Palīgteikumiem ir ļoti daudz veidu un iespēju tos klasificēt. Lai arī ir būtiski runāt par pareizu palīgteikumu izmantošanu atbilstošās situācijās, šīs rokasgrāmatas kontekstā ir pievērsta uzmanība tikai dažiem palīgteikumu veidiem, vairāk pieturzīmju lietojumam.

Vispārīgās neprecizitātes saistībā ar palīgteikumu pierakstu tiesu nolēmumos

Jāatceras par palīgteikuma **sākuma pieturzīmi**.

✘ Tādējādi tiesai jāpārbauda, vai šajā gadījumā īpašuma tiesību pāreja kas bija par pamatu prasītājas saistību pārejai, notikusi likumā noteiktajā kārtībā.

✔ Tādējādi tiesai jāpārbauda, vai šajā gadījumā īpašuma tiesību pāreja, **kas bija par pamatu prasītājas saistību pārejai**, notikusi likumā noteiktajā kārtībā.

✘ Persona pati izvēlas kādā veidā un apjomā īstenot sacīksti civilprocesā.

✔ Persona pati izvēlas, **kādā veidā un apjomā īstenot sacīksti civilprocesā**.

Palīgteikums var sākties ne tikai ar vienu, bet arī **ar diviem saikļiem** (vai vārdiem šādā funkcijā).

✘ Krimināllietas iztiesāšanas gaitā netika konstatēti apstākļi uz kuru pamata varētu secināt par liecinieka pretlikumīgu ieinteresētību.

✔ Krimināllietas iztiesāšanas gaitā netika konstatēti apstākļi, **uz kuru pamata varētu secināt par liecinieka pretlikumīgu ieinteresētību**.

✘ 2021. gada 7. jūlijā prasītājs nosūtīja atbildētājam brīdinājumu ar kuru aicināja atbildētāju līdz 2021. gada 31. augustam nomaksāt parādu 510,67 euro.

✔ 2021. gada 7. jūlijā prasītājs nosūtīja atbildētājam brīdinājumu, **ar kuru aicināja atbildētāju līdz 2021. gada 31. augustam nomaksāt parādu 510,67 euro**.

¹⁸³ Torgāns, K. *Jurisprudence. Tiesu darbs. Likumu pilnveidošana. Raksti 2010–2020*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 514.–515. lpp.

¹⁸⁴ *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007, 275. lpp.

Jāpievērš uzmanība palīgteikuma **noslēguma pieturzīmei**.

✗ *Ir pieļauts labas pārvaldības principa pārkāpums, jo laiks un veids, kādā lieta tika izskatīta nav uzskatāms par saprātīgu.*

✓ *Ir pieļauts labas pārvaldības principa pārkāpums, jo laiks un veids, **kādā lieta tika izskatīta**, nav uzskatāms par saprātīgu.*

✗ *Tas vien, ka muitas dokumentācija ir noformēta pareizi nenodrošina, ka nepastāv intelektuālo īpašuma tiesību aizskārums.*

✓ *Tas vien, **ka muitas dokumentācija ir noformēta pareizi**, nenodrošina, ka nepastāv intelektuālo īpašuma tiesību aizskārums.*

2.7.1. Apzīmētāja palīgteikumi

Apzīmētāja palīgteikums ir pakārtots kādam lietvārdam virsteikumā vai citā palīgteikumā, konkrētizē to un parasti atrodas aiz tā.

✗ *Ar Maratu izcēlās strīds, kurš pārmeta viņam dalību noziegumā, purināja viņu aiz drēbēm.*

✓ *Izcēlās **strīds ar Maratu, kurš pārmeta viņam dalību noziegumā un [kurš] purināja viņu aiz drēbēm.***

Šajā piemērā palīgteikums ir novietots neprecīzi, jo skaidro *izdarīšanu*, nevis *noziedzīgu nodarījumu*. Ir iespējami vismaz divi veidi, kā var pārveidot izteiksmi.

✗ *Tiesa nosprieda Abigeilu atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 175. panta trešajā daļā, un sodīt ar brīvības atņemšanu uz septiņiem mēnešiem.*

✓ *Tiesa nosprieda Abigeilu atzīt par vainīgu **Krimināllikuma 175. panta trešajā daļā noteiktā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā** un sodīt ar brīvības atņemšanu uz septiņiem mēnešiem.*

✓ *Tiesa nosprieda Abigeilu atzīt par vainīgu **pēc Krimināllikuma 175. panta trešās daļas** un sodīt ar brīvības atņemšanu uz septiņiem mēnešiem.*

✗ *Ar tiesas spriedumu Ulfs atzīts par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 180. panta pirmajā daļā.*

✓ *Ar tiesas spriedumu Ulfs atzīts par vainīgu **Krimināllikuma 180. panta pirmajā daļā norādītā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā**.*

- ✓ *Ar tiesas spriedumu Ulfs atzīts par vainīgu pēc Krimināllikuma 180. panta pirmās daļas.*

2.7.2. Salīdzinājuma palīgteikumi

Kā, nekā, it kā, tāpat kā, cik var ievadīt ne tikai salīdzinājumus, bet arī salīdzinājuma palīgteikumus. Lai atšķirtu, vai *kā* un *nekā* ievada palīgteikumu, jāskatās, vai turpinājumā pēc šiem saikļiem ir teikuma gramatiskais centrs (teikuma priekšmets dažkārt var nebūt, bet izteicējam gan jābūt).

- ✗ *Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka ir iespējams viņam piemērot mazāk bargu sodu nekā to noteikusi tiesa.*

- ✓ *Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka ir iespējams viņam piemērot mazāk bargu sodu, **nekā to [ir] noteikusi tiesa.***

- ✗ *Krimināllikuma 130. panta trešās daļas 6. punktā paredzēto noziedzīgo nodarījumu Ilgvars izdarījis 2020. gada 4. jūnijā, nevis 2020. gada 4. jūlijā kā tas ir norādīts pirmās instances tiesas sprieduma aprakstošajā daļā.*

- ✓ *Krimināllikuma 130. panta trešās daļas 6. punktā paredzēto noziedzīgo nodarījumu Ilgvars izdarījis 2020. gada 4. jūnijā, nevis 2020. gada 4. jūlijā, **kā tas ir norādīts pirmās instances tiesas sprieduma aprakstošajā daļā.***

2.7.3. Tā kā

Tā kā ievada cēloņa apstākļa palīgteikumu un norāda darbības, norises vai kāda procesa iemeslu. Šis palīgteikums parasti atrodas priekšā tai teikuma daļai, ko paskaidro.¹⁸⁵

Tiesu nolēmumos novērojamas kļūdas, gan atdalot *tā kā* no pārējā teikuma, ja tas sākas uzreiz aiz palīgteikuma, gan izmantojot to nepareizā nozīmē – bieži saikļa *jo* (pamatojums) vai *tā ka* (sekas) vietā.

- ✗ *Pārsūdzētajā rīkojumā automātiski pieņemts, ka tā kā vienīgais likumīgais veids, kādā pašvaldības var veikt ieguldījumus sev piederošā kapitālsabiedrībā, ir pamatkapitāla palielināšana, tad attiecīgi dome arī par to ir lēmusi un pieteicējam šādā veidā domes lēmums arī bija jāizpilda.*

- ✓ *Pārsūdzētajā rīkojumā automātiski pieņemts, **ka, tā kā** vienīgais likumīgais veids, kādā pašvaldības var veikt ieguldījumus sev piederošā kapitālsabiedrībā, ir pamatkapitāla palielināšana, tad dome par to ir lēmusi un pieteicējam šādā veidā domes lēmums bija jāizpilda.*

Lieks *tad*, *attiecīgi* un *divi arī*.

¹⁸⁵ *Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 866. lpp.*

✗ *Tiesa uzskata, ka nav vērtējami argumenti par zaudējumu summas pamatotību, tā kā nav konstatējama atbildētājas neattaisnojama darbība (bezdarbība).*

✓ *Tiesa uzskata, ka nav vērtējami argumenti par zaudējumu summas pamatotību, **jo nav konstatējama atbildētājas neattaisnojama darbība (bezdarbība).***

2.7.4. Pat ja

Dažreiz palīgteikuma sākumā mēdz novietot kādu partikulu (*pat, jau, arī, gan* un citas). Šādos gadījumos pieturzīme jālieto tikai pirms partikulas,¹⁸⁶ ne aiz tās.

✗ *Līdz ar to pat, ja būvvalde anonimizētu personas datus, pieprasītā informācija tāpat nebūtu izsniedzama pieteicējai, jo tā satur dokumentus, ko sargā autortiesības.*

✓ *Līdz ar to, **pat ja būvvalde anonimizētu personas datus**, pieprasītā informācija tāpat nebūtu izsniedzama pieteicējai, jo tā satur dokumentus, ko sargā autortiesības.*

✗ *Pat, ja tiesa uzskatītu, ka atbildētāja no līdzatbildētājas ir tiesiski iegādājusies 1/2 domājamo daļu no nekustamā īpašuma, tad .. .*

✓ ***Pat ja tiesa uzskatītu**, ka atbildētāja no līdzatbildētājas ir tiesiski iegādājusies 1/2 domājamo daļu no nekustamā īpašuma, tad .. .*

2.8. Vienlīdzīgi teikuma locekļi

Vienlīdzīgi teikuma locekļi ir funkcionāli līdzvērtīgi un ir saistīti ar vienu un to pašu citu teikuma locekli, kuru raksturo no viena viedokļa.¹⁸⁷ Tātad vienlīdzīgi teikuma locekļi skaidro, precizē un attiecas uz vienu un to pašu vārdu vai vārdu savienojumu. Parasti tiesu nolēmumos nav kļūdu bezsaikļa vienlīdzīgo teikumu locekļu nošķiršanā.

Vēršama uzmanība vienlīdzīgu teikuma locekļu uzskaitījuma veidiem ar vispārinošo vārdu, t. i., vārdu, kuru skaidro uzskaitījums. **Ja uzskaitījums ir teikuma beigās, tad lietoto kolu.**¹⁸⁸

✗ *Minētā likuma norma paredzēta kompensācijas izmaksai cietušajam par trīs kaitējuma veidiem, – morālo kaitējumu, fiziskajām ciešanām un mantisko zaudējumu.*

✓ *Minētā likuma norma paredzēta kompensācijas izmaksai cietušajam par **trīs kaitējuma veidiem: morālo kaitējumu, fiziskajām ciešanām un mantisko zaudējumu.***

¹⁸⁶ Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007, 65. lpp

¹⁸⁷ *Latviešu valodas gramatika*. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 801. lpp.

¹⁸⁸ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 242. lpp.

Ja uzskaitījums ir teikuma vidū, tad ir jālieto domuzīmes no abām pusēm.¹⁸⁹

✘ *Ņemot vērā iepriekš konstatētos apstākļus – noziedzīga nodarījuma raksturu, un radīto kaitējumu, kā arī apsūdzētā personību, atbildību mīkstinošus un atbildību pastiprinošo apstākli, tiesa atzīst, ka ...*

✔ *Ņemot vērā iepriekš konstatētos apstākļus – noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī apsūdzētā personību, atbildību mīkstinošos un atbildību pastiprinošo apstākli –, tiesa atzīst, ka ...*

Domuzīmēs ir uzskaitījums, kas skaidro vispārinošo vārdu, ir salāgots īpašības vārdu noteikto un nenoteikto galotņu lietojums. Nav nepieciešams komats *un* priekšā. Šajā piemērā uzskaitījums ir divdabja teicienā, tādēļ ir jālieto gan domuzīme, kas norāda uz uzskaitījuma beigām, gan arī komats, kas norāda uz divdabja teiciena beigām.

Saikļi *bet, kā arī, tomēr, nevis, kaut gan, lai gan, lai arī* piesaista vienlīdzīgus teikuma locekļus, tādēļ to priekšā jāliek komats.¹⁹⁰

✘ *Turklāt pierādījumi ir vērtēti to kopumā nevis izolēti.*

✔ *Turklāt pierādījumi ir vērtēti to kopumā, nevis izolēti.*

Ja vienlīdzīgus teikuma locekļus saista pāru saikļi *nevis – bet, kā – tā, ne tikai – bet arī, ja ne – tad, ne – bet gan* u. c. vai saikļi, kas atkārtojas *gan – gan, ne – ne, nedz – nedz* u. tml., tad komats ir jāliek tikai pirms otrā saikļa vai saikļa pāra.¹⁹¹

✘ *Šajā gadījumā, atbildētājs ievērojis, nevis savas intereses, bet tikai un vienīgi klienta.*

✔ *Šajā gadījumā atbildētājs ievērojis nevis savas, bet tikai un vienīgi klienta intereses.*

Lieks komats pēc *gadījumā*.

Divus vienlīdzīgus **palīgteikumus savstarpēji neatdala ar komatu, ja starp tiem ir saiklis *un/vai***.

✘ *Tiesa spriedumu pamato ar pierādījumiem, kuri pārbaudīti tiesas sēdē, vai kurus saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 125. panta noteikumiem nav nepieciešams pārbaudīt.*

✔ *Tiesa spriedumu pamato ar pierādījumiem, kuri pārbaudīti tiesas sēdē vai kurus saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 125. panta noteikumiem nav nepieciešams pārbaudīt.*

¹⁸⁹ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 244. lpp.

¹⁹⁰ turpat, 228. lpp.

¹⁹¹ turpat, 229. lpp.

✘ *Apsūdzētais **norāda**, **ka** iekļūvis telpā, **un** zādzību izdarījis viens.*

✓ *Apsūdzētais **norāda**, **ka** iekļūvis telpā **un** [**ka**] zādzību izdarījis viens.*

✘ *Kā redzams, tad pēc norādītā lēmuma Nr. C001 ir pilnīgi saprotams, kādu pārkāpumu izdarīja sabiedrība ar ierobežotu atbildību “ABF”, un ka atbildība ir paredzēta Latvijas normatīvajos aktos.*

✓ *No lēmuma Nr. C001 ir **pilnīgi saprotams**, **kādu** pārkāpumu izdarīja sabiedrība ar ierobežotu atbildību “ABF” **un** [**pilnīgi saprotams**] **ka** atbildība ir paredzēta Latvijas normatīvajos aktos.*

Teikuma sākums ir liekvārdīgs, tādēļ izņemts.

Divus vienlīdzīgus **divdabja teicienus savstarpēji neatdala ar komatu, ja starp tiem ir saiklis “un”/“vai”**.

✘ *Tiesa, izvērtējot lietā esošos materiālus, un ņemot vērā to, ka apsūdzētais atzīst savu vainu visā viņam izvirzītajā apsūdzībā, konstatēja, ka .. .*

✓ *Tiesa, **izvērtējot** lietā esošos materiālus **un ņemot vērā**, ka apsūdzētais atzīst savu vainu visā viņam izvirzītajā apsūdzībā, **konstatēja**, ka .. .*

Vietniekvārds *to* ir lieks.

✘ *Iepazinusies ar izlīguma saturu, un pārbaudījusi lietas materiālus, tiesa atzīst, ka .. .*

✓ *Iepazinusies ar izlīguma saturu **un pārbaudījusi** lietas materiālus, **tiesa atzīst**, ka .. .*

2.9. Apkopojums par *un*, *vai*

Ir vairākas gramatiskās situācijas, kurās pirms *un* un *vai* ir jāliek pieturzīme, kā arī vairākas situācijas, kurās nav. Šajos piemēros ar dažādu krāsu un pasvītrojumu palīdzību mēģināts vizuāli norādīt uz savstarpēji saistītiem teikuma locekļiem (teikuma daļām). Kvadrātiņos ir norādīti izlaistie saikļi, lai būtu vieglāk ieraudzīt sakarības.

Komatu pirms *un* un *vai* neliek

Saistot vismaz divas salikta teikuma neatkarīgās daļas, kurām ir kopīgs kāds vārds vai palīgteikums

Tiesas sēdē liecinieks Vitauts liecināja un prokurors uzturēja apelācijas protestu.

Saistot divus vienlīdzīgus teikuma locekļus

Ceļu satiksmes dalībniekiem un citām personām jārikojas tā, lai neradītu satiksmei bīstamas vai satiksmi traucējošas situācijas un nenodarītu zaudējumus.

Apstākļi, kas liecinātu par atbildētāja maldību vai prasītāja neatlautu vai nepieklājīgu darbību, lietā nav konstatēti.

Saistot divus vienlīdzīgus palīgteikumus

Lai radītu lielāku uzticēšanos un [lai] palielinātu iespēju panākt savstarpēju vienošanos, 2021. gada 9. aprīlī puses tikās Krāslavā, kur parakstīja nodomu protokolu.

Viņš esot izdarījis svešas mantas lielā apmērā prettiesisku iegūšanu un izšķērdēšanu, būdams persona, kurai šī manta uzticēta un kuras pārziņā tā atradās (piesavināšanās).

Saistot vismaz divus vienlīdzīgus divdabja teicienus

Tiesas izmeklēšanas laikā nav iegūta informācija, ka liecinieki, piedaloties speciālajā izmeklēšanas eksperimentā un pildot savus dienesta pienākumus, būtu rīkojušies pretēji dienesta interesēm vai veikuši neatlautas darbības.

Komatu pirms un un vai liek

Ja starp vienlīdzīgiem teikuma locekļiem ir iekļauts palīgteikums, divdabja teiciens, savrupinājums vai iespraudums, tad pirms *un/vai* liek komatu

Tiesa vērtējusi apsūdzētā veselības stāvokli, atzīstot, ka apsūdzētais ir persona ar ļoti nopietniem veselības traucējumiem un smagu invaliditāti, un secinājusi, ka, piespriežot apsūdzētajam par izdarīto noziedzīgo nodarījumu kriminālsodu, šāda tiesas rīcība nebūtu humāna.

Tiesa nav ņēmusi vērā faktu, ka prasītāja ir patērētāja, un šo faktu nav vērtējusi.

Atdalot neatkarīgas teikuma daļas (abās daļās ir teikuma gramatiskais centrs; izsaka relatīvi patstāvīgu domu – sajūtu ziņā var likt starp abām daļām punktu)

Apsūdzētā vaīna viņam izvirzītajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 180. panta pirmās daļas ir pierādīta, un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 527. panta trešo daļu pierādījumu analīze un uzskaitījums spriedumā netiek dots.

Noraidījums tiesnesei nav pieteikts, un iebildumi par lietas iztiesāšanu rakstveida procesā nav saņemti.

Ja **un** vai **vai** saistījumā tiek izmantots **atkārtoti**

Tiesa secinājusi, ka minētais likums paredz ne tikai līgumisko, bet arī likumisko dzīvokļa īpašnieka atbildību, nosakot dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas, un komunālo pakalpojumu samaksas pienākumu.

2.10. Būtiskākās pieturzīmju lietojuma atšķirības

Apakšnodaļā galvenā uzmanība pievērsta pieturzīmēm un to lietojumam saistībā ar neprecizitātēm, kuras novērotas tiesu nolēmumos. Latviešu valodas gramatikā pieņemts defisi, slīpsvītru, pusiekavu u. c. neuzskatīt par pieturzīmēm, bet gan par rakstzīmēm¹⁹² (jo tām nav tiešas pieturzīmju funkcijas tekstā), tomēr rokasgrāmatā gan pieturzīmes, gan rakstzīmes tiks sauktas par pieturzīmēm.

2.10.1. Domuzīme (–)

Domuzīmi pieraksta ar atstarpēm abās pusēs, tā ir garāka nekā defise. Domuzīme ir bieži lietota pieturzīme tiesu nolēmumos. Katram autoram, protams, lietojuma biežums atšķiras, tomēr nereti domuzīme tiek likta tur, kur varētu izmantot komatu. Iespējams, tas tiek darīts, lai vairāk akcentētu domu vai lai piešķirtu tai lielāku intonatīvu uzsvāru.

Domuzīmes funkcijas

- 1) Tā var atdalīt kādu vārdu vai teikuma daļu no pārējā teikuma (atdalītājpieturzīme).¹⁹³

Lai aizstātu kādu vārdu,

Satversme nosaka – [ka] valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda.

lai aizstātu kādu vārdu, kas teikumā atkārtojas,

Ārpus noliktavas pārbaudīja reizi trijās stundās, bet iekšpusē – [pārbaudīja] reizi divās stundās.

lai nošķirtu divas teikuma daļas, ja otra paskaidro vai pamato pirmo.

Šajā lietā ir konstatēti citi apstākļi – dzīvojamās telpas īres līgumu parakstījušas abas puses.

¹⁹² Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007, 321. lpp.

¹⁹³ Blinkena, A. Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 379. lpp.

- 2) Domuzīme var izdalīt kādu vārdu vai teikuma daļu no pārējā teikuma. Šajā gadījumā ir obligāti lietot domuzīmju pāri (izdalītājpieturzīme).¹⁹⁴

Lai izdalītu savrupinājumu,

*Starp zemes īpašnieku – **prasītāju** – un ēkas dzīvokļa īpašnieci – **atbildētāju** – ir pastāvējušas zemes likumiskās (piespiedu) nomas tiesiskās attiecības.*

lai izdalītu iespraudumu.

*Minētā saistība – **iespējams** – kļūs aktuāla pēc tam, kad tiks atrisināts primārais strīds.*

- 3) Domuzīme var būt kopā ar komatu, ja gramatiskie nosacījumi prasa abas pieturzīmes.¹⁹⁵
Par šo jau ir runāts [2.3 apakšnodalā](#).

Dažkārt no normatīvo aktu citātiem vai pārkopētām vietām tiesu nolēmumos nokļūst **garā domuzīme** (—). Latviešu valodā to vairs nelieto, tās vietā izmanto domuzīmi (–).¹⁹⁶

2.10.2. Vienotājdomezīme (–)

Vienotājdomezīme, savienotājzīme, vienotājzīme – šo zīmes veidu mēdz ļoti dažādi saukt. Šeit izmantots apzīmējums ir *vienotājdomezīme*¹⁹⁷.

Vienotājdomezīme ir domuzīmes garumā, bet **bez atstarpēm starp vienojamiem vārdiem vai skaitļiem**.¹⁹⁸

Parasti šīs zīmes funkcijas gramatikās un materiālos par latviešu valodu tiek iekļautas zem domuzīmes. Tomēr ir nepieciešams vienotājdomezīmi īpaši izcelt, jo diemžēl tiesu nolēmumos tā gandrīz netiek izmantota, respektīvi, tās vietā neatbilstoši latviešu literārās valodas normām ir vai nu domuzīme, vai defise.

Vienotājdomezīmi ērti iegūt, spiežot reizē **ctrl un -**, kas atrodas cipartastatūrā (tastatūras labajā pusē). Portatīvajos datoros – **alt un -**. Šādi tiek iegūta domuzīmes garuma pieturzīme bez atstarpēm.

Vienotājdomezīmes funkcijas

- 1) Tā saista pretējos polus vai atsevišķus locekļus, lai parādītu izteikto jēdzienu savstarpējo sakarību.¹⁹⁹

¹⁹⁴ Blinkena, A. Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 383. lpp.

¹⁹⁵ turpat, 382. lpp.

¹⁹⁶ *Vai latviešu valodā lieto garo domuzīmi (—)?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/484>

¹⁹⁷ *Valodniecības pamattermiņu skaidrojošā vārdnīca*. Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007, 448.–449. lpp.

¹⁹⁸ Blinkena, A. Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 384. lpp.

¹⁹⁹ turpat, 384. lpp.

Tiesu nolēmumos parasti maršrutu pierakstā, ceļu nosaukumos.

ceļš Rīga–Sigulda, autobusā Rīga–Saldus–Kuldīga

2) Prievārda **līdz** nozīmē, ja saistāmie jēdzieni izteikti ar skaitļiem:²⁰⁰

- norādot lietas lapas (1. sējuma 12.–24. lapa),
- laika intervālā 9.00–18.30,
- gadskaitļu intervālā 1900–2000,
- starp mājas numuru un dzīvokļa numuru (Marcipāna ielā 3–14).

✗ Par periodu no 01.11.2021 – 30.11.2021.

✓ Par periodu **01.11.2021.–30.11.2021.**

✓ Par periodu **no 01.11.2021. līdz 01.11.2021.**

2.10.3.Defise (-)

Defises funkcijas latviešu valodā ir dažādas, bet nav tik plašas kā citās valodās, piemēram, vācu, angļu un krievu valodā.²⁰¹ Dažreiz nepareizs lietojums ir pārņemts no tām.

Defise ir apmēram uz pusi īsāka nekā domuzīme un vienotājdomezīme, apmēram burta *n* platumā. To raksta **bez atstarpēm starp saistītajiem elementiem.**²⁰²

Nedalāmo defīsi iegūst, spiežot reizē **shift, ctrl** un - (tastatūrā starp 0 un =).

Defises izmantojums tiesu nolēmumos un dokumentos

1) Dubultuzvārdos.²⁰³

2) Starp ciparu vai simbolu grupām, lai tās padarītu pārskatāmākas.²⁰⁴

- dokumentu numuros (*lietvedības Nr. VV-3254-59, rīkojums Nr. 36-8/65-8*),
- personas koda pierakstā,
- pasta indeksā,
- automašīnas numurzīmē.

3) Vārdos *e-pasts, e-talons, e-lieta* utt.²⁰⁵

²⁰⁰ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 385. lpp.

²⁰¹ turpat, 407. lpp.

²⁰² turpat, 407. lpp.

²⁰³ turpat, 408. lpp.

²⁰⁴ turpat, 408. lpp.

²⁰⁵ *Kāds ir elektroniskā pasta saīsinājums latviešu valodā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/406>

Defisi neizmanto

Profesijās, specialitātēs, kur viens vārds nosauc pamatjēdzienu, otrs – raksturotāj-jēdzienu.²⁰⁶

tiesnesis referents, inženieris elektriķis, kasieris pārdevējs

Defisi nelieto dokumentu nosaukumos. Šādos nosaukumos to var aizstāt ar saikli *un* vai kādā reizē rakstīt bez saikļa un defises.²⁰⁷

nodošanas un pieņemšanas akts

2.10.4. Kols

Kolam ir vairāk funkciju nekā visām iepriekš minētajām pieturzīmēm.

Kolu lieto šādos gadījumos

- 1) Aiz precizējamā vārda, kuram seko vienlīdzīgu teikuma locekļu uzskaitījums, ja aiz uzskaitījuma teikums neturpinās.

*Iesniedza vairākus **dokumentus**: paskaidrojumus, iesniegumus, sūdzības.*

- 2) Tiešajā runā un citātā (vairāk [2.6. apakšnodaļā](#)).

- 3) Lietvedības dokumentos aiz vārda pielikumā.²⁰⁸

- 4) Uzskaitījumā:
 - aiz kola raksta ar mazo sākumburtu un katru uzskaitījumu atdala ar vienādu pieturzīmi (komatu vai semikolu),

Prasītājs lūdz tiesu: 1) piedzīt no atbildētāja īres parādu; 2) izbeigt ar atbildētāju noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu; 3) izlikt atbildētāju no dzīvojamās telpas.

- ja katru uzskaitījumu veido salikts teikums vai vairāki teikumi, labāk katru daļu veidot kā patstāvīgu rindkopu un kolu pirms tam nelikt.²⁰⁹

Prasītājam ir šādi lūgumi.

Izbeigt ar atbildētāju noslēgto dzīvojamās telpas īres līgumu.

Izlikt atbildētāju no dzīvojamās telpas.

²⁰⁶ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 408. lpp.

²⁰⁷ *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Krūmiņa, V., Skujiņa, V. Rīga: Valsts kanceleja, 2002, 103. lpp.

²⁰⁸ Skujiņa, V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014, 88. lpp.

²⁰⁹ turpat, 88. lpp.

Tādēļ nav ieteicams aprakstošajā daļā (dažkārt arī motīvu daļā) teikuma beigās likt *proti*: vai *un proti*., jo parasti pēc tam katrs uzskaitījums ir apjomīgs un veido savu rindkopu.

✗ *Sūdzībā norādīti vairāki apstākļi, un proti:*

✓ *Sūdzībā norādīti **vairāki apstākļi**.*

✓ *Sūdzībā norādīti **turpmāk minētie apstākļi**.*

✓ *Sūdzībā norādīti **šādi apstākļi**.*

Ieteikums nav izvairīties no *proti* pirms uzskaitījuma kā tāda (lai gan vienmēr jāvērtē, vai tas ir nepieciešams).

*Iesniedzējs norāda, ka neesot pievienoti iesniegumi, **proti**: 2020. gada 5. janvāra, 22. janvāra, 11. februāra iesniegums.*

2.10.5. Pēdiņas

Latviešu literārajā valodā nav viennozīmīgas attieksmes, kur vajadzētu atrasties pirmajām pēdiņām – tās var būt apakšā („ ”) vai augšā (“ ”).²¹⁰ Galvenais ir **konsekvence** vienā tekstā, jo dažādas pēdiņas vienā tekstā signalizē par nevīžīgu pārkopēšanu no citiem avotiem un/vai rakstīšanu *pa virsu* agrākiem projektiem, jo pēdiņu stils atšķiras arī teksta redaktora (piemēram, *Microsoft Word*) versijās.

- 1) Pēdiņās raksta grāmatu, laikrakstu, uzņēmumu, biedrību, banku u. tml. nosaukumus, arī automašīnu un dažādu ierīču nosaukumus.²¹¹

SIA “Lursoft”, konfektes “Laima”, AS “Big Bank” Latvijas filiāle, “Peugot 5008”

- 2) Lieto tiešajā runā un citātos, lai atdalītu no piebildes²¹² (vairāk [2.6. apakšnodalā](#)).

- 3) Pēdiņās liek citētus vārdus un vārdu savienojumus, kuri ir stilistiski iekrāsoti vai kuri nav literārās valodas vārdi.²¹³

Apsūdzētā liecināja, ka cietušais nosauca viņu par “kazu” un necenzēti lamāja krievu valodā.

²¹⁰ *Kā rakstīt atverošās pēdiņas – apakšā vai augšā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/475>

²¹¹ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 399. lpp.

²¹² turpat, 405. lpp.

²¹³ turpat, 405. lpp.

Var būt, ka teikumā saskaras vieta, kurā nepieciešams divu pēdiņu lietojums. Tādā gadījumā ir jāliek **divējās pēdiņas**.

Ministru kabineta 2021. gada 12. marta rīkojums Nr. 163 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojumā Nr. 655 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu””

Vairākos avotos tiek pieminēts, ka pēdiņas var aizstāt slīpraksts.²¹⁴ Turklāt ir viedoklis, ka slīpraksts *gandrīz pilnībā pārņem pēdiņu funkcijas*²¹⁵, vismaz runājot par preses valodu.

Slīpraksta galvenā funkcija ir norādīt uz citu valodu vārdiem, izcelt, iezīmēt un uzsvērt tekstu, arī piemēri parasti tiek slīpināti. Līdz ar to tiešā veidā slīprakstam nav visu funkciju, taču šajā jautājumā valoda mainās un pielāgojas valodas lietotājiem.

Galvenais – nelietot vienā tekstā vienādās funkcijās gan pēdiņas, gan slīprakstu.

2.11. Sarežģīti izteikta doma

Visbiežāk tiesu nolēmumos sarežģīti un grūti uztverami ir teikumi, kuros iekļauts liels informācijas apjoms. Tas noteikti darīts ar labu mērķi – ievietot visu nepieciešamo informāciju un apstākļus, bet dažkārt tos pat pašam autoram atšķetināt vairs nav tik vienkārši.

Tiesas sastāvs, visticamāk, labi orientējas sarežģīti paustā informācijā, tomēr tiesas nolēmumam ir jābūt skaidram un nepārprotamam. **Tekstam jābūt tādām, lai lietas dalībnieki un sabiedrība varētu saprast tiesas secinājumus un argumentus.**

Viens no vienkāršākajiem veidiem – **sadalīt divos vai vairāk teikumos.**

✘ *Konkrētajā gadījumā tiesnesis nav guvis pārlicību, ka Ingo turpmāk neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, analizējot apsūdzētā Ingo iepriekšējo likumpārkāpumu vēsturi, kā arī to, ka uz doto brīdi attiecībā uz apsūdzēto ir ierosināti vairāki citi kriminālprocesi, tiesnesis secina to, ka apsūdzētajam Ingo ir tendence izdarīt noziedzīgus nodarījumus.*

✓ *Konkrētajā gadījumā tiesnesis nav guvis pārlicību, ka Ingo turpmāk neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu. **Analizējot** apsūdzētā iepriekšējo likumpārkāpumu vēsturi **un konstatējot, ka** attiecībā uz apsūdzēto ir ierosināti vairāki citi kriminālprocesi, tiesnesis secina, ka apsūdzētajam ir tendence izdarīt noziedzīgus nodarījumus.*

✓ *Konkrētajā gadījumā tiesnesis nav guvis pārlicību, ka Ingo turpmāk neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu. **Apsūdzētā** iepriekšējo likumpārkāpumu vēsture **un tas, ka** attiecībā uz apsūdzēto ir ierosināti vairāki citi kriminālprocesi, **norāda, ka** apsūdzētajam ir tendence izdarīt noziedzīgus nodarījumus.*

Piemērā ir savirpināta doma, kurai ir samērā grūti izsekot; nepareizs izteikums *uz doto brīdi*. Pirmajā ieteikumā piemērs sadalīts divos teikumos, vairāku palīgteikumu vietā izvēlēti vienlīdzīgi divdabja teicieni. Otrajā ieteikumā ir vēl vairāk vienkāršots izteiksmes veids.

²¹⁴ Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009, 398. lpp.

²¹⁵ Strelēvica, D. Kursīvs un pēdiņas kā “nestandarta” leksikas iezīmētāji Latvijas presē. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 2*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006, 48. lpp.

✘ *Pieteicēju kopējais parāda saistību apmērs, kurām ir iestājies izpildes termiņš un, kuras parādniekam nav iespējams nokārtot sastāda 32 231,41 euro, tiesa secina, ka personām nav iespēju nokārtot iepriekš minētās saistības.*

✓ *Pieteicēju kopējās parāda saistības, kurām ir iestājies izpildes termiņš un kuras parādniekam nav iespējams nokārtot, **ir 32 231,41 euro. Tiesa secina, ka personām nav iespēju nokārtot šīs saistības.***

Teikumā labotas pieturzīmes vienlīdzīgos palīgteikumos, ievietots beigu komats aiz palīgteikumiem, *sastāda* mainīts uz *ir*, kā arī teikums sadalīts divos.

✘ *Tiesa secina, ka tā kā galvojums, atbilstoši Civillikuma 1692., 1698.pantam, neatsvabina parādnieku no viņa parāda, ka galvnieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem, tad pamatparāds 2 168,36 euro apmērā, līgumiskie procenti par aizdevuma lietošanu 70 euro apmērā, līgumsods 48,21 euro apmērā un likumiskie nokavējuma procenti 103,78 euro apmērā, kopā 2390,35 euro, kā arī prasītājam radušies tiesāšanās izdevumi no atbildētājas Indras piedzenami, ja tos nav iespējams piedzīt no atbildētāja Kriša.*

✓ ***Atbilstoši Civillikuma 1692., 1698. pantam galvojums neatsvabina parādnieku no viņa parāda un galvnieks atbild ne vien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem. Tānad pamatparāds **2168,36** euro, līgumiskie procenti par aizdevuma lietošanu 70 euro, līgumsods 48,21 euro un likumiskie nokavējuma procenti 103,78 euro, kopā 2390,35 euro, kā arī prasītājam radušies tiesāšanās izdevumi piedzenami no atbildētājas Indras, ja tos nav iespējams piedzīt no atbildētāja Kriša.***

Mēģinot vienā teikumā iekļaut pēc iespējas vairāk informācijas, doma kļuvusi grūti izsekojama. *Nevien* rakstāms atsevišķi, vārdi *apmērā* ir lieki, ne pārāk veiksmīga vārdu secība. Labots summas pieraksts. Piedāvājumā teikums sadalīts divos, nošķirot likuma pārstāstu un tiesas secinājumu par to. Iespējams, atsauce uz likumu nav nepieciešama pilnā apjomā vai nav nepieciešama vispār – tas jāvērtē kontekstā.

✘ *Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 240. pantu, izlemjot jautājumu par lietiskajiem pierādījumiem, tiesa atzīst, ka lietiskie pierādījumi – pēc ķīmiskās izpētes atlikušie 1,7 g 5F-MDMB-PICA saturošā augu maisījuma, iepakoti aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶1111111, kas glabājas Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes narkotisko un psihotropo vielu glabāšanas seifā ar ierakstu reģistrācijas žurnālā Nr. 65.-568, kā arī iepakojumi, iepakoti aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶1111112, kas glabājas Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa lietisko pierādījumu glabātuvē,- ir iznīcināmi pēc sprieduma stāšanās spēkā; savukārt viens disks, kas glabājas pie krimināllietas materiāliem,- ir atstājams glabāšanā pie krimināllietas materiāliem kā elektroniskais dokuments.*

✓ **Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 240. pantu tiesa atzīst, ka pēc sprieduma stāšanās spēkā ir iznīcināmi lietiskie pierādījumi (pēc ķīmiskās izpētes atlikušie 1,7 g 5F-MDMB-PICA saturošā augu maisījuma, iepakoti aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶11111111, kas ir Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes narkotisko un psihotropo vielu glabāšanas seifā ar ierakstu reģistrācijas žurnālā Nr. 65.-568, kā arī iepakojumi aploksnē ar drošības uzlīmi Nr. A³⁶11111112, kas atrodas Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa lietisko pierādījumu glabātavā). Disks, kas glabājas pie krimināllietas materiāliem, ir atstājams pie krimināllietas materiāliem kā elektroniskais dokuments.**

Iekļaujot tik daudz informācijas, doma kļuvusi grūti izsekojama. Izņemts pašsaprotams skaidrojums, ka tiek lemts par lietiskajiem pierādījumiem, jo to noteic gan norādītais Kriminālprocesa likuma pants, gan turpmākais teksts. Stilistiski neveiksmīgi lietoti vienas saknes vārdi blakus (iepakojumi iepakoti), kā arī teikumā vairākkārt tiek lietoti vārdi par glabāšanu (glabāt, glabājams utt.), piedāvāts tos aizstāt. Piedāvātajā versijā nav domuzīmju, bet vēršama uzmanība, ka piemērā tās ir par īsu. Teikums sadalīts divos, izmantotas iekavas, lai vēl vairāk no teksta nodalītu paskaidrojošo informāciju, ja tāda ir nepieciešama.

Bieži domu sarežģī nepareizas pieturzīmes. Īpaši neveiksmīgi ir gadījumi, kad, **izmantojot nepareizas pieturzīmes, ir mainīta doma** vai potenciāli izveidota situācija, kurā nav saprotams, vai tiešām doma ir tāda, kā pierakstīta. Parasti tiesu nolēmumos pārpratumi var rasties teikumos ar vienlīdzīgiem palīgteikumiem vai citiem vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.

✗ **Bāriņtiesa uzskata, ka pieteicēja nav rīkojusies bērnu vislabākajās interesēs, un iespējams piemērot citu līdzekli bērna interešu nodrošināšanai.**

? **Bāriņtiesa uzskata, ka pieteicēja nav rīkojusies bērnu vislabākajās interesēs. Ir iespējams piemērot citu līdzekli bērna interešu nodrošināšanai.**

✓ **Bāriņtiesa uzskata, ka pieteicēja nav rīkojusies bērnu vislabākajās interesēs un [uzskata, ka] iespējams piemērot citu līdzekli bērna interešu nodrošināšanai.**

Piemērā komats *un* priekšā norāda, ka teikumā ir divas neatkarīgas daļas, divas neatkarīgas domas, respektīvi, starp šīm daļām varētu likt punktu. Šajā gadījumā izteikums ar divām neatkarīgām daļām potenciāli ir iespējams, tomēr maz ticams. Kontekstā abas daļas šķiet nepārprotami saistītas – nepieciešams norādīt ne tikai to, ko bāriņtiesa uzskata teikuma pirmajā daļā, bet arī to, ko bāriņtiesa uzskata otrajā teikuma daļā.

? **Tiesa secina, ka materiālā kaitējuma kompensāciju piedzenamais apmērs pierādīts ar lietā esošajiem pierādījumiem, un minētie zaudējumi, kas radušies cietušajiem, ir ciešā cēloniskā sakarā ar apsūdzētā noziedzīgajām darbībām.**

✓ **Tiesa secina, ka materiālā kaitējuma kompensāciju piedzenamais apmērs pierādīts ar lietā esošajiem pierādījumiem. Minētie zaudējumi, kas radušies cietušajiem, ir ciešā cēloniskā sakarā ar apsūdzētā noziedzīgajām darbībām.**

- ✓ **Tiesa secina, ka materiālā kaitējuma kompensāciju piedzenamais apmērs pierādīts ar lietā esošajiem pierādījumiem *un [secina, ka]* minētie zaudējumi, kas radušies cietušajiem, ir ciešā cēloniskā sakarā ar apsūdzētā noziedzīgajām darbībām.**

Piemērā komats *un* priekšā norāda, ka teikumā ir divas neatkarīgas daļas, divas neatkarīgas domas, respektīvi, starp šīm daļām varētu likt punktu. Gramatiski tas ir iespējams, bet šajā kontekstā šķiet, ka tiesa secinājusi gan par materiālā kaitējuma kompensācijas apmēru, gan par to, ka šie zaudējumi ir saistībā ar veiktajām noziedzīgajām darbībām.

Savukārt šajā piemērā redzams sarežģīts izteikums, kurā grūti orientēties un to pārveidot. Teikums ir izrauts no konteksta, tāpēc ir grūti pārveidot ne tikai šo, bet arī pārējos teikumus, lai doma būtu vieglāk saprotama. Tomēr vajadzētu rakstīt tā, lai arī teikumi, kas izrauti no teksta, būtu saprotami.

- ✗ *Prasītāja to labi apzinājās un izsniedzot pilnvaras Jānim – personai, kura patiesi ir pildījusi nekustamā īpašuma pārvaldnieka pienākumus kopš 2004. gada līdz 2015. gadam - prasītāja nav piešķirusi pilnvarniekam tiesības atsavināt nekustamo īpašumu.*

- ✓ ***Prasītāja to labi apzinājās, un viņa nav piešķirusi pilnvarniekam tiesības atsavināt nekustamo īpašumu, jo ir izsniegta pilnvara Jānim, kurš patiesi ir pildījis pārvaldnieka pienākumus **no** 2004. līdz 2015. gadam.***

- ✓ *Prasītāja to labi apzinājās. **Izsniedzot pilnvaru Jānim, kurš patiesi ir pildījis nekustamā īpašuma pārvaldnieka pienākumus **no** 2004. līdz 2015. gadam, prasītāja nav piešķirusi pilnvarniekam tiesības atsavināt nekustamo īpašumu.***

Domuzīmei jābūt domuzīmes garumā. *Kopš* nav precīzi, precīzāka nozīme ir prievārdam *no*, vārds *gada* pēc 2004. ir lieks. Pirmajā ieteikumā ir komats *un* priekšā, jo ir skaidri redzamas neatkarīgas teikuma daļas. Otrajā – izteikums sadalīts divos teikumos.

3. Teksta kultūra

Katrs tiesas dokuments un nolēmums veido iespaidu ne tikai par tiesnesi vai darbinieku, kurš to ir sastādījis, bet arī par tiesu un tiesu sistēmu kopumā. **Sabiedrības uzticēšanos vairo kvalitatīvi un saprotami nolēmumi**, savukārt nesaprotami nolēmumi to mazina.²¹⁶ Turklāt visiem ir zināms – ja nevar iebilst pēc būtības, tad kritizē valodas lietojumu.

Par valodu lietišķajos rakstos ir runāts gadu desmitiem, norādot uz klišejiskiem izteicieniem, liekvārdību, pārņemtām izteiksmēm utt. Tas attiecināms ne tikai uz Latviju – *visā pasaulē juridiskie raksti tiek uzskatīti par liekvārdīgām, garlaicīgām un sarežģītām pļāpām*.²¹⁷

Nolēmumos valodai ir jābūt lietišķai, skaidrai, gramatiski pareizai, juridiski korektai, skaidrai un saprotamai, bez liekvārdības un sarežģītām teikumu konstrukcijām.²¹⁸

Lai arī arvien vairāk, tomēr joprojām pārāk maz tiek pievērsta uzmanība juridiskajai valodai visos tās līmeņos – lietišķo rakstu aspektā, juridisko terminu lietojumā, argumentācijā un citos. *Viens no tiesību uz taisnīgu tiesu aspektiem ir tiesības uz tādu tiesas nolēmumu, kas ir skaidrs un saprotams gan no valodas, gan satura viedokļa*.²¹⁹

3.1. Iespais par tekstu

Nolēmuma teksta kultūra ir pirmais, ko ierauga procesa dalībnieki un sabiedrība, lasot nolēmumu.²²⁰ Ja nolēmums nav atbilstošs latviešu literārās valodas normām un/vai nevīžīgi noformēts, tas ietekmē attieksmi un arī uzticību nolēmuma saturam.

Pirmais iespaisds vienmēr ir teksta vizuāls izkārtojums

TEKSTS

- Izlīdzināts,
- grafiski strukturēts [],
- vienāds visu pirmo rindu attālums rindkopās,
- vizuāli pārskatāms,
- ar pārskatāmu ievaddaļu; pavadrakstos – adresātu, adresi, teksta satura atklāstu,
- vienā burtrakstā,
- vienā burtu lielumā,
- bez lieka treknraksta, pasvītrojumiem, slīpinājumiem,
- ar pamatotu lielo sākumburtu un abreviatūru lietojumu.

²¹⁶ Krūmiņa, V. Tiesu nolēmumi – valsts juridiskais tēls. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 18. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268127-tiesu-nolemumi-valsts-juridiskais-tels/>

²¹⁷ Broka, B., Džohansens, S. *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Piektais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 19. lpp.

²¹⁸ Nolēmumu kvalitāte ir būtisks tiesu varas prestiža kritērijs. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 10.–17. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268125-nolemumu-kvalitate-ir-butisks-tiesu-varas-prestiza-kriterijs/>

²¹⁹ Krūmiņa, V. Tiesu nolēmumi – valsts juridiskais tēls. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 18. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268127-tiesu-nolemumi-valsts-juridiskais-tels/>

²²⁰ turpat, 18. lpp.

Paviršība un neuzmanība

Sākot lasīt tekstu, mēdz atklāties dažādas neuzmanības kļūdas un paviršība, kas gan būtiski neietekmē teksta uztveramību, tomēr rada attieksmi pret rakstīto un tā autoru.

TEKSTA KULTŪRA

- Vienādas pēdiņas (lai nerastos šaubas par viena teksta veselumu),
- atbilstošs *svīttriņu* izmantojums – nav jaukts domuzīmes (–), vienotājdomuzīmes (–) un defīses (-) lietojums,
- atbilstošu pieturzīmju lietojums (vairāk [4.4. apakšnodaļā](#)),
- bez drukas kļūdām,
- konsekvence izteiksmju lietojumā,
- latviešu literārās valodas normām atbilstoši izteiksmes līdzekļi,
- viena atstarpe starp vārdiem,
- saprotamas atsauces uz lietu (4. sējuma 8.–23. lapa; lietas 11. lapa, nevis ll.11.).

Teikumu garums

Novērots, ka tendence rakstīt pārspīlēti garus teikumus tiesu nolēmumos samazinās. Tomēr teikumi nolēmumos visbiežāk joprojām ir par garu – **ieteiktais vārdu skaits teikumā ir no 20 līdz 25 vārdiem.**^{221,222} Protams, ne vienmēr tas būs iespējams, bet tas ir vismaz kāds objektīvs rādītājs, kā pārbaudīt teikumu garumu.

Grāmatā “Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana” ir **lakoniski un ļoti atbilstoši ieteikumi,**^{223,224} kā padarīt tekstu saprotamāku un vieglāk uztveramu.

IETEIKUMI SAPROTAMAM UN UZTVERAMAM TEKSTAM

- Rakstiet īsus teikumus. Veidojiet palīgteikumus pareizā secībā.
- Pārejās lietojiet signālvārdus un izvairieties no iespraudumiem.
- Lai izteiktu darbību, lietojiet darbības vārdus, nevis lietvārdus ar *-šanās*.
- Lietojiet juridiskus terminus tikai tad, kad tas nepieciešams.
- Izvairieties no divdomīgiem izteicieniem un jēdzieniem.
- Izvairieties no stila un gramatikas kļūdām (tostarp izvairieties no aprakstošām izteiksmēm, piemēram, ar darbības vārdiem *veikt, dot, sniegt* u. tml.)
- Pārliecinieties par dokumentu juridisko spēku.

²²¹ *Rakstīsim skaidri*. Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Eiropas Komisija, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016, 6. lpp. Pieejams: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/725b7eb0-d92e-11e5-8fea-01aa75ed71a1>

²²² Broka, B., Džohansens, S. *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Piektais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 20. lpp.

²²³ turpat, 19. lpp.

²²⁴ turpat, 29. lpp.

Nevajadzētu katru rindkopu sākt ar vienu un to pašu ievadītārvārdu (signālvārdu), piemēram, ar *tāpat, saskaņā ar* un citiem. Tabulā norādīti piemēri, ar kuriem iespējams variēt atkarībā no konteksta.

Saskaņā ar, saistībā ar, atbilstoši ..

Tādējādi, tādā veidā, tā, tāpēc, tādēļ, tātad ..

Turklāt, tāpat, arī, līdzīgi, tāpat kā ..

Tomēr, taču, turpretī, turpretim, bet, toties, nevis – bet ..

Ievērojot, ņemot vērā, pamatojoties uz, atsaucoties uz ..

3.2. Nedalāmā (saistītā) atstarpe

Latviešu literārās valodas pareizrakstības normām atbilstoši ir izmantot nedalāmo (saistīto) atstarpi.^{225,226,227} To iegūst, vienlaikus spiežot *Shift, Ctrl* un atstarpes taustiņu.

Nedalāmo atstarpi izmanto šādos gadījumos

- Garajā datuma pierakstā – **2022. gada 1. maijs**;
- pēc iniciāļa – **E. A. Po**;
- saīsinājumos – **u. c., t. i., u. tml.**;
- starp cipariem piecciparu skaitlī un lielākā – **10 000, 1 000 000**;
- starp skaitli un mērvienību **1 km³**;
- starp skaitli un procentu zīmi – **100 %**;
- starp naudas summu un valūtu – **1 euro**;
- lai vienotu jēdzienu vai apzīmējumu – **1. pants, 1. lpp., Nr. 1**;
- pirms domuzīmes, lai tā paliek saistīta ar vārdu pirms domuzīmes.

3.3. Vārdu secība teikumā

Latviešu valodā ir diezgan brīvs vārdu izvietojums teikumā.²²⁸ Tomēr nav tā, ka nav it nekādu vārdu secības principu.

Latviešu valoda ir SVO tipa valoda, tai raksturīga teikuma locekļu secība – teikuma priekšmets (subjekts), izteicējs (verbs), papildinātājs (objekts). Tieša vārdu secība ir raksturīga lietišķiem tekstiem, kuros informācija tiek pausta neitrāli. Netieša vārdu secība (arī apgriezta vārdu secība) raksturīga ar stilistisku, emocionālu papildinformāciju vai komunikatīvu nolūku.²²⁹

²²⁵ Vai datuma un iniciāļu pierakstā ir jālieto saistītā atstarpe? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/481>

²²⁶ Kā pareizi rakstīt vārdu un citi saīsinājumu – u.c. vai u. c.? Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/714>

²²⁷ Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 10. septembra protokols Nr. 36 5. §. Pieejams:

http://vvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/lemumi/LVEK_lemumi_2014.pdf (automātiski lejupielādējams fails)

²²⁸ Latviešu valodas gramatika. 2. izd. Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015, 795. lpp.

²²⁹ Lokmane, I. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē*. Rīga: LU, 2010, 60. lpp.

Gramatiski vārdu secība teikumā var būt pareiza dažādos gadījumos, tomēr netieša vārdu kārtība stilistiski pauž ko vairāk par neitralitāti, ko lietišķos tekstos vajadzētu ievērot.

✘ *Taču pieteicējas ienākumi ir nepietiekami, lai norēķinātos nekavējoties ar kreditoriem.*

✔ *Taču pieteicējas ienākumi ir nepietiekami, lai **nekavējoties norēķinātos** ar kreditoriem.*

✘ *Atzīstot, ka šāda atbildētājas rīcība ir prettiesiska un ka ar to konkrētajā gadījumā ir pārkāptas prasītāja cilvēktiesības – tiesības uz dzīvību un veselību, tiesa secinājusi, ka izskatāmajā lietā piemērojams ir tieši un nepastarpināti Latvijas Republikas Satversmes 92. pants.*

✔ *Atzīstot, ka šāda atbildētājas rīcība ir prettiesiska un ka ar to konkrētajā gadījumā ir pārkāptas prasītāja cilvēktiesības – tiesības uz dzīvību un veselību –, tiesa secinājusi, ka izskatāmajā lietā **tieši un nepastarpināti ir piemērojams** Latvijas Republikas Satversmes 92. pants.*

Ja savrupinājums iesākts ar domuzīmi, tas arī jānoslēdz ar domuzīmi, aiz domuzīmes ir komats, jo beidzas palīgteikums.

Vārdu secība ir saistīta ar teksta skaidrību, bet reizēm tiesu nolēmumos tiek izjaukta tiešā vārdu secības kārtība un tas apgrūtina teikuma uztveri un ierasto lasījuma ritmu.

✘ *Vienlaikus pie soda noteikšanas tiesa ņem vērā izskatāmā kriminālprocesa ietvaros konstatētā Kriminālprocesa likuma 14. pantā definētā tiesību pamatprincipa uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, pārkāpumu.*

✔ *Vienlaikus, **nosakot sodu**, tiesa ņem vērā izskatāmajā kriminālprocesā konstatēto **tiesību pamatprincipa uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu, kas definēts Kriminālprocesa likuma 14. pantā.***

Labots nepareizs izteikums ar *pie*, izņemts *ietvaros*, mainīta vārdu secība teikuma beigās.

✘ *Drošības līdzekli personai līdz spriedums stāsies spēkā saglabāt piemēroto drošības līdzekli - uzturēšanos noteiktā vietā, pēc spēkā stāšanās – atcelt.*

✔ ***Līdz spriedums stāsies spēkā**, personai saglabāt piemēroto drošības līdzekli – **uzturēšanos noteiktā vietā** –, pēc spēkā stāšanās to atcelt.*

Teikuma savdabīgā vārdu secība, iespējams, ir tikai neuzmanība. Komats palīgteikuma beigās. Domuzīmes ir jāizmanto vienā funkcijā – vai nu atdalot teikuma daļas (savrupinot), vai arī izlaižot vārdu, turklāt tām ir jābūt pareizā garumā. Vienas domuzīmes vietā ir ielikts vietniekvārds *to*.

✘ Gadījumi, kādos personu var atbrīvot no soda, ir norādīti Krimināllikumā. Savukārt atbrīvošanas no soda kārtība noregulēta Kriminālprocesa likumā.

✔ Gadījumi, kādos personu var atbrīvot no soda, ir norādīti Krimināllikumā. Savukārt **kārtība, kā atbrīvo no soda, regulēta** Kriminālprocesa likumā.

Ar datīva lietojumu jābūt uzmanīgiem – jāveido teikumi tā, lai būtu saprotama savstarpēja saistība.

✘ Neviens normatīvais akts nav noteicis aizliegumu cedentam cesionāram cedēt prasījumus pret parādnieku.

✔ Neviens normatīvais akts nav noteicis aizliegumu **cedentam cedēt cesionāram** prasījumus pret parādnieku.

3.4. Liekvārdība

Liekvārdība ir raksturīga visiem valodas stiliem. No vienas puses, tā ir tradīcija un ieradums, kas tiek pārņemts, neaizdomājoties, vai visi izmantotie vārdi ir nepieciešami. No otras puses, tā savā ziņā ir vēlme distancēties, padarīt tekstu atsvešinātu, ne tik konkrētu, jo vieglāk uzrakstīt *tiesa nonākusi pie secinājuma*, nevis skaidri formulēt domu – *tiesa secinājusi*.

✘ Tiesnesim nepastāv nekāda veida saprātīgu šaubu par apsūdzētās vainu.

✔ Tiesnesim **nav saprātīgu šaubu** par apsūdzētās vainu.

✔ Tiesnesim **nav šaubu** par apsūdzētās vainu.

✘ Lietā nav uzlikts arests mantai, kā arī nav radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar advokāta darba samaksas piedziņu, bet ir radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar veikto medicīnisko pārbaudi narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes noteikšanai 2019. gada 2. oktobrī 120 euro apmērā.

Proti, lietas materiālos atrodas medicīniskās pārbaudes protokols narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes (iespaida) noteikšanai, no kura redzams, ka procesuālo izdevumu apmērs sastāda 120 euro.

✔ Lietā nav uzlikts arests mantai, kā arī nav radušies procesuālie izdevumi, kas saistīti ar advokāta darba **samaksu**, bet **ir** procesuālie izdevumi, kas saistīti ar 2019. gada 2. oktobra medicīnisko pārbaudi narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes noteikšanai.

Proti, lietas materiālos **ir minētās medicīniskās pārbaudes protokols, kurā redzams** procesuālo izdevumu apmērs – 120 euro.

✗ 2021. gada 15. martā tiesā saņemti *Atbildētāja papildus paskaidrojumi*, kuros *papildus norāda*, ka *atsaucoties uz 2021. gada 2. janvāra ekspertīzes atzinumu, norāda*, ka *Prasītāja nav pierādījusi cēlonisko sakarību starp Atbildētāja prettiesisko rīcību un nodarītiem zaudējumiem, tas ir, par Prasītājas izdevumiem par citu dzīvokļu īri.*

✓ 2021. gada 15. martā tiesā saņemti *atbildētāja papildu paskaidrojumi. Atsaucoties uz 2021. gada 2. janvāra ekspertīzes atzinumu, paskaidrojumos norādīts, ka prasītāja nav pierādījusi cēlonisko sakarību starp atbildētāja prettiesisko rīcību un nodarītiem zaudējumiem, tas ir, par prasītājas izdevumiem, trējot citu dzīvokli.*

No konteksta un piemēra redzams, ka lielo sākumburtu lietojums nav nepieciešams. Teikumā divreiz lietots *norāda* un *papildus*, kurš vienā gadījumā ir neprecīzi. Paskaidrojošajā daļā pēc *tas ir* divreiz ir prievārds *par*.

Tiesu nolēmumos bieži **gadījumā** ir lieks.

✗ *Atsaucoties uz tiesu praksi, paskaidro, ka gadījumā, ja laulātais nav pierādījis savu līdzdalības veidu un savu ieguldījuma apmēru mantas iegādē, tad attiecīgā prasība ir noraidāma.*

✓ *Atsaucoties uz tiesu praksi, paskaidro – ja laulātais nav pierādījis savu līdzdalības veidu un ieguldījuma apmēru mantas iegādē, tad attiecīgā prasība ir noraidāma.*

Ja iespējams, tad jāvairās sākt otru palīgteikumu uzreiz aiz iepriekšējā palīgteikuma sākuma, tādēļ šajā piemērā izmantota domuzīme. Otrs vietniekvārds *savu* ir lieks.

Dažkārt prievārdu izmantojums apgrūtina uztvert domu. Tiesu nolēmumos pārāk daudz tiek lietots prievārds *par*. Lai arī pareizā nozīmē un pozīcijā, tomēr no tā pārdaudzuma vajadzētu vairīties.

✗ *Sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka iestādes lēmumam nepiekrīt un pārsūdz to daļā par to, ka sodīta par krustojuma šķērsošanu pie sarkanā (aizliedzošā) gaismas signāla.*

✓ *Sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka iestādes lēmumam nepiekrīt un pārsūdz to daļā, kurā sodīta par krustojuma šķērsošanu pie sarkanā (aizliedzošā) gaismas signāla.*

✗ *.. nosprieda spriedumu atcelt daļā par Laurai piespriesto sodu par Krimināllikuma 312. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu.*

✓ *.. nosprieda spriedumu atcelt daļā, kurā Laurai piespriests sods par Krimināllikuma 312. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu.*

Vajadzētu vairīties no vienas saknes vārdiem vienā teikumā.

- ✗ *Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtajā informācijā redzams, ka ...*
- ✓ *Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtajos **datos** redzams, ka ...*
- ✓ *Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtajā **atbildē** redzams, ka ...*

Agrāk pret liekvārdību lietišķos tekstos lielākoties iebilda valodnieki un valodas kopēji, šobrīd jautājums kļuvis aktuāls katram valodas lietotājam. Arvien svarīgāka kļūst domas skaidrība – jābūt nepārprotami saprotamam, ko iestāde, tiesa paziņo, nolēm jai nospriež.

Šajos tekstos vairāki izteicieni ir pārņemtas tradīcijas. Tos ikdienā lieto, nepievēršot uzmanību kontekstam. Dažkārt ir ērtāk rakstīt bieži izmatoto izteikumu vai vārdu, nevis meklēt atbilstošu. Piedāvātie neprecīzie piemēri vairumā gadījumu būs liekvārdība, tomēr tie nav absolūti nepareizi un retu reizi tie ir nepieciešami precīzai domas izteikšanai. Taču jāpievērš uzmanība – ieradums nav attaisnojums, **jebkurā dokumentā un nolēmumā katram vārdam ir jābūt pamatotam, tam jāsniedz pievienotā vērtība skaidrības vai precizitātes labad.**

Raksturīgā liekvārdība tiesu nolēmumos un dokumentos

Neprecīzi	Ieteicami
<i>darīt zināmu</i>	<i>ziņot // vēstīt // informēt</i>
<i>dot ieteikumus</i>	<i>ieteikt</i>
<i>izdarīt labojumus</i>	<i>labot</i>
<i>nepieciešams pamatot</i>	<i>jāpamato</i>
<i>nonākt pie secinājuma</i>	<i>secināt</i>
<i>sniegt atbildi</i>	<i>atbildēt</i>
<i>veikt maksājumu</i>	<i>samaksāt // maksāt</i>
<i>veikt organizēšanu</i>	<i>organizēt</i>
<i>veikt pārbaudi</i>	<i>pārbaudīt</i>
<i>veikt samaksu</i>	<i>samaksāt</i>
<i>apzinoties faktu, ka</i>	<i>zinot, ka</i>
<i>gadījumā ja</i>	<i>ja</i>
<i>ievērojot faktu, ka</i>	<i>jo</i>
<i>neskatoties uz to, ka</i>	<i>lai gan // kaut gan</i>
<i>ņemot vērā apstākli, ka</i>	<i>tā kā</i>

Neprecīzi	Ieteicami
<i>ar nolūku // nolūkā // īpaši šim nolūkam</i>	<i>lai</i>
<i>procesa ietvaros</i>	<i>procesā</i>
<i>šī/šā gada laikā</i>	<i>šogad</i>
<i>samaksa par veikto darbu juridiskās palīdzības sniegšanā</i>	<i>samaksa par juridisko palīdzību</i>
<i>parāds ir 100,00 euro apmērā</i>	<i>parāds ir 100 euro</i>

4. Palīgmateriāli

Šajā nodaļā apkopoti dažādi uzskates materiāli, kas var noderēt tiesu nolēmumu, lietišķu vēstuļu un citu dokumentu rakstīšanā.

4.1. Saīsinājumi

Šie saīsinājumi ir Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas oficiāli apstiprināti un ieteikti vispārējai lietošanai (2017. gada 13. septembra sēdes protokola Nr. 60 2. §; 2017. gada 8. novembra sēdes protokola Nr. 62 2. §; 2018. gada 12. septembra sēdes protokola Nr. 5 6. §; 2018. gada 14. novembra sēdes protokola Nr. 8 5. §).²³⁰

Saīsinājumi publicēti Valsts valodas centra tīmekļvietnē. Tie var tikt aktualizēti (rokasgrāmatā iekļauta 2018. gada 14. novembra sēdē apstiprinātā versija), tāpēc ieteicams ik pa laikam pārbaudīt, vai ir jaunāka versija. Aicinājums izvērtēt situācijas, kurās saīsinājums ir nepieciešams, jo daudzos gadījumos skaidrības un precizitātes labad būtu labāk vārdu nesaīsināt.

4.1.1. Vispārlietojamie saīsinājumi

Tradicionālie saīsinājumi

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.1.	a. god.	augsti godājamais; augsti godājamā
1.2.	a. k.	abonenta kastīte (pirms skaitļa)
1.3.	akad.	akadēmija; akadēmisks
1.4.	apg.	apgāds
1.5.	apm.	apmēram
1.6.	apr.	apriņķis (aiz īpašvārda)
1.7.	apr.	apraksts (arhīva dokumentiem)
1.8.	asoc.	asociētais, asociētā (kopā ar amata nosaukumu); asociācija
1.9.	atb.	atbildīgais; atbildīgā
1.10.	att.	attēls
1.11.	aut. (kol.)	autors; autore; (arī autoru kolektīvs)
1.12.	b.	balle (ballu sistēmā)
1.13.	b.	beigās (gadsimta norādē)

²³⁰ Vispārlietojamo saīsinājumu saraksts. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=303>

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.14.	bij.	bijušais; bijusī
1.15.	bulv.	bulvāris
1.16.	°C	Celsija grāds (aiz skaitļa)
1.17.	c	cents (aiz summas cipariem)
1.18.	c.	ciems
1.19.	cet.	ceturksnis
1.20.	cien.	cienījamais; cienījamā (parasti pirms personvārda vai amata nosaukuma)
1.21.	CV	dzīves un darba gājums (latīņu <i>curriculum vitae</i>)
1.22.	d.	daļa
1.23.	d.	diena
1.24.	dep.	departaments
1.25.	diagr.	diagramma
1.26.	dib.	dibināts; dibināta; dibinājis; dibinājusi
1.27.	d. k.	darba kārtība; dienas kārtība
1.28.	dok.	dokuments
1.29.	dsk.	daudzskaitlis
1.30.	dz.	dzimis; dzimusi (norādot dzīves datus)
1.31.	dz.	dzimte
1.32.	dz. v.	dzīvesvieta
1.33.	eks.	eksemplārs
1.34.	eks.	eksāmens
1.35.	EUR	eiro (aiz summas cipariem)
1.36.	°F	Fārenheita grāds (aiz skaitļa)
1.37.	f.	fonds (arhīvā)
1.38.	g.	gads (aiz skaitļa)
1.39.	gab.	gabals (aiz skaitļa)
1.40.	galv.	galvenais; galvenā
1.41.	god.	godājamais; godājamā (parasti pirms personvārda vai amata nosaukuma)

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.42.	gr.	grupa
1.43.	gs.	gadsimts (aiz kārtas skaitļa)
1.44.	g. t.	gadu tūkstotis
1.45.	ģimn.	ģimnāzija
1.46.	iec.	iecirknis
1.47.	iedz.	iedzīvotājs; iedzīvotāja; iedzīvotāji
1.48.	iesk.	ieskaitot; ieskaitīts (novērtējumā)
1.49.	il.	ilustrācija
1.50.	inst.	institūts
1.51.	inv.	inventārs
1.52.	īst. v.	īstajā vārdā
1.53.	izd.	izdots; izdota; izdevējs; izdevums
1.54.	izdevn.	izdevniecība
1.55.	izp.	izpildītājs; izpildītāja
1.56.	jaun.	jaunākais; jaunākā
1.57.	jun.	juniors; juniore
1.58.	kr.	kreisais (pretstatā labajam)
1.59.	krāj.	krājums
1.60.	kp.	kredītpunkts
1.61.	l.	lieta
1.62.	L.	Lielais; Lielā
1.63.	laid.	laidiens
1.64.	lb.	labais (pretstatā kreisajam)
1.65.	lauk.	laukums (aiz īpašvārda)
1.66.	lic.	licejs
1.67.	lic.	licence; licencēts; licencēta
1.68.	līn.	līnija (adresē)
1.69.	loc.	loceklis; locekle
1.70.	lp.	lapa

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1. 71.	lpp.	lappuse
1.72.	ļ. cien.	ļoti cienījamais; ļoti cienījamā (parasti kopā ar personvārdu vai amata nosaukumu)
1.73.	M.	Mazais; Mazā
1.74.	m. ē.	mūsu ēras (datējumā)
1.75.	mēn.	mēnesis
1.76.	milj.	miljons (aiz skaitļa)
1.77.	mljrd.	miljards (aiz skaitļa)
1.78.	NB	piezīme, norādījums tajā grāmatas, dokumenta u. c. vietā, uz kuru vēršama sevišķa uzmanība (latīņu <i>nota bene!</i>)
1.79.	ned.	nedēļa (aiz skaitļa)
1.80.	neiesk.	neieskaitot; neieskaitīts (novērtējumā)
1.81.	nod.	nodaļa
1.82.	not.	noteikumi
1.83.	nov.	novads (aiz īpašvārda)
1.84.	Nr.	numurs (pirms skaitļa)
1.85.	nr.	numurs (aiz skaitļa)
1.86.	oriģ.	oriģināls
1.87.	p.	punkts; pants (aiz kārtas skaitļa)
1.88.	p/a	pašvaldības aģentūra
1.89.	pag.	pagasts (aiz īpašvārda)
1.90.	pag.	pagājušais; pagājusī
1.91.	pārb.	pārbaudījis; pārbaudījusi; pārbaudījums; pārbaude
1.92.	pat.	patents; patentēts; patentēta
1.93.	pers. k., arī p. k.	personas kods (pirms koda)
1.94.	p. i.	pienākumu izpildītājs (izpildītāja)
1.95.	piel.	pielikums
1.96.	piem.	piemēram
1.97.	piez.	piezīme

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.98.	PII	pirmsskolas izglītības iestāde
1.99.	pils.	pilsēta
1.100.	p. k.	pasta kastīte (kopā ar skaitli)
1.101.	p. k.	pēc kārtas (tabulā aiz Nr.)
1.102.	plkst.	pulksten (pirms laika norādes)
1.103.	p. m. ē.	pirms mūsu ēras (datējumā)
1.104.	p. n.	pasta nodaļa
1.105.	priekšp.	priekšpilsēta
1.106.	prof.	profesors; profesore
1.107.	progr.	programma
1.108.	proj.	projekts
1.109.	prot.	protokols
1.110.	P. S.	piebilde aiz paraksta (latīņu post scriptum)
1.111.	psk.	pamatskola (aiz kārtas skaitļa vai īpašvārda)
1.112.	raj.	rajons
1.113.	red.	rediģējis; rediģējusi; redakcija; rediģēts; redaktors; redaktore
1.114.	resp.	respektīvi
1.115.	sāk.	sākums; sākumā (gadsimta norādē)
1.116.	sal.	salīdzināt
1.117.	sast.	sastādītājs; sastādītāja; sastādījis; sastādījusi
1.118.	sēj.	sējums (aiz kārtas skaitļa)
1.119.	sen.	seniors; seniore
1.120.	sert.	sertifikāts; sertificēts; sertificēta
1.121.	skat., arī sk.	skatīt
1.122.	spec.	speciāls
1.123.	spied.	spiedogs
1.124.	š. g.	šā gada; šī gada
1.125.	šķ.	šķira
1.126.	tab.	tabula

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.127.	tag.	tagadējais; tagadējā
1.128.	TC	tirdzniecības centrs
1.129.	t. i.	tas ir
1.130.	t. p.	tas pats; tā pati; tāds pats; tāda pati
1.131.	t. s.	tā saucamais; tā saucamā; tā sauktais; tā sauktā
1.132.	t. sk.	tai skaitā; to skaitā
1.133.	tūkst.	tūkstotis (aiz skaitļa)
1.134.	tulk.	tulkojis; tulkojusi; tulkotājs; tulkotāja
1.135.	u. c.	un citi
1.136.	univ.	universitāte
1.137.	u. t. jpr.	un tā joprojām
1.138.	u. tml.	un tamlīdzīgi
1.139.	utt.	un tā tālāk
1.140.	uzņ.	uzņēmums
1.141.	vad.	vadītājs; vadītāja; vadošais; vadošā
1.142.	val.	valoda
1.143.	var.	variants
1.144.	vec.	vecākais; vecākā
1.145.	vid.	vidējais; vidējā
1.146.	vietn.	vietnieks; vietniece
1.147.	visp.	vispārīgs; vispārējs
1.148.	vsk.	vienskaitlis
1.149.	vsk.	vidusskola (aiz kārtas skaitļa vai īpašvārda)
1.150.	v. tml.	vai tamlīdzīgi
1.151.	zīm.	zīmējums
1.152.	zīm.	zīmogs
1.153.	zin.	zinātnisks; zinātniska
1.154.	z. v.	zīmoga vieta
1.155.	zv.	zvērināts; zvērināta

Nr. p. k.	Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
1.156.	%	procents
1.157.	‰	promile

4.1.2. Biežāk lietotie mērvienību apzīmējumi un to saīsinājumi

Nr. p. k.	Starptautiskais apzīmējums	Latviskais apzīmējums	Apzīmējuma skaidrojums
2.1.	h	st.	stunda
2.2.	min	min.	minūte
2.3.	s	sek.	sekunde
2.4.	ha	ha	hektārs
2.5.	km	km	kilometrs
2.6.	m	m	metrs
2.7.	cm	cm	centimetrs
2.8.	mm	mm	milimetrs
2.9.	t	t	tonna
2.10.	kg	kg	kilograms
2.11.	g	g	grams
2.12.	mg	mg	miligrams
2.13.	l	l	litrs (Ja iespējami pārpratumi, pieļaujams lietot saīsinājumu L.)
2.14.	ml	ml	mililitrs
2.15.	hp	ZS	zirgspēks
2.16.	m/s	m/s	metri sekundē
2.17.	km/h	km/st.	kilometri stundā
2.18.	m²	m²	kvadrātmeters
2.19.	cm²	cm²	kvadrātcentimetrs
2.20.	m³	m³	kubikmeters

4.2. Darbības vārdu izteiksmes un laiki

IZTEIKSME	DARĀMĀS KĀRTAS LAIKI		CIEŠAMĀS KĀRTAS LAIKI
Īstenības izteiksme	VT <i>lemju</i> VP <i>lēmu</i> VN <i>lemšu</i> ST <i>esmu lēmis</i> SP <i>biju lēmis</i> SN <i>būšu lēmis</i>		VT <i>tiek lemts</i> VP <i>tika lemts</i> VN <i>tiks lemts</i> ST <i>ir lemts</i> SP <i>bija lemts</i> SN <i>būs lemts</i>
Vajadzības izteiksme (<i>jā-</i>)	VT <i>man [ir] jālemj</i> VP <i>man bija jālemj</i> VN <i>man būs jālemj</i> ST <i>man ir bijis jālemj</i> (ST <i>man esot bijis jālemj*</i>) SP <i>man bija bijis jālemj*</i> SN <i>man būs bijis jālemj*</i> (SN <i>man būšot bijis jālemj*</i>)		
Pavēles izteiksme	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	
	1. pers. – 2. pers. <i>lem!</i> 3. pers. <i>lai lemj!</i>	1. pers. <i>lemsim!</i> 2. pers. <i>lemiet!</i> 3. pers. <i>lai lemj!</i>	
Atstāstījuma izteiksme (<i>-ot, -oties</i>)	VT <i>lemjot</i> VP – VN <i>lemšot</i> ST <i>esot lēmis</i> SP – SN <i>būšot lēmis</i>		VT <i>tiekot lemts</i> VP – VN <i>tikšot lemts</i> ST <i>esot lemts</i> SP – SN <i>būšot lemts</i>
Vēlējuma izteiksme (<i>-tu, -tos</i>)	VT <i>lemtu</i> ST <i>būtu lēmis</i>		VT <i>tiktu lemts</i> ST <i>būtu lemts</i>

VT – vienkāršā tagadne ST – saliktā tagadne

VP – vienkāršā pagātne SP – saliktā pagātne

VN – vienkāršā nākotne SN – saliktā nākotne

* – šādus darbības vārda laikus latviešu valodā lieto reti

4.3. Divdabju locīšana

Darāmās kārtas pagātnes divdabīs
-IS, -USI

Nenoteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
N. kas?	<i>iesniedz-is</i>	<i>iesnieguš-i</i>	<i>iesniegus-i</i>	<i>iesnieguš-as</i>
Ģ. kā?	<i>iesnieguš-a</i>	<i>iesnieguš-u</i>	<i>iesnieguš-as</i>	<i>iesnieguš-u</i>
D. kam?	<i>iesnieguš-am</i>	<i>iesnieguš-iem</i>	<i>iesnieguš-ai</i>	<i>iesnieguš-ām</i>
A. (ar) ko?	<i>iesnieguš-u</i>	<i>iesnieguš-us</i>	<i>iesnieguš-u</i>	<i>iesnieguš-as</i>
L. kur?	<i>iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-os</i>	<i>iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-ās</i>
Noteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
N. kas?	<i>iesnieguš-ais</i>	<i>iesnieguš-ie</i>	<i>iesniegus-ī</i>	<i>iesnieguš-ās</i>
Ģ. kā?	<i>iesnieguš-ā</i>	<i>iesnieguš-o</i>	<i>iesnieguš-ās</i>	<i>iesnieguš-o</i>
D. kam?	<i>iesnieguš-ajam</i>	<i>iesnieguš-ajiem</i>	<i>iesnieguš-ajai</i>	<i>iesnieguš-ajām</i>
A. (ar) ko?	<i>iesnieguš-o</i>	<i>iesnieguš-os</i>	<i>iesnieguš-o</i>	<i>iesnieguš-ās</i>
L. kur?	<i>iesnieguš-ajā</i>	<i>iesnieguš-ajos</i>	<i>iesnieguš-ajā</i>	<i>iesnieguš-ajās</i>

Darāmās kārtas tagadnes divdabīs -IES, -USIES
(no atgriezeniskajiem darbības vārdiem ar *-ties*)

Nenoteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
N. kas?	<i>stāj-ies</i>	<i>stājuš-ies</i>	<i>stājus-ies</i>	<i>stājuš-ās</i>
Ģ. kā?	<i>stājuš-ās</i>	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-ās</i>	<i>stājuš-os</i>
D. kam?				
A. (ar) ko?	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-os</i>	<i>stājuš-ās</i>
L. kur?				

**Darāmās kārtas tagadnes divdabīs
-OŠS, -OŠA**

Nenoteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
N. kas?	<i>esoš-s</i>	<i>es-oši</i>	<i>esoš-a</i>	<i>esoš-as</i>
Ģ. kā?	<i>esoš-a</i>	<i>es-ošu</i>	<i>esoš-as</i>	<i>esoš-u</i>
D. kam?	<i>esoš-am</i>	<i>es-ošiem</i>	<i>esoš-ai</i>	<i>esoš-ām</i>
A. (ar) ko?	<i>esoš-u</i>	<i>es-ošus</i>	<i>esoš-u</i>	<i>esoš-as</i>
L. kur?	<i>esoš-ā</i>	<i>es-ošos</i>	<i>esoš-ā</i>	<i>esoš-ās</i>
Noteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
N. kas?	<i>esoš-ais</i>	<i>esoš-ie</i>	<i>esoš-ā</i>	<i>esoš-ās</i>
Ģ. kā?	<i>esoš-ā</i>	<i>esoš-o</i>	<i>esoš-ās</i>	<i>esoš-o</i>
D. kam?	<i>esoš-ajam</i>	<i>esoš-ajiem</i>	<i>esoš-ajai</i>	<i>esoš-ajām</i>
A. (ar) ko?	<i>esoš-o</i>	<i>esoš-os</i>	<i>esoš-o</i>	<i>esoš-ās</i>
L. kur?	<i>esoš-ajā</i>	<i>esoš-ajos</i>	<i>esoš-ajā</i>	<i>esoš-ajās</i>

Darāmās kārtas tagadnes divdabīs -OŠS, -OŠA
(no atgriezeniskajiem darbības vārdiem ar *-ties*)

Nenoteiktā galotne				
	Vīriešu dzimte		Sieviešu dzimte	
	Vienskaitlis	Daudzskaitlis	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
N. kas?		<i>atrodoš-ies</i>		<i>atrodoš-ās</i>
Ģ. kā?		<i>atrodoš-os</i>	<i>atrodoš-ās</i>	<i>atrodoš-os</i>
D. kam?				
A. (ar) ko?	<i>atrodoš-os</i>	<i>atrodoš-os</i>	<i>atrodoš-os</i>	<i>atrodoš-ās</i>
L. kur?				

4.4. Kopsavilkums par pieturzīmju atšķirību tiesu nolēmumos

PUNKTS	SLĪPSVĪTRA
<p>Pulksteņa laikā plkst. 10.00 Datuma pierakstā arī aiz gada 01.01.2022.</p>	<p>Daļskaitļos $\frac{1}{3}$ Vairāku jēdzienu apzīmējumos km/h Laika jēdzienos, aptver blakus esošus gadus 2021./2022. Adresēs Priežu iela 13/15 Savstarpēji aizstājamus jēdzienos un/vai</p>
KOMATS	
<p>Decimāldaļskaitļu atdalīšanai 13,5 metri Arī naudas vienībās 381,94 euro</p>	
PĒDIŅAS	KOLS
<p>Māju nosaukumos “Cerīņi” Uzņēmumu nosaukumos SIA “Zaķis” Banku nosaukumos AS “Swedbank” Automašīnu marku nosaukumos “VW ID.3” Ierīču nosaukumos triecienu bjašmašīna “Bosch GSB780”</p>	<p>Laika norādē kā tehniska zīme 23:23:59 Dalīšanā 25 : 4 = 6,25 Biogrāfiskajās norādēs Rīga: TNA, 2021.</p>
DEFISE	VIENOTĀJDOMUZĪME
<p>Dubultuzvārdos Vaira Viķe-Freiberga Dokumentu numuros Nr. 4-9/23-51.3-S Lietu numuros Nr. SKK-49/2020 Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra spriedums lietā Nr. 2012-06-01 Personas kodā 311331-25285 Pasta indeksā LV-1000 Ēkas korpusa norādē Zivtiņu iela 64 k-1 Automašīnu numurzīmēs AA-0010</p>	<p>Atsaucē uz lietas lapām 2. sējuma 1.–3. lp. Atsaucē uz avotu lappusēm 37.–39. lpp. Laika intervālā plkst. 8.30–17.00 Gadskaitļu intervālā 1990–2000 Adresē starp mājas un dzīvokļa numuru Kaktusu iela 47–33 Maršrutā Ogre–Rīga–Tukums <i>Līdz nozīmē 10–15 euro</i></p>

Izmantotās literatūras saraksts

Literatūra

1. Apsalons, E. *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
2. Blinkena, A. *Latviešu interpunkcija. Otrais, pārstrādātais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009.
3. Broka, B., Džohansens, S. *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Piektais papildinātais izdevums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017.
4. Ceplīte, B., Ceplītis, L. *Latviešu valodas praktiskā gramatika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
5. Freimane, I. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1993. Arī pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=154&id=500>
6. Guļevska, D., Miķelsone, A., Porīte, T. *Pareizrakstības un pareizrunas rokasgrāmata*. Rīga: Avots, 2002.
7. Horigučī, D. (*Horiguchi, D.*). “Vārda darināšanas brīvība” un internacionālo verbu prefiksācija. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 9*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012, 110.–122. lpp.
8. Kalnača, A. Saliktās tagadnes lietojums mūsdienu latviešu valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 3*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 61.–68. lpp.
9. Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2007.
10. Koluža, R. *Tā vai šitā? Latviešu valodas rokasgrāmata 9.–12. klasei*. Lielvārde: Lielvārds, 2003.
11. Krūmiņa, V. Tiesu nolēmumi – valsts juridiskais tēls. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 18.–19. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268127-tiesu-nolemumi-valsts-juridiskais-tels/>
12. Krūmiņa, V., Skujiņa, V. *Normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja, 2002.
13. *Latviešu valodas gramatika. 2. izd.* Aut. kol. I. Auziņa u. c. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2015.
14. Lokmane, I. Vārdu secības funkcijas latviešu valodā. *Latvistika un somugristika Latvijas Universitātē*. Rīga: LU, 2010, 59.–68. lpp.
15. Nolēmumu kvalitāte ir būtisks tiesu varas prestiža kritērijs. *Jurista Vārds*, 23.02.2016., Nr. 8 (911), 10.–17. lpp. Arī pieejams: <https://juristavards.lv/doc/268125-nolemumu-kvalitate-ir-butisks-tiesu-varas-prestiza-kriterijs/>
16. Paegle, Dz. *Latviešu literārās valodas morfoloģija. I daļa*. Rīga: Zinātne, 2003.
17. Pauniņa, I., Liepa, D. Neskaidrības personvārdu locījumu formu lietošanā (VVA konsultāciju daļas pieredze). *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2005, 81.–86. lpp.
18. Rubīna, A. *Latviešu valodas rokasgrāmata. Valodas kultūra teorijā un praksē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
19. Ruža, V. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 5*. Rīga: SIA “Arona Baltic”, 2010, 58.–64. lpp.
20. Skujiņa, V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos. 3. labotais izdevums*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
21. Strautiņa, V., Šulce, Dz. *Latviešu literārās valodas fonētika, ortoēpija un ortogrāfija*. Liepāja, 2004.

22. Strelēvica, D. Kursīvs un pēdiņas kā “nestandarta” leksikas iezīmētāji Latvijas presē. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 2.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2006, 47.–58. lpp.
23. Ščučka, A. Standartizētu konstrukciju lietojums dažādos funkcionālajos stilos. *Valoda: nozīme un forma. Plašsaziņas līdzekļu valoda.* Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2009, 116.–124. lpp.
24. Torgāns, K. *Jurisprudence. Tiesu darbs. Likumu pilnveidošana. Raksti 2010–2020.* Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020.
25. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Populārzinātnisks rakstu krājums. Nr. 7.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2012, 166.–180. lpp.
26. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca.* Atb. red. V. Skujiņa. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2007.

Normatīvie akti

27. Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr. 74.
Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>
28. Valsts valodas likums. Latvijas Vēstnesis, 21.12.1999., Nr. 428/433.
Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=14740>
29. Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 “Par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju”. Latvijas Vēstnesis, 05.03.2004., Nr. 36.
Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju>
30. Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumu Nr. 392 “Noteikumi par kārtību, kādā adresāta un sūtītāja adrese norādāma uz pasta sūtījuma” 2. pielikums. Latvijas Vēstnesis, 30.04.2010., Nr. 69. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/209083-noteikumi-par-kartibu-kada-adresata-un-sutitaja-adrese-noradama-uz-pasta-sutijuma>
31. Ministru kabineta 2012. gada 21. februāra noteikumi Nr. 134 “Personu apliecināšanu dokumentu noteikumi”. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2012., Nr. 35. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=244720>; 1. pielikums pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/244720#piel1>

Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmumi

32. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2005. gada 15. februāra lēmums Nr. 45 “Par terminu *mājaslapa* un *datubāze* formas maiņu”. Latvijas Vēstnesis, 18.08.2005., Nr. 130. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/114590-par-terminu-majaslapa-un-datubaze-formas-mainu>
33. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2003. gada 21. maija lēmums Nr. 21 “Par terminiem *esamība* un *esība*”. Latvijas Vēstnesis, 22.05.2003., Nr. 76. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=75121>

Interneta resursi

34. *Attieksmes vietniekvārdi.* <http://valoda.ailab.lv/latval/vidusskolai/morfol/vietn-att.htm>
35. Baldunčiks, J. *Citvalodu īpašvārdu atveide latviešu valodā (vēsturisks pārskats).*
Pieejams: <https://www.letonika.lv/article.aspx?id=personvardi>
36. *Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas vadlīnijas.* Tieslietu ministrijas pastāvīga darba grupa dokumentu izstrādāšanas jautājumos, 2020. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/informativie-materiali>

37. *Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata*. Pieejams: <https://publications.europa.eu/code/lv/lv-000500.htm>
38. *Kā pareizi: papildu rokam papildus bedri vai papildus rokam papildu bedri?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/742>
39. *Kā pareizi rakstīt vārdu un citi saīsinājumu – u.c. vai u. c.?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/714>
40. *Kā turpmāk pareizi norādīt valūtu kodus?* Valsts valodas centrs, 21.02.2014. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=153>
41. *Kad ar komatiem atdala vārdu savukārt?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/673>
42. *Kāds ir elektroniskā pasta saīsinājums latviešu valodā?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/406>
43. Kalnača, A. *Vietniekvārds*. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/107523>
44. *Kustams*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1100&q=kustams&title=kustams/0&g=5>
45. *Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 10. septembra protokols Nr. 36 5. §*. Pieejams: http://vvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/lemumi/LVEK_lemumi_2014.pdf (automātiski lejupielādējams fails)
46. *Latviešu valodas ekspertu komisijas 2014. gada 12. marta lēmums*. Valsts valodas centrs. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=195>
47. *Latviešu valodas rokasgrāmata*. Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv>
48. *Latvijas Nacionālais terminoloģijas portāls*. Pieejams: <https://termini.gov.lv/>
49. *Lietvārdi*. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=1136668&r=36&lid=1136668&q=&h=0>
50. *Mājaslapa pret tīmekļvietne*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi, 27.12.2018. Pieejams: <https://skrivanek.lv/majaslapa-pret-timeklvietne/>
51. *Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca*. LU Latviešu valodas institūts. Pieejams: <https://mlvv.tezaurs.lv/>
52. *Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata*. Rīga: Valsts kanceleja sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Labklājības ministriju un Ārlietu ministriju, 2016. Pieejams: <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/23>
53. *Papildu pret papildus*. “Skrivanek Baltic”. Latviešu valodas padomi, 27.10.2017. Pieejams: <https://skrivanek.lv/papildu-pret-papildus/>
54. Platace, L. *Kā pareizi raksta un atveido personvārdus*. LV portāls, 16.10.2013. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/258441-ka-pareizi-raksta-un-atveido-personvardus-2013>
55. *Rakstīsim skaidri*. Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Eiropas Komisija, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016. Pieejams: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/725b7eb0-d92e-11e5-8fea-01aa75ed71a1>
56. *Skaitļa vārdi*. LU MII AiLab: valodas resursi. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/latval/vidusskolai/morfol/skaitlav.htm>
57. *Sūtu apsveikumu saviem draugiem. Viņus sauc Anna Mazā un Jānis Sausais, viņu adrese – Zaļā iela 1. Ko rakstīt uz aploksnis?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/730>
58. *Tēzauris*. Pieejams: www.tezaurs.lv
59. *Vai datuma un iniciāļu pierakstā ir jālieto saīstītā atstarpe?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/481>
60. *Vai latviešu valodā ir termins vebinārs?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/829>

61. *Vai latviešu valodā lieto garo domuzīmi (—)?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/484>
62. *Vai liek komatu, ja divdabja teiciens seko ievadītājbārdiem t. sk. (piemēram, t. sk., izmantojot internetu)?* Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. Pieejams: <https://www.valodaskonsultācijas.lv/lv/questions/685>
63. Vanags, P. *Latviešu valoda*. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/9891-latvie%C5%A1u-valoda>
64. *Vēstuļu rakstīšanas vadlīnijas*. Valsts kanceleja, 2017. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/vestulu_vadlinijas_2017.pdf (automātiski lejupielādējams fails)
65. *Vispārlietojamo saīsinājumu saraksts*. Pieejams: <https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=303> (automātiski lejupielādējams fails)

Nepublicētie materiāli

66. Kalniņa, G. *Pareiza un moderna rakstu valoda – korektora padomi*. LU *Open Minded*. 4. lekcija. 2016.
67. Liepa, D. *Lietišķu vēstuļu rakstīšana*. Personāla apmācību centrs “Agenda”. Seminārs 15.03.2019.